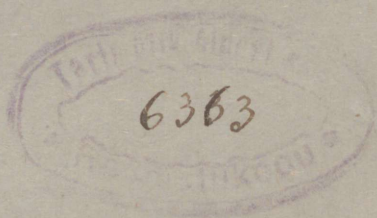
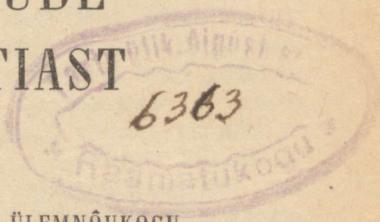

NÕUKOGUDE RIIGIST
JA NÕUKOGUDE
DEMOKRAATIAST

RK „POLIITILINE KIRJANDUS“

NÕUKOGUDE RIIGIST JA NÕUKOGUDE DEMOKRAATIAST

AJAKIRJANDUSES SEoses NSVL ÜLEMNÕUKOGU
1946. A. VALIMISTEGA ILMUNUD ARTIKLEID

RK

A-16292

2.

Taru Riikivu Olikoo
Raamatukogu

34682

Inv. r. №

2843

Inv. r. №

~~6075~~

S A A T E K S

4. detsember 1946. a., millal avaldati Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidiumi seadlus Eesti NSV Ülemnõukogu valimiste teostamise kohta, tähistas kogu Nõukogude Eestis valimiste ettevalmistustööde algust. Valimiste eelsel perioodil, ajavahemikus valimiste väljakuulutamisest kuni valimiste päevani, 16. veebruarini 1947. a. pühendavad valijad eriti suurt tähelepanu Stalinliku Konstitutsiooniga, oma õiguste ning kohustustega, nõukogude riikliku korraga jne. lähemalt tutvumisele. Laialdaselt teostavad elanikkonna hulgas kogu riigis selgitustööd agitaatorid. Selles osas valijate ning agitaatorite abistamiseks Eesti NSV Ülemnõukogu valimisteks ettevalmistumisel ongi mõeldud käesolev artiklite valimik.

Käesolev valimik koosneb artiklitest, mis ilmusid NSVL tsentraalses ja Eesti NSV vabariiklikus ajakirjanduses seoses NSVL Ülemnõukogu 1946. a. 10. veebruari valimistega. Osa artiklitest on vähemal või suuremal määral lühendatud. Et hõlbustada raamatu käsitlemist, on see jaotatud sisu järgi osadeks. Avaldamiseks valitud artikleist on paigutatud esimesse ossa need, mis käsitlevad Nõukogude riigi ning nõukogude korra küsimust. Järgneb bolševike parteid käsitlev artikkel. Raamatu kolmas ja neljas osa esitavad artikleid Stalinlikust Konstitutsioonist, nõukogude demokraatiast ja nõukogude kodanike õigustest ning kohustustest. Raamatu viimane osa on pühendatud nõukogude rahvaste sõprusele ja rahvusküsimusele, ja lisas leiab raamatu kasutaja artikleid stalinlike viisaastakute kohta ning lõppartiklina kirjutuse kodanliku Eesti viimsest põhiseadusest.

Nõukogude riik

MIS ON RIIK JA KUIDAS TEKKIS NÕUKOGUDE RIIK?

Küsimus, mis on riik, näib esimesel pilgul lihtne ja selge. Sest üks igaüks meist ela riigis ja riigi seaduste järgi, üks igaühel meist ole iga päev tegemist riigivõimu organitega ja üks igaüks meist täida teatavaid riiklikke kohustusi. Kuidas siis mitte teada, mida kujutab endast riik! Mõnedele tundub isegi täiesti liigne sel teemal valijatega vestelda.

Sellest hoolimata aga on sel teemal vestlemine rahvaga äärmiselt vajalik. Asi seisab selles, et liiga palju eelarvamusi on ses suhtes inimeste pähe külvanud kodanlikud teadusemehed ja nn. sotsialistide, põllumeeste ja teised parteid, kes püüdsid rahvast petta. Palju „õpetatud“ võhikuid on näinud ja näeb vaeva sellega, et tuupida inimeste pähe mõtet, et riik on inimühiskonna olemasoluidseks vormiks, mis on seatud peaaegu jumalast endast. Riik — sõnavad nad — on korra organ, mis lepib inimeste vastuolusid; temale olla ühte viisi lähedased nii talupoja kui mõisniku, nii töölise kui kapitalisti huvid. Riik — jätkavad nad — seisab kõrgemal klassidest ja nende klassilistest vastuoludest, ta seisab klasside üle jumaliku jõuna. Hajutada seda kunstlikult riigi ümber loodud udu võib ainult marksistliku-leninliku õpetuse prožektoriga.

Marksism-leninism õpetab, et riik pole alati eksisteerinud. Oli aeg, kus inimühiskond elas ilma riigita. Riik ilmus siis, kui ilmus eraomandus tootmisriistadele ja -vahenditele, kui üks osa ühiskonda pani teise osa töötama enda eest, kui ühiskond killunes klassideks, kui ilmus inimese ekspluateerimine inimese poolt. Järelikult saabub aeg, kus vajadus riigi järele uuesti kaob ja inimkond uuesti hakkab elama ilma riigita. Riigi löid ekspluateerivad klassid selleks, et hoida oma käpa all ekspluateeritavaid klasse. Töörahvahulkade mahasurumiseks asutab ekspluateeriv riik erilised relvastatud inimeste üksused: armee, politsei, sandarmeeria.

Ekspluateeriv riik on oma pika olemasolu ajaloo kestes mitu korda vahetanud kuju. Ta on eksisteerinud niihästi ekspluateerivate klasside avaliku diktatuuri kujul kui ka demokraatia kujul, mida on kasutatud ekspluataatorite ülevõimu varjamiseks. Endine Vene riik eksisteeris monarhia näol, mille taga seisid mõisnikud ning kapitalistid ja dikteerisid oma tahet. Rahvahulkade petmiseks mõtlesid nad välja duuma-organisatsiooni, mis pidi tekitama mulje, nagu võtaks rahvas võimust osa. Kodanlus on rohkem kui kord kasutanud ja kasutab oma taktikas laveerimist otsese, avaliku, metsiku diktatuuri ja nn. demokraatia vahel, mis proklameerib sõna-, trüki-, koosolekute ja paljusid muid vabadusi. Kuid tegelikult ei ole ega saa olla demokraatiat seal, kus tootmisriistad ja -vahendid kuuluvad ekspluateerivatele klassidele. Demokraatia kodanliku ühiskonna tingimustes on kodanluse diktatuuri vorm.

„Kapital, kui ta kord on olemas, valitseb kogu ühiskonna üle, ja mitte mingisugune demokraatlik vabariik, mitte mingisugune valimisõigus ei muuda asja olemust,“ kirjutab Lenin. „Te nimetate“, jätkas Lenin kodanlikest demokraatiaist, „oma riiki vabaks, kuid tegelikult on ta eraomand; teie riik, kuigi ta oleks demokraatlik vabariik, pole mitte midagi muud kui masin kapitalistide käes tööliste mahasurumiseks, ja mida vabam on riik, seda selgemini see väljendub.“

Kodanlus valetab, kui ta kuulutab, et tema demokraatia tähendab üheõiguslikkust. Aga kas saab olla üheõiguslikkust tööliste ja kapitalisti vahel, talupoja ja mõisniku vahel? Ei saa olla. Selleks et kindlustada tõeline üheõiguslikkus inimeste vahel, tuleb kapitalistidelt ja mõisnikelt võtta tootmisriistad ja -vahendid (vabrikud, tehased, maa) ja teha need rahva ühisomandiks. Nii saab üheõiguslikkusest aru marksism-leninism. Siinjuures peab tähendama, et katse omistada bolševikele püüdu, nagu tahaksid nad kõik inimesed muuta võrdseks kogu nende varanduste jaotamisega, on alatu laim, mis läheb välja rahvahulkade petmisele ja esmajoones talurahva põhimassi, tema keskmiku petmisele. Tegelikult aga seisab inimeste üheõiguslikkus inimese ekspluateerimise likvideerimises inimese poolt.

Kodanlus valetab, kui ta kuulutab, et tema demokraatia tähendab koosoleku- ja trükivabadust kõikidele. Aga kas saavad rahvahulgad vabalt koguneda, vabalt trükkida oma ajalehti, ajakirju ja raamatuid, kui kõik paremad ühiskondlikud hooned, trükikojad ja paberifagavarad on kapitalistide käes? Ei, ei saa.

Selleks et kindlustada tõeline koosoleku- ja trükivabadus, tuleb ekspuaterivatelt klassidelt ära võtta kõik koosolekuiks kõlbulikud ühiskondlikud hooned, kõik trükikojad ja teha need rahva ühisomandiks. Ainult sel juhul saavad rahvahulged koosolekute ja trükivabaduse.

Selleks et saavutada tõeline demokraatia, on vaja, et tööliklass, asudes kõigi ekspuateritavate rahvahulkade etteotsa, kukutaks kodanliku riigi ja ehitaks omaenda riigi. Nii talitaski Venemaa töötav klass 1917. a. oktoobris, kui ta seadis sisse nõukogude võimu.

Nõukogude riik on tõeline rahva riik. Koondades tootmisriistad ja -vahendid oma kätte, hävitas ta inimese ekspuaterimise inimese poolt ja juhib kogu majanduslikku, poliitilist ning kultuurielu mitte kildkonna omanike huvides, nagu see toimub kodanlikus ühiskonnas, vaid töötava rahva huvides. Nõukogude riigi kõrgeimaks ülesandeks on hoolitsus kodumaa vabaduse ning iseseisvuse kaitsmise ja arendamise eest, töörahvahulkade materiaalse heaolu ja kultuurilise taseme tõstmise eest. Nõukogude riigi huvid langevad täielikult ühte tööliste, talupoegade ja haritlaste põhiliste huvidega.

Nõukogude riik on demokraatia kõrgeim tüüp. Ta taotleb, nagu ütles Lenin, et kõik rahvas viimseni järk-järgult tõmmataks kaasa niihästi nõukogude organisatsioonist osavõtmisele kui ka riigivalitsemise kohustuste kandmisele.

Nõukogude riik on erivorm töölikklassi liidust talupoegadega töölikklassi juhtimisel. Talupojad on oma rõhuvas enamikus töörahvas. Töörahvana on talupojad kapitalistliku ekspuaterimise vaenlased. Nemad ei kasuta võõra töövaeva ekspuaterimist ja seepärast langevad nende põhihuvid ühte töölikklassi huvidega. Seepärast on „proletariaadi diktatuuri kõrgeim printsiip“, kirjutas Lenin, „proletariaadi ja talupoegade liidu toetamine“.

Nõukogude riigis on täielik üheõiguslikkus rahvaste vahel. Ta on tervenisti hävitanud rahvusliku rõhumise ja tema kõrvalekaldamatuks poliitikaks on meie maa rahvaste vahelise faktilise üheõiguslikkuse jaluleseadmine kõigi NSVL rahvaste majandusliku, poliitilise ja kultuurilise õitsengu kindlustamise teel.

Nõukogude riik on maa kogu majandusliku elu organiseerija. Omades oma käsutuses tootmisvahendeid ja -riistu, juhib ta maa majanduslikku elu teaduslikult väljatöötatud ühtse riikliku majandusplaani järgi.

Nõukogude riiki juhib bolševike partei. Ka kapitalistlikes maa-
des juhivad riiki ühed või teised parteid. Aga kas nad suudavad
õiglaselt juhtida? „Vaadake ümbritsevaid riike,“ ütles seltsimees
Stalin partei XVII kongressil, „kas te leiate palju valitsevaid partei-
sid, kellel on õige joon ja kes rakendavad seda ellu? Õieti pole niiguseid
parteisiid maailmas praegu olemas, sest nad elavad kõik ilma
perspektiivideta, rabelevad kriisi kaoses ega näe teed, kuidas
mülkast välja pääseda. Ainult meie partei teab, kuhu asja juh-
tida, ja ta juhib seda edasi edukalt. Millele võlgneb meie partei
tänu selle oma eelise eest? Sellele, et ta on marksistlik partei,
leninlik partei. Ta on tänu võlgu sellele, et teda juhib tema töös
Marxi, Engelsi ja Lenini õpetus. Pole kahtlust, et seni kui jääme
truuks sellele õpetusele, seni kui omame seda kompassi, seni on
meil edu oma töös.“

Nõukogude riik on ühtne, tsentraliseeritud ja ühtlasi painduv
jõud. Massilised töötava rahva demokraatlikud organisatsioonid
— töötava rahva ametiühingud, nõukogud, kooperatiivid, kommu-
nistlikud noorsooühingud — köidavad bolševike parteid rahva-
hulkadega. Nad on „ülekanderihmadeks“ partei juurest kõige laie-
mate rahvahulkade juurde. Bolševike partei liidab ja suunab
nende tegevust ühele eesmärgile. Selle tagajärjel muutub Nõu-
kogude riigi mehhanism võimeliseks ületama igasuguseid takis-
tusi, mis seisavad ees teel võidule.

Meie Nõukogude riigi rajaja V. I. Lenin kirjutas: „Esmakordselt
maailmas on riigivõim meil Venemaal üles ehitatud selliselt, et
ainult töölisel ja ainult töötavad talupojad, välja sulgedes eksplua-
taatoreid, moodustavad massilised organisatsioonid — nõukogud,
ja neile nõukogudele läheb üle kogu riigivõim. Seepärast ongi
kõikjal maailmas, kuidas Venemaal ka laimavad kodanluse esin-
dajad kõigis maades, sõna „nõukogu“ saanud mitte ainult aru-
saadavaks, vaid ka populaarseks, saanud armsaks töölistele, kõi-
gile töötajale. Ja seepärast nõukogude võim, millised ka pole
kommunismi pooldajate tagakiusamised eri maades, paratama-
tult, vältimatult ja mitte kauges tulevikus võidab kogu maa-
ilmas.“

Millised on siis Nõukogude riigi ülesanded ja funktsioonid?
Oma olemasolu algperioodil teostas Nõukogude riik kaht põhi-
funktsiooni: 1) ekspluataatorliku vähemiku mahasurumise töö-
rahva enamiku huvide nimel, 2) maa kaitsmise interventide kal-
laletungide eest väljastpoolt. Samuti teostas ta organisaatorlik-

majandusliku ja kultuurilis-kasvatusliku funktsiooni, kuid see funktsioon ei pääsenud tollal täiele arenemisele, sest ekspluataatorlikud klassid polnud veel täielikult hävitatud. Seoses sotsialismi ülesehitamisega ja ekspluataatorlike klasside hävitamisega riigis langes ekspluataatorlike klasside mahasurumise funktsioon sissemaal ära, suri välja. Tema asemele astus sotsialistliku omandi varaste ja rahva vara raiskajate eest kaitsmise funktsioon. Täielikult aga säilis maa kaitsmise funktsioon kallaletungide vastu väljastpoolt.

Seoses ekspluataatorlike klasside likvideerimisega ja kahe sõbraliku klassi — tööliste ja talupoegade — liidu kõvenemisega suundub Nõukogude Liidu relvastatud jõudude teravik mitte maa sisse, vaid väljapoole, välisvaenlaste vastu.

Nõukogude riigi lõppeesmärgiks on kommunistliku ühiskonna ülesehitamine.

Mis siis saab riigist kommunismi ajal? Sellele küsimusele vastas seltsimees Stalin ÜK(b)P XVIII kongressil:

„Me läheme kaugemale, edasi, kommunismile. Kas säilib riik meil samuti ka kommunismi ajajärgul?

Jah, säilib, kui ei ole likvideeritud kapitalistlik ümbrus, kui ei ole kaotatud sõjaliste kallaletungide hädaoht väljastpoolt, kusjuures on arusaadav, et meie riigi vormid uuesti muutuvad vastavalt sise- ja välisolukorra muutumisele.

Ei säili ja sureb välja, kui kapitalistlik ümbrus likvideeritakse, kui see asendatakse sotsialistliku ümbrusega.“

Pärast sõja võidurikast lõppu asus meie riik rahulikule ülesehitustööle. Pole kahtlust, et Nõukogude riik ehitab kommunismi edukalt üles ja juhib meie maad edasi mööda võitute teed, võimsuse ning kuulsuse teed. Seda tagab nõukogude inimeste massiline heroism, mis eriti selgesti ilmnis viimastel karmidel aastatel. Seda nägi ette suur Lenin, kui ta ütles, et „meie arusaamise järgi on riik tugev masside teadlikkusega. Ta on tugev siis, kui massid teavad kõike, võivad kõige üle otsustada ja lähevad kõigele vastu teadlikult“.

Nimelt see masside teadlikkus kindlustaski Nõukogude riigile võidu. Tugevdada ka edaspidi oma kallist Nõukogude riiki — see on iga NSVL kodaniku kohus.

„Meie teame väga hästi,“ kirjutas Lenin, „et meil on veel palju puudusi nõukogude võimu organisatsioonis. Nõukogude võim pole imettegev talisman. Tema ei arsti kohe korraga terveks mineviku

puudustest, ebakultuursusest, metsiku sõja tagajärgedest, röövkapitalismi pärandist. Kuid see-eest annab ta võimaluse üle minna sotsialismile. Ta annab võimaluse tõusta nendel, keda rõhuti, ja ise võtta üha enam ja enam oma kätte kogu riigi valitsemine, kogu majanduse valitsemine, kogu tootmise valitsemine.

Nõukogude võim on tee sotsialismile, mis on töörahvahulkade poolt üles leitud ning seepärast on ta õige ning seepärast on ta võitmatu.“

*

Nõukogude riik sündis proletariaadi revolutsioonivõitluse tules enda vabastamise eest. Lõplikult formeerus ja kinnitus Nõukogude riik Venemaa proletariaadi võiduka relvastatud ülestõusu tagajärjel 1917. a. oktoobris (novembris) Suure Sotsialistliku Oktoobri-revolutsiooni tagajärjel.

Kuid tal on ka oma kuulsusrikas eellugu. Eriline koht selles eelloos kuulub 1905. a. revolutsioonile. Lenin kirjutas, et ilma 1905. aasta „peaproovita“ poleks 1917. a. Oktoobri-revolutsiooni võit olnud võimalik.

Esmakordselt ilmusid nõukogud 1905. a. revolutsioonivõitluste päevil tööliste saadikute nõukogudena. Nad tekkisid oktoobrikuu poliitilise üldstreigi käigus 1905. a. Peterburis, asutati seejärel aga ka Moskvas tööliste endi algatusel, kes tahtsid nõukogudes omada proletariaadi organiseerimise võimsat relva võitluseks vihatud tsarismi, kodanluse ning mõisnike vastu.

Suur Lenin nägi tööliste saadikute nõukogudes ajutise revolutsioonilise valitsuse algstaadiumi, proletariaadi ja talurahva diktatuuri revolutsioonilis-demokraatlikku organit. Selleks pidid nõukogud Lenini arvates kujunema rahva kasvava ülestõusu organiks.

Silmas pidades seda, et Lenin tollal Venemaal ei viibinud (ta saabus emigratsioonist veidi hiljem), tungisid Peterburi nõukogusse menševikud ja haarasid juhtimise oma reeturlikesse kättesse. Nad seadsid oma eesmärgiks nõukogude tähtsuse ahendamise, nõukogude muutmise ülestõusu-organist ainult kohaliku omavalitsuse organiks. Kohe algusest peale suunasid Peterburi nõukogu menševistlikud juhid nõukogud ülestõusu-poliitika vastu, piirates nende osa endakaitse organiseerimisega rüüstamiste vastu. Selle asemel, et asuda tööliste lähendamise liinile soldatitega — nende talupoe-

gadega sineleis, kes olid töölisklassi loomulikud liitlased —, nõudsid nõukogude menševistlikud juhid soldatite eemaldamist Peterburist.

Selle tagajärjeks oli, et tsaarivalitsus sai võimaluse jõudu koguda, kaitselt pealetungile asuda ja Peterburi nõukogu purustada. Enamik Peterburi nõukogu tööliste saadikuid areteeriti, areteerimisest pääsnute katsed nõukogu organisatsiooni taastada aga ei andnud positiivseid tulemusi.

Teine olukord valitses Moskva nõukogus, mida juhtisid bolševikud. Bolševike mõjul muutus Moskva nõukogu algusest peale relvastatud ülestõusu organiks. Tööliste saadikute nõukogud asutati paljudes Venemaa suurtes linnades ja tööliskeskustes. „Nad tegutsesid“, kirjutab neist Lenin, „võimuna, haarates näiteks oma valdusse trükikodasid (Peterburis), areteerides politseinikke, kes takistasid revolutsioonilisel rahval ellu viimast oma õigusi.“

Nõukogud 1905. a. ei kestnud kaua. Pärast relvastatud detsembri-ülestõusu allasurumist löödi nad puruks. Kuid nõukogude idee elas tööliishulkade teadvuses edasi ja nad realiseerisid selle kohe pärast isevalitsuse kukutamist, 1917. a. veebruaris. Kuid 1905. a. kogemusi arvestades loodi 1917. a. bolševike algatusel endiste tööliste saadikute nõukogude asemele tööliste ja soldatite saadikute nõukogud.

1917. a. Veebruarirevolutsioon, mille töölised viisid läbi liidus kogu talurahvaga, oli oma sisult kodanlik-demokraatlik revolutsioon. Iga revolutsiooni põhiliseks küsimuseks on riigi-küsimus, võimu-küsimus. Kuid sellest vaatepunktist viis Veebruarirevolutsioon omapärase tulemuseni: kaksikvõimuni. Kõrvuti kodanliku ajutise valitsusega ilmusid tööliste-talupoegade nõukogud. Kaua selline olukord kesta ei võinud. Lõppude lõpuks pidi võitma ükskõik kumb: kas ajutine valitsus (siis oleks võim kuulunud kodanlusele) või nõukogud (siis oleks võim kuulunud töölistele ning talupoegadele). Kuid nõukogudesse tunginud menševikud asusid ajutise valitsuse toetamise liinile. Nad lootsid, et oma kodanlik-demokraatliku iseloomu põhjal peaks Veebruarirevolutsioon viima parlamentliku vabariigini, kus võim peab kuuluma kodanlusele.

Kohe oma emigratsioonist Venemaale tagasijõudmise teisel päeval hakkas Lenin töölisklassi üles kutsuma võitlusele kodanlik-demokraatliku revolutsiooni muutmiseks proletaarseks, sotsialistlikuks revolutsiooniks, mis pidi viima proletariaadi diktatuuri siseseadmiseni. Proletariaadi diktatuuri riigivormiks pidid saama

nõukogud. Lenin kirjutas: „Mitte parlamentlik vabariik — tagasi-pöördumine tema juurde tööliste saadikute nõukogudelt oleks samm tagasi, — vaid tööliste, sulaste ja talupoegade saadikute nõukogude vabariik üle kogu maa, alt kuni üles.“

Siin asendas Lenin vananenud marksistliku seisukoha parlamentlikust demokraatlikust vabariigist uue seisukohaga nõukogude vabariigist ja rajas teoreetilised alused uuele nõukogude riigile. Lenini suurus ilmnes selles, et ta heitis kõrvale Engelsi vananenud seisukoha, mis oli lakanud vastamast uuele olukorrale, ja asendas selle uuega. Ja ta talitas täiesti marksismi vaimus, mis ei salli kaanoneid ja vormelite kummardamist.

Lenin esitas loosungi: „Kogu võim nõukogudele!“ See loosung oma esimesel etapil tähendas üleskutset nõukogude muutmisele sotsialistliku revolutsiooni eest võitlemise juhtimise organiks, relvastatud ülestõusu organiks. Kuid selleks tuli isoleerida menševistlikud ja sotsialistidest-revolutsionääridest reeturid, saavutada bolševistlik mõju nõukogude üle. Pärast enamuse saavutamist nõukogudes asusid bolševikud vahetult relvastatud ülestõusu ettevalmistamisele, mis teostuski 25. oktoobril (7. novembril) 1917.

Relvastatud ülestõusu võidu tulemusena kehtestas tööliste ja soldatite saadikute nõukogude kongress nõukogude võimu ja moodustas esimese tööliste-talupoegade valitsuse maailmas.

Nõukogude kongressil ütles suur Lenin: „Seltsimehed! Tööliste ja talupoegade revolutsioon, mille vajadusest kogu aja bolševikud kõnelesid, on teoks saanud.“

Milline tähtsus on sel tööliste ja talupoegade revolutsioonil? Kõigepealt seisab selle pöörde tähtsus selles, et meil tuleb nõukogude valitsus, meie oma võimuorgan, ilma igasuguse kodanluse osavõtuta. Rõhutatud rahvahulgad loovad ise võimu. Juurteni purustatakse vana riigiaparaat ja luuakse uus valitsusaparaat nõukogude organisatsioonide näol.

Nüüdsest peale saabub Venemaa ajaloos uus järk ja käesolev kolmas Vene revolutsioon peab oma lõpptulemuses viima sotsialismi võiduni.“

Nii sündis Nõukogude riik.

Hans Puusepp

NÕUKOGUDE KORD ON SUURE SOTSIALISTLIKU OKTOOBRIREVOLUTSIOONI LOOMING

Nõukogude korra kehtestamine meie maal avas uue ajajärgu inimkonna ajaloo. Tekkis ühiskondliku elu kõrgeim organisatsioon, ühiskonnakorralduse sotsialistlik vorm. Oli vajalik teatud aeg, kuni see vorm kindlustus, tema tugevus avaldas oma elujõudu ja näitas tegelikult kõiki oma eeliseid ühiskonna kapitalistliku organisatsiooni ees.

Nõukogude kord tekkis Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võidu tagajärjel, millega kukutati mõisnike ja kapitalistide võim. Sotsialistlik revolutsioon ei piirdunud ekspluateerivate klasside võimu hävitamisega töörahva võimu kehtimapaneku teel, vaid võttis ka ekspluateerijailt kõik nende rikkused ja andis need üle rahvale. Ta muutis maa, vabrikud, tehased, raudteed, kaevandused ja maapõuevarad rahva ühisvaraks. Seega oli täidetud üks sotsialistliku revolutsiooni tähtsamaid ülesandeid.

„Rahvaste ajalugu ei tunne vähe revolutsioone. Nad erinevad Oktoobrirevolutsioonist selle poolest, et nad kõik olid ühekülgsed revolutsioonid. Üks töötajate ekspluateerimisvorm asendus teise ekspluateerimisvormiga, kuid ekspluateerimine ise jäi püsima. Ühed ekspluateerijad ja rõhujad asendusid teiste ekspluateerijate ja rõhujatega, kuid ekspluateerijad ise jäid. Ainult Oktoobrirevolutsioon seadis enesele eesmärgiks hävitada igasugune ekspluateerimine ja likvideerida kõik ning igasugused ekspluateerijad ja rõhujad“ (Stalin).

Sotsialistliku revolutsiooni võiduga tekkis maailmas nõukogude võim, tõeline töörahva võim, äratati teadlikule elule meie rahva võimas jõud, pandi voolama tema loova initsiatiivi allikad. Nõukogude kord vabastas rahva anded ja kutsus töörahva hulkades välja ennenägematu loomisenergia. Nõukogude rahvas muutus kõige vabamaks rahvaks maailmas, oma elu ja oma ajaloo tõeliseks loojaks.

„See, mis on kätte võidetud Vene revolutsiooniga,“ ütles Lenin, „on võõrandamatu. Seda ei saa võtta mingi jõud, nii nagu mingi jõud maailmas ei saa tagasi võtta seda, mis Nõukogude riigi poolt on loodud. See on maailma-ajalooline võit. Sajad aastad ehitati riike kodanliku tüübi järgi ja esmakordselt leiti mittekodanlik riigivorm... Suurim ajalooline leutis on tehtud ja proletaarset tüüpi riik on loodud...“

Nõukogude kord on tõeliselt rahvalik kord. See on rahva poolt bolševike partei juhtimisel loodud ja kehastab rahva kõiki huve ja kõiki lootusi. Ta on oma sotsiaalselt loomuselt kõige paremini kohandatud töörahva huvide, meie sotsialistliku kodumaa huvide kaitseks. Olles rahvahulkadele lähedane ja kallis, omab nõukogude kord ammendamatu jõudu, on suuteline kõiki raskusi võitma.

Nõukogud on sellised organisatsioonid, mis maksimaalsel määral tagavad miljoniliste hulkade osavõtu riigi valitsemisest.

Kodanlikes riikides seisab riigiaparaat ülalpool rahvahulki ja on oma loomult töörahva hulkadele võõras. Ta surub igati maha nende huve. Ta on rahvahulkadest eraldatud, sest ta on määratud kaitsma ekspluateerivate klasside huve.

Nõukogude riigiaparaat on vastand kodanlikule riigiaparaadile. Ta ei seisa ülalpool rahvahulki; ta on neile kallis ja lähedane; ta on nendega miljonite niitidega lahutamatu seotud, sest tema ülesandeks on rahva huvide kaitsmine. Rahvahulgad võtavad nõukogude riigiaparaadi töö parandamisest aktiivselt osa.

Nõukogude kord on kõige demokraatlikum kord maailmas. Ta kehastab endas sotsialistlikku demokraatiat.

Demokraatia määra selles või teises riigis määratakse tema konstitutsiooni sisuga, nende õigustega, mida see annab rahvale.

Kodanlike riikide konstitutsioonid püüavad jäädvustada kapitalistlikku korda. Nad kaitsevad tema põhitugesid — eraomandust maale, metsadele, vabrikutele, tehastele ja teistele tootmisvahenditele — ja kindlustavad neid ühiskondlikke korraldusi, mis on meele järele ning kasulikud rikastele klassidele. Nad lähtuvad rahvuste ebavõrdsusest ja on seepärast ultra-natsionalistlikud konstitutsioonid, valitsevate rahvuste konstitutsioonid. Ühed kodanlikud konstitutsioonid otse eitavad või lõpptulemusena tühistavad võrdõiguslikkuse ja demokraatlikud vabadused, teised tunnustavad vormiliselt kodanike demokraatlikke õigusi, kuid piiravad mitmesuguste klauslite ja kitsendustega maksimaalselt neid õigusi. „Kodanlikud konstitutsioonid piirduvad tavaliselt kodanike vormiliste õiguste fikseerimisega, hoolitsemata nende õiguste teostamise tingimuste, nende teostamise võimaluse ja nende teostamise abinõude eest“ (Stalin).

Nõukogude Konstitutsioon omab teissugust sotsiaalset iseloomu. Ta lähtub sellest, et meie maal kehtib täielikult sotsialistlik omandusõigus tootmisvahendeile. Stalinlik Konstitutsioon võimaldab igale kodanikule mitte ainult kõik demokraatlikud vabadused

(sõna-, südametunnistuse-, trüki-, koosolekute jne. vabaduse), vaid ka õiguse tööle, puhkusele, haridusele ja vanaduskindlustusele, mida ei leidu ühegi kapitalistliku riigi konstitutsioonis.

Nõukogude konstitutsioon on sügavalt patriootlik, sest ta on tervena suunatud sellele, et kindlustada NSVL rahvaste rahvuslikke huve, kindlustada meie kodumaa jõudu ning võimsust, tema vabadust ning sõltumatust ja tema õitsengut. Ühtlasi on ta sügavalt internatsionaalne, sest ta tunnustab ilma igasuguste kitsendusteta kõigi rahvaste ja rasside võrdõiguslikkust. Ta lähtub sellest, et kõik rahvused ja rassid, sõltumata nende osatähtsusest, peavad kõigil majandusliku, ühiskondliku, riikliku ja kultuurilise elu aladel kasutama ühesuguseid õigusi. Nõukogude Konstitutsioon kindlustab ühiskondlikke korraldusi ja tugesid, mis on meelega järele ja kasulikud töörahvale. „Ta ei piirdu kodanike vormiliste õiguste fikseerimisega, vaid asetab raskuspunkti nende õiguste tagamise ja nende õiguste teostamise küsimusele“ (Stalin).

Nõukogude kord kui kõige eesrindlikum kord maailmas omab oma käsutuses selliseid jõuallikaid, mida ei oma ükski kodanlik riik. Seda näitasid juba kodusõja-aastad. Bolševike partei ja Lenini ning Stalini targal juhtimisel muutus meie maa lühikese ajaga sõjaleeriks. Kõik olemasolevad jõud ja vahendid koguti kokku ja kasutati võitluseks vaenlasega. Esmaklassiliselt relvastatud interventide ja valgekaartlaste armeed paisati meie kodumaa piiride taha. Selles avaldus nõukogude korra suur jõud, bolševike partei innustav, mobiliseeriv ja organiseeriv osa.

„Iialgi“, ütles Lenin, „ei võideta seda rahvast, kus töölised ja talupojad oma enamikus on teada saanud, arusaamisele jõudnud ja näinud, et nad kaitsevad oma nõukogude võimu, et nad kaitsevad seda üritust, mille võit neile ja nende lastele tagab võimaluse kasutada kõiki kultuurihüvesid ja kõiki inimese töö tooteid.“

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võiduni oli meie maa oma majanduslikult arengult peamistest kapitalistlikest riikidest taga 50—100 aastat. Ülesanne seisis selles, et lühima ajaga see sajandipikkune mahajäämine tasa teha.

See ülesanne oli äärmiselt raske ning keerukas. Meie maa tuli muuta tööstusmaaks; tuli luua võimas rasketööstus, rajada tööstus, mis oleks suuteline tootma igasuguseid masinaid; põllumajandusele tuli anda eesrindlik tehnika, muuta ta suurpõllupidamiseks, mehhaniseerituks ja kõrget saaki andvaks; tuli tõsta elanike kultuurilist taset ja luua oma tööstuslik-tehniline intelli-

gents. Kõik see nõudis nii aega kui ka hiiglasuuri ainelisi vahendeid. Meile vaenulik kapitalistlik ümbrus tegutses igati vastu kreeditide saamisele väljastpoolt; tuli otsida vahendeid maalt eneselt.

See ülesanne osutus jõukohaseks ainult nõukogude korrale ja tema innustajale ning organiseerijale — bolševike parteile.

Ühiskondlik omandusõigus tootmisvahendeile, plaanimajandus ja väliskaubanduse monopol võimaldasid sellist sisemist akumulereerimist, mis polnud võimalik üheski kodanlikus riigis. Kasutades seda igati, kasutades kõiki vahendeid ja jõude, mis nõukogude kord oli ellu äratanud, leidis bolševike partei industrialiseerimiseks vajalikud vahendid ja teostas industrialiseerimise ilma orjastavate välislaenu deta.

Stalinlikud viisaastakud kujundasid maa palge ümber. Veidi rohkem kui kümne aasta jooksul muutus meie maa hästiarenenud tööstusriigiks. Suurtööstuse üldtoodang oli 1940. aastaks suurenenud keskmiselt üle maa 10,9 korda, võrreldes 1913. aastaga. Seejuures likvideeriti rahvuslike ääremaade majanduslik mahajäämus; sama aja vältel suurenes Kazahhi NSV-s tööstustoodang 22,2 korda, Armeenia NSV-s 22,3 korda, Gruusia NSV-s 26,4 korda, Kirgiisi NSV-s 160 korda ja Tadžiki NSV-s 242 korda (!). Eriti tuleb märkida masinaehituse arenemist: teise viisaastaku lõpuks ületas see 1913. aasta taseme 23-kordselt. Juba 1937. aastal jõudis NSVL tööstustoodangu tasemelt Saksamaast ette, surudes ta esimeselt kohalt Euroopas teisele kohale.

Üheaegselt meie maa tööstusliku võimsuse kindlustamisega loodi materiaalne alus sotsialismi võiduks põllumajanduses.

Nõukogude võim andis juba oma olemasolu esimesel päeval kehvik- ja keskmiktalurahvale maksuta üle 150 miljoni hektaari maad, mis varem kuulus mõisnikele ja tsaariperekonnale. Talupojad vabastati rendimaksimisest maa eest ja kõik nende endised võlad kustutati. Kuid see oli vaid nõukogude võimu esimene abi külale.

Talupoegade elu põhjalik paranemine algas kolhoosides. Nõukogude võim ja partei aitasid talupoegadel ehitada kolhoose. Nõukogude võim varustas põllumajandust traktorite, kombainide ja teiste põllutöömasinatega ning kulutas miljoneid rublasid rahva raha põllutöömasinaid tootvate tehaste ehitamiseks.

Kolhoosikorra võit külas viis meie põllumajandust kaugele edasi. See muutus kõige suuremõõtmelisemaks ja mehhaniseeritumaks põllumajanduseks maailmas.

Kolhooside põldudel töötavad sajad tuhanded traktorid ja kümned tuhanded kombainid. Uue tehnika poolest on meie põllumajandus jõudnud esimesele kohale maailmas. Põllumajanduse kollektiviseerimine ja sovhooside asutamine aitasid Nõukogude riigil kümnete miljonite hektaaride võrra külvipinda suurendada ja teravilja ning tehniliste kultuuride saaki tõsta. Juba 1938. aastal ulatus külvipind NSVL-s 137 miljoni hektaarini 105 miljoni vastu 1913. aastal. Sõjaeelseil aastail oli teraviljasaak meie maal 40—50% kõrgem kui enne revolutsiooni. Nii moodustas 1940. aastal teraviljasaak kogu NSV Liidus ligi 7,3 miljardit puuda. Selles ilmes kolhoosikorra jõud.

Nõukogude kord kindlustas töötajate ainelise olukorra ning elutingimuste kindlat paranemist ja nende kultuurilise taseme tõstmist. Vastavalt tootvate jõudude kasvule kasvas tööliste ja teenistujate töötasu ning tõusid kolhoosnikute sissetulekud.

Nõukogude kord oli meie rahva kultuurilise tõusu vahendiks. Enne revolutsiooni oli 60% Venemaa elanikest kirjaoskamatu. Naiste hulgas oli see protsent veel kõrgem. Haritlaskond oli arvu- liselt väike ja see koosnes peamiselt eksploateerijate klasside liik- meist. Nõukogude korra olemasolu aastail muutus meie maa kul- tuurilises suhtes maailma kõige eesrindlikumaks maaks.

Nõnda osutus nõukogude kord kui tõeliselt rahvalik kord maa majandusliku ja kultuurilise tõusu parimaks organiseerimisvormiks rahuaja sotsialistliku ülesehituse aastail. Vaba sellistest ka- pitalismi pahedest, nagu tootmise anarhilisus, kriisid, töötaolek ja rahvahulkade vastuseis, tagas nõukogude kord maa majandusliku ja sõjalise võimsuse kindlustamist ning tema rahvaste kultuuri õitsengut.

„Nõukogude kord ei osutunud mitte ainult maa majandusliku ja kultuurilise tõusu parimaks organiseerimisvormiks rahuaja ülesehituse aastail, vaid ka parimaks rahva kõigi jõudude mobiili- seerimise vormiks, et panna sõja ajal vastu vaenlasele“ (Stalin).

Nõukogude kord, juhtiv ja suunav bolševike partei, NSVL rah- vaste sõprus ja meie rahva tuline ning loov patriotism — need on meie maa jõuallikaiks ja need päästsid meie rahva fašistlikust orjastamisest ja hävitamisest. Ükski teine riik poleks suutnud vastu pidada sellisele katsumusele, nagu seda oli Nõukogude riigi Suur Isamaasõda saksa fašistlike vallutajate vastu.

Vaatamata neile ebasoodsaile tingimusele, milles sõda algas ja vaatamata tunduva osa territooriumi ajutisele kaotusele, suutis

meie rahvas-kangelane ja tema tubli Punaarmee bolševike partei ning suure Stalini geniaalsel juhtimisel järsult muuta kogu sõja käiku ja sundida sakslased tingimusteta kapituleeruma.

Meie sotsialistlik riik osutus igas suhtes hitlerlikust Saksamaast tugevamaks: sõjalises, majanduslikus ja poliitilis-moraalses suhtes. Ainult Punaarmee suutis purustada Saksamaa sõjamasina.

Teine Maailmasõda näitas kujukalt, et nõukogude majanduslik kord on kõige elulisem, kõige püsivam ja vastupidavam majanduslik kord maailmas.

Nõukogude tagala osutus kõige tugevamaks ja suutis kindlustada rinnet igas suhtes. Töölise, talupoegade ja haritlaste liit muutus veel monoliitsemaks, rahvaste sõprus tihenes veelgi.

Nõukogude ühiskonna poliitilis-moraalne ühtsus, mis on saavutatud võitluses sotsialismi eest, tugevnes Isamaasõja vältel üha rohkem. Ennenägematult tõusis rahva poliitiline tase. Kunagi varem polnud töölised ja talupojad tõusnud üldrahvalike huvide mõistmisel sellise tasemeni nagu selle sõja jooksul. Vene rahvas, kõige väljapaistvam rahvas ning juhtiv jõud kõigi NSVL vennalike rahvaste hulgas, osutas Nõukogude valitsusele ja Lenini-Stalini parteile täielikku usaldust. See oligi selleks otsustavaks jõuks, mis kindlustas võidu vaenlase üle.

NSVL rahvad, eesotsas suure vene rahvaga, andsid otsustava panuse ühisesse võitlusesse fašistlike kallaletungijate vastu. See tõstis Nõukogude Ljidu rahvusvahelist autoriteeti ja tema osa maailmapoliitika küsimuste otsustamisel. Punaarmee sangarlik võitlus ja progressi ning tsivilisatsiooni ennastsalgav teenimine nõukogude rahva poolt tugevdasid erakordselt vabadustarmastavate rahvaste sümpaatiat Nõukogude riigi vastu. Nõukogude kord tõestas kogu maailmale mitte ainult seda, et ta on suuteline kaitsma NSVL vabadust ja sõltumatust, vaid ta tõestas ka oma suutelisust täita suurt ajaloolist missiooni võitluses Euroopa rahvaste vabastamiseks fašistlikust orjusest.

Viinud võidukalt lõpule sõja fašistliku Saksamaa ja imperialistliku Jaapani vastu, pöördus meie rahvas uuesti tagasi rahuaja loovale tööle. Meie ette kerkivad ülesanded on äärmiselt suured. Lühikese ajaga tuleb varemeist üles ehitada linnad ja külad, mis hitlerlikud bandiidid on hävitanud. Sakslaste poolt NSVL rahvamajandusele ja linnade ning külade üksikuile elanikele tekitatud kahju ulatub 679 miljardi rublani. Täielikult või osaliselt on purustatud 1710 linna ja üle 70 000 küla. Sakslased põletasid

maha või purustasid üle 6 miljoni hoone, jättes peavarjuta üle 25 miljoni inimese. Kõik see tuleb lühima ajaga taastada.

1946.—1950. a. viisaastaku tulemusena peab NSVL rahvamajanduse arenemise sõjaeelne tase tunduvalt ületatama. Selle plaani teostamine nõuab uut jõudude pingutust. Ent nii raske kui see ülesanne ka on, nõukogude rahvas tuleb sellega auga toime. Kui nõukogude inimesed, juhituna bolševike parteist, ületasid möödunud sõja tohutud raskused, siis lahendavad nad nüüd edukalt ka uue viisaastaku plaani suured ülesanded.

Prof. F. Košelšov

NÕUKOGUDE RIIK ON UUT TÜÜPI RIIK

Nõukogude riik on uut, kõrgemat tüüpi riik, mis erineb printsiipsaalselt kõigist varem eksisteerinud ja praegu olemasolevaist riikidest.

„Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit on tööliste ja talupoegade sotsialistlik riik“ — nii kõlab Stalinliku Konstitutsiooni esimene paragrahv. Töölised ja talupojad moodustavad meie maal kaks sõbralikku klassi. Tööliste ja talupoegade vankumatu liit, mida tugevdab veel nende koostöö meie nõukogude intelligentsiga, on nõukogude ühiskonna arenemise aluseks.

Nõukogude intelligents erineb oma sotsiaalse loomuse poolest iga teise maa intelligentsist. Nõukogude intelligents on pärit rahva hulgast, ta on kõigi oma juurtega seotud tööliste ja talupoegade ning ehitab koos nendega uut, klassideta sotsialistlikku ühiskonda.

Tööliste, talupoegade ja intelligentsi liit, mis on rajatud nende elulistele huvidele, on nõukogude korra suur jõud. Isamaasõja aastail tugevnes see liit veelgi, karastus ja osutus üheks meie võidu teguriks.

Nõukogude riik on töörahva riik, sotsialistlik riik.

Sotsialism on rajatud tootmisvahendite ühiskondlikule, sotsialistlikule omandile. Meie maal on ekspluateerivad klassid likvideeritud, inimese ekspluateerimine teise inimese poolt on hävitatud. Stalinlikus Konstitutsioonis öeldakse: „NSV Liidu majandusliku aluse moodustavad sotsialistlik majandussüsteem ja tootmisriistade ning -vahendite sotsialistlik omand, mis on kindlustunud kapitalistliku majandussüsteemi likvideerimise, tootmisriistade ja

-vahendite eraomandi kaotamise ja inimese teise inimese poolt eksploateerimise hävitamise tulemusena.“

Põhiprintsiibiks on NSV Liidus sotsialistlik printsiip: igäühelt tema võimete kohaselt, igäühele tema töö järgi. Töö on meil au ja kuulsuse asjaks, vapruste ja kangelaslikkuse asjaks. Sotsialism on meie maal tunginud argiellu ja rahva elu-olusse, sotsialistliku ühiselu reeglid on saanud valitsevaiks Nõukogude riigi kodanike ühiskondlikus ja isiklikus elus.

Suure Isamaasõja ajal pidas Nõukogude riik vastu sellistele katsumustele, milliseid poleks suutnud taluda ükski teine riik. Leninlik-stalinlik industrialiseerimise ja põllumajanduse kollektiviseerimise poliitika kandis hiilgavat vilja. Stalinlike viisaastakute kestel muutus meie maa mahajäänud põllundusmaast võimsaks tööstus- ja kolhoosiriigiks ning vankumatuks kaitsekindluseks, ja see päästis meie kodumaa, tema vabaduse, au ning sõltumatuse. Nõukogude riigi majanduslik alus osutus kindlamaks ja eluvõimeliseks kui fašistliku Saksamaa majandus, vaatamata sellele, et sakslased kasutasid selles sõjas peaaegu kogu Euroopa tootmisjõude.

Nõukogude riigi poliitiliseks aluseks on töötava rahva saadikute nõukogud. Poliitilise võimu vormina on nõukogud tõeliselt üldrahvalik organisatsioon. Nad tagavad kõige laiemate elanikkonna hulkade aktiivset osavõttu riigi juhtimisest ja riiklike ülesannete arutlemisest ning praktilisest elluviimisest.

Nõukogude tihedas ning igakülgses sidemes rahvahulkadega, alatises tuginemises laiadele töötavatele rahvahulkadele ja viimaste isetegevuse ning initsiatiivi otsustavas arendamises seisab nõukogude korra jõud ning elulisus.

Seltsimees Molotov ütleb, et „...Nõukogude võim on tugev oma rahvaläheduse poolest. Erinevalt parlamentlikust demokraatiast kannab nõukogude demokraatia tõeliselt rahvalikku iseloomu“.

Nõukogude sotsialistlik kord avas avarad võimalused paljurahvuselise nõukogude rahva poliitiliseks, majanduslikuks ja kultuuriliseks arenemiseks. Nõukogude riigi leninlik-stalinlikku rahvuspoliitikat kroonis kõigi meie maa rahvaste tugev ja vankumatu sõprus. Kõigi rasside ja rahvuste üheõiguslus, nagu see on meie maal täielikult teostatud, on sotsialistliku nõukogude demokraatia kõige tähtsamaid printsiipe.

Millisest demokraatiast võib juttu olla siis, kui riigis eksisteerib rahvuslik ebavõrdsus? Paljud neist välismaa poliitikuist ja

kirjanikest, kes ülistavad kodanlike riikide demokraatiat, mööduvad harilikult vaikides sellest faktist, et nende riikides on rahvuslik eba võrdsus faktiliselt ja isegi juriidiliselt seaduslikuks kuulutatud.

Nõukogude sotsialistlik riik on ainus riik maailmas, kus rahvus küsimus on lahendatud kõigi rahvuste austamise ja tõelise ühe õiguse vaimus.

Stalinliku Konstitutsiooni paragrahv 123 kõlab järgmiselt: „NSV Liidu kodanike üheõiguslus, sõltumata nende rahvusest ja rassist, kõigil majandusliku, riikliku, kultuurilise ja ühiskondlik poliitilise elu aladel on vankumatuks seaduseks.

Seadus karistab ükskõik millist otsest või kaudset õiguste kit sendamist või, vastupidi, otseste või kaudsete eesõiguste kehti mapanekut sõltuvalt kodanike rassilisest või rahvuslikust kuulu vusest, samuti kui igasuguse rassilise või rahvusliku eranditege mise, vihkamise või põlguse jutlustamist.“

Need Stalinliku Konstitutsiooni suurepäraseid sõnad on Nõuko gude sotsialistlikus riigis juba ellu viidud ja see väljendub rah vuste ning rasside täielikus üheõigusluses.

NSV Liidu rahvaste vennalik liit ja sõprus tugevnesid veelgi Suure Isamaasõja käigus.

„Meie paljurahvuseline riik oma erinevustega keele, eluolu, kul tuuri ja ajaloo poolest on saanud veel monoliitsemaks ja nõu kogude rahvad on veel rohkem üksteisele lähenenud. Ükski teine paljurahvuseline riik poleks pidanud vastu neile katsumustele, mida me oleme läbi teinud möödunud sõja-aastail.“ (V. Molotov.)

Nõukogude sotsialistliku riigi iseärasus avaldub kõige kujuka malt meie rahva moraalses ja poliitilises ühtsuses. See ühtsus on ajaloos enneolematu nähtus. Meie maal ühtuvad rahva huvid riigi huvide ja ülesannetega ning valitsuse eesmärkidega. Kuna Nõukogude riik väljendab rahva tahet ja Nõukogude valitsusel ei ole muid huvisid kui rahva huvid, usaldab rahvas oma valitsust kõiges ja täielikult, toetab teda aktiivselt ja viib kõik tema üri tused ellu.

Nõukogude ühiskonna moraalne ja poliitiline ühtsus on meie riigi suurim jõud. See oli üks otsustavaid tegureid, mis määratles sõja tulemuse ja tingis meie võidu vaenlase üle.

Sõja ajal avaldus moraalne ja poliitiline ühtsus nõukogude sõjameeste kõikevõitvas heroismis rindel ja nõukogude töötajate ennenähtamatuis kagelastegudes tagalas, kus töötati ennastsal gavalt rinde jaoks, võidu heaks.

Üha tugevnev rahva moraalne ja poliitiline ühtsus näitab, et rahva üldhuvid, riigi huvid on nõukogude inimestele saanud endastmõistetavaks kohustuseks ja nende igapäevaseks asjaks. Nõukogude demokraatia s. o. rahva tegelik osavõtt riigi juhtimisest, on saanud harjumuseks, on tunginud inimeste elu-olusse. V. I. Lenin ütles juba enne nõukogude võimu kehtestamist, et kui osavõtt riigiasjade juhtimisest tungib inimeste elu-olusse ja saab töötajate üldiseks harjumuseks, siis omandab riik ennenähtamatu jõu ning muutub võitmatuks.

Alnuüksi Nõukogude riigile osutus rahva poliitilise kasvata-mise ülesanne jõukohaseks. Nõukogude rahvas on kõige ideeli-sem rahvas, ta on kasvatatud Lenini-Stalini partei suurte ideede alusel.

Nõukogude rahvas on end avaldanud väljapaistvalt andeka rahvana. Ta on näidanud oma võimeid ja oskust nii määratu suure riigi, nagu seda on meie maa, majanduselu juhtimisel. Ta on end näidanud ületamatu poliitikategelasena, rahvana, kes omab suurt riiklikku taibukust ning kes suudab oma riiki juh-tida suure oskusega. Ta on oma andeid ilmutanud kõigil teaduse, tehnika, kultuuri ja kunsti aladel. Nõukogude rahvas on võit-nud kogu maailmas ajaloolise kuulsuse ja tunnustuse kui sõdur-rahvas, rahvas-võitja, kes annab maailmale eeskuju nii sõjalises vapruses kui ka kõigi riikliku, majandusliku ja kultuurilise tege-vuse aladel.

Nõukogude rahva juhtivaks ja suunavaks jõuks on bolševike partei. Ta ühendab kõige aktiivsemaid ja teadlikumaid koda-nikke kõigist meie maa töötajate kihtidest ning on töötava rahva ühiskondlike ja riiklike organisatsioonide juhtivaks tuumaks.

Lenini-Stalini partei oli Suure Sotsialistliku Oktoobrerevolutsi-ooni organiseerija. Tema suunas töötajaid sotsialismi ehitustööle meie maal. Isamaasõja päevil „ühendas partei organiseeriv töö kõik nõukogude inimeste pingutused ja suunas need ühtse ees-märgi poole, allutades kõik meie jõud ja vahendid vaenlase purus-tamise ülesandele“ (J. Stalin).

Nüüd, pärast võidukat sõja lõpetamist ja sõjajärgse rahu tin-gimustes innustab ja organiseerib Lenini-Stalini partei töölisi, talupoegi ja haritlasi fašismi üle saavutatud võidu kindlustami-sele ning meie sotsialistliku majanduse edasiarendamisele.

Nõukogude riigi ees seisvate ülesannete täitmine nõuab meie rahvalt kogu jõu ja kõigi vahendite rakendamist. Saksa fašistli-

kud vallutajad tekitasid meie maale tohutu suurt kahju. Läheb aega ja tuleb ületada palju raskusi selleks, et likvideerida hitlerlike lurjuste poolt tekitatud purustuste tagajärjed. Kõrvuti majanduse ja kultuuri taastamisega vabastatud rajoonides on tarvis saavutada rasketööstuse uus tõus, Punaarmee ja Sõjalaevastiku vajaduste täielik rahuldamine, põllumajanduse edasine tõus, laiatarbekaupade tootmise tunduv suurenemine ja meie rahva kasvavate kultuuriliste tarviduste rahuldamine. Kasutades sotsialistliku korra paremusi suudame me võrdlemisi lühikese ajaga — uue viisaastaku jooksul — ületada meie maa majandusliku arenemise sõjaeelse taseme ja tagada kogu elanikkonna elutaseme tunduvat tõusu.

Hitlerliku Saksamaa reetlik kallaletung Nõukogude Liidule katkestas meie rahva viljaka loova töö. Sõjaolukord lükkas edasi ka Ülemnõukogu valimiste tähtaja. Nüüd on sõda lõppenud ja meie riik on asunud rahuaegse loova töö ning kõigi Nõukogude riigi asutuste ja organite normaalse elu juurde.

NSV Liidu Ülemnõukogu valimistel näitas nõukogude rahvas üha enam oma poliitilist aktiivsust, veel ulatuslikumalt arenes nõukogude demokraatia. Sõda oli Nõukogude riigi jõu ning kindluse ja nõukogude demokraatia elulisuse ning tõhususe tõsiseks tuleprooviks. NSV Liidu Ülemnõukogu valimised demonstreerisid veelkordselt nõukogude demokraatia suurt jõudu.

Valides NSV Liidu kõrgeimat võimuorganit andsid nõukogude inimesed oma hääled parimatele parimate hulgast, neile, kes on oma kangelastegudega võitluses ja oma igapäevase tööga tõestanud, et nad on rahva ustavad teenijad.

P. Judin

NSVL RIIKLIK STRUKTUUR

Ühtne liitriik

Lenini-Stalini partei juhtimisel lõi vene töölisklass talurahvahulkade toetusel esimese nõukogude riigi. Venemaa tsentrumis tekkinud tööliste ja talupoegade võimu vennaliku abiga ja bolševike partei juhtimisel moodustati nõukogude vabariigid ka endise tsaaririigi teiste rahvaste poolt.

Pärast kolm aastat kestnud sõja võidukat lõpetamist sisemise kontrevolutsiooni ja välismaiste anastajate vastu ühinesid nõukogude vabariigid Lenini ja Stalini initsiatiivil 30. detsembril 1922. aastal üheks liitriigiks, Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liiduks.

Nõukogude liiduvabariikide arv on järk-järgult suurenenud. Praegu kuuluvad Nõukogude Liidu koosseisu järgmised nõukogude sotsialistlikud liiduvabariigid: Vene, Ukraina, Valge-Vene, Azerbaidžani, Gruusia, Armeenia, Turkmeeni, Uzbeki, Tadžiki, Kazahhi, Kirgiisi, Karjala-Soome, Moldaavia, Leedu, Läti ja Eesti.

Uzbeki rahvas pöördus Isamaasõja ajal oma poegade-rindevõitlejate poole üleskutsega vapralt võidelda Nõukogude kodumaa eest. Selles kirjas võrreldakse Nõukogude Liitu suure kindlusega, mis on ehitatud ühiselt kuueteistkümne venna poolt ja mida nad peavad ka ühiselt kaitsma.

Tõepoolest, Nõukogude Liit on nagu ühtne üldine kindlus, mille nõukogude rahvad on ehitanud vennalikus koostöös.

Igaühel neist rahvaist on oma rahvuslik riik, aga nad kõik koos moodustavad ühe paljurahvuselise riigi ühtsete tsentraalsete võimuorganitega, kõigile nõukogude vabariikidele kohuslike üleliiduliste seadustega ja ühtse üleliidulise kodakondsusega. Nõukogude Liidul on oma riigivapp ning riigilipp ja oma pealinn Moskva.

Erakordselt tähtis on asjaolu, et kõik nõukogude liiduvabariigid moodustavad koos ühe ühtse liitriigi. See on andnud neile võimaluse liita oma majanduslikud ressursid ja jõud, et ühiselt viia kõrgele tasemele iga vabariigi ja tervikuna kogu Nõukogude Liidu rahvamajandus ja kultuur. See on aidanud nõukogude rahvastel ühendada oma sõjalised vahendid ja jõud, et kindlustada Nõukogude Liidu ja iga üksiku vabariigi kaitset.

Püüdke hetkeks kujutella, kui raskes seisukorras oleksid olnud NSVL rahvad võitluses fašistliku Saksamaa vastu, kui nad juba 1922. a. poleks ühinenud üheks liitriigiks ühtse võimu, ühtse armee ja ühtse rahvamajandusega, ja te saate aru, millist esmajärgulist tähtsust meie riigi rahvastele omab nende ühinemine üheks võimsaks liiduks.

Selle ühinemise eest võlgname tänu bolševike parteile ja meie suurtele juhtidele Leninile ja Stalinile, kes nõukogude võimu tekkimisest alates on võidelnud kõigi nõukogude rahvaste lähene-mise ja nende koostöö tihenemise eest.

Liiduks ühinemise vabatahtlikkus

Nõukogude Liidu tugevus ei seisa ainuüksi selles, et ta on paljude rahvaste ühtne liitriik. Nõukogude Liidu jõud ja tugevus seisab ka veel selles, et ta on moodustatud demokraatlikemal, tõeliselt rahvalikel aluseil.

Nõukogude Liit ei ole loodud rahvaste vallutamise, alistamise ja vägivaldse liitmise teel, nagu seni tavaliselt on loodud paljurahvuselisi riike. Nõukogude Liit tekkis nõukogude vabariikide vabatahtliku ühinemise teel ühtseks liitriigiks. Otsus selle kohta võeti ühel häälel vastu nõukogude rahvaste vabalt valitud esindajate poolt, kes olid kogunenud nõukogude üldkongressile. Mis võiks olla õiglasem ja usaldatavam säärasest paljurahvuselise liitriigi moodustamise viisist.

Kõik liiduvabariigid tekkisid ja astusid Nõukogude Liidu koosseisu neid asustavate rahvaste eneste soovil. Näiteks Balti nõukogude liiduvabariigid moodustusid järgmiselt. 1940. aastal valisid Leedu, Läti ja Eesti rahvad vaba hääletamise teel uued parlamendid (rahva esindajate kogud). Kõigi nende riikide parlamendid võtsid ühel häälel vastu otsuse välja kuulutada nõukogude võim ja pöörduda Nõukogude Liidu poole palvega võtta äsja loodud nõukogude vabariik oma koosseisu. NSVL Ülemnõukogu otsustas 1940. aasta augustis võtta Nõukogude Leedu, Nõukogude Läti ja Nõukogude Eesti üheõiguslike nõukogude sotsialistlike liiduvabariikidena Nõukogude Liidu koosseisu.

Ühinemise vabatahtlikkus — see on üks neid aluseid, millel moodustus, kindlustus ja kasvas võimsaks jõuks Nõukogude Liit. Seltsimees Stalin ütleb: „Ükski rahvaste liit, ükski rahvaste ühinemine ühtseks riigiks ei või olla püsiv, kui selle aluseks ei ole täielik vabatahtlikkus.“

Liitunud vabariikide üheõiguslus

Vabatahtlikult liiduks ühinenud nõukogude vabariigid on üheõiguslikud. Nõukogude Liidus ei ole valitsevat privilegeeritud rahvast ega alluvaid, rõhutavaid rahvusi nagu oli tsaari-Venemaal. Nõukogude Liidu rahvad on võrdsed oma õigustes. Iga liiduvabariik, sõltumata sellest, missuguse rahva poolt ta on loodud, kui palju temas on elanikke ja kui suur on tema ter-

ritoorium, omab ühesuguseid õigusi kõigi teiste liiduvabariikidega.

Võtame Vene liiduvabariigi. See on suurim vabariik oma rahvaarvult (üle 109 miljoni elaniku)¹ ja oma territooriumilt (16,7 miljonit ruutkilomeetrit). Ta loodi nõukogude vabariikidest esimesena.

Vene rahvas osutas hindamatuid teeneid kõigile teistele meie rahvastele nõukogude võimu kehtestamisel ja kindlustamisel, ühinemisel üheõiguslike vabariikide vabatahtlikuks liiduks ja uue, vaba, jõuka ning kultuurse elu ehitamisel.

Isamaasõja ajal tõi vene rahvas ühegi kõhkluseta suuri ohvreid võidu heaks fašistliku Saksamaa üle. Oma selge mõistuse, kindla iseloomu ja kannatlikkuse tõttu pälvis ta üldise tunnustuse juhtiva jõuna kõigi Nõukogude Liidu rahvaste hulgas.

Aga kas vene rahvas omab mingisuguseid erilisi õigusi ja privileege teiste nõukogude rahvastega võrreldes? Muidugi mitte.

Vene liiduvabariik omab täpselt samasuguseid õigusi, nagu näiteks Kazahhi liiduvabariik 6,1-miljonilise elanikkonna ja 2,7 miljoni ruutkilomeetrilise pindalaga, nagu Azerbaidžani liiduvabariik 3,2-miljonilise elanikkonna ja 85 500 ruutkilomeetrilise pindalaga, nagu Eesti liiduvabariik 1,1-miljonilise elanikkonna ja 47 500-ruutkilomeetrilise pindalaga jne.

Ühinenud vabariikide üheõiguslus — see on teine alus, millel moodustus, kindlustus ja kasvas võimsaks jõuks Nõukogude Liit.

Nõukogude rahvaste sõprus

NSVL — see pole tavaline liitriik, milliseid on ka mujal, nagu näiteks Šveits ja Põhja-Ameerika Ühendriigid.

NSVL — see on nõukogude rahvaste vennalik pere, kes on liitunud üheks riigiks vabatahtlikkuse ning üheõigusluse alusel ja kes elavad sõpruses ning tihedas koostöös.

Rahvaste vendlus on saanud meil igapäevaseks asjaks. Sellest laulab rahvas laule. Iga rahvas loob laule Nõukogude Liidu organiseerija ja juhi suure Stalini auks, kes liitis arvukad eri keelt kõnelevad nõukogude rahvad ühtseks vennalikuks pereks.

Nõukogude rahvaste sõprus ja vendlus on Nõukogude Liidu jõu ning tugevuse peamisi allikaid.

¹ 1939. a. andmeil.

Seltsimees Stalin ütles juba 1935. aastal, et Nõukogude Liit ei karda mingisuguseid vaenlasi, ei sisemisi ega väliseid, seni, kuni püsib sõprus nõukogude rahvaste vahel. Elu on tõendanud nende sõnade õigsust. „Vabade riikide võitmatu liit“ näitas kogu oma jõudu ja tugevust nõukogude rahvaste Isamaasõjas fašistliku Saksamaa vastu.

Liiduvabariikide õitseng

Missuguse nõukogude liiduvabariigi me ka võtaksime, igaüks neist on lühikese ajaga saavutanud oma majanduslikus ja kultuurilises arenemises enneolematu õitsengu.

Võtame näiteks Uzbeki liiduvabariigi. Tsaarivalitsuse ajal oli elanikkond siin peaaegu täiesti kirjaoskamatu. Looduslikud rikkused seisid kasutamata. Maa oli tsaaririigi mahajäänud ning rõhutatud ääremaa. Uzbeki rahvas tõstis korduvalt mässu tsaari võimu vastu.

Tänu nõukogude võimule on aga Uzbeki Nõukogude Sotsialistlikus Vabariigis loodud väljapaistev kivisöe-, nafta- ning masinaehitustööstus ja on arenemas must- ning värviline metallurgia. Talupoegade siirdumisega kolhoosidesse ja põllumajanduse mehaniseerimisega on Uzbekistan omandanud esikoha NSV Liidus puuvilla-, riisi- ja siiditootmise alal. Tunduvalt on laiendatud ja täiendatud niisutuskanalite võrku. Üldrahvaliku kolhoosiehitustöö eeskujul ehitati näiteks väga lühikese ajaga 270 kilomeetri pikkune Ferghana kanal. On püstitatud hulk elektrijaamu.

Mitte vähemad pole saavutused ka kultuuri alal. Enne sõda oli Nõukogude Uzbekistanis üle 4500 üldharidusliku kooli. Peale selle on riigis 110 tehnikumi, 29 kõrgemat õppeasutust, Teaduste Akadeemia, Riiklik Konservatoorium ja 60 teatrit, ilmub 208 ajalehte, kirjastatakse sadu tuhandeid raamatuid uzbeki keeles. Uzbeki rahvuslik kirjandus, muusika, maalikunst ja skulptuur on puhkenud õitsele.

Liiduvabariigi suveräänsed õigused

Missugune on liiduvabariikide riiklik struktuur?

Liiduvabariik luuakse nõukogude rahva poolt vabatahtlikkuse alusel ja kannab teda loonud rahva nime. Iga liiduvabariik

kujutab endast tööliste ja talupoegade rahvuslikku nõukogude sotsialistlikku riiki, mis kuulub tema vabal tahtel vahetult Nõukogude Liidu koosseisu võrdõiguslikuna teiste liiduvabariikidega.

Olles ühtse liitriigi liikmeks säilitab iga liiduvabariik suveräänsed, s. o. kõrgemad riiklikud õigused. Ta teostab riigivõimu oma territooriumil iseseisvalt kõigis küsimustes, välja arvatud vaid need, mis liiduvabariigid ise on vabatahtlikult andnud üleliiduliste riigivõimu- ja riigivalitsemise organite juhtida. Ühtlasi on igal liiduvabariigil, olenemata sellest, missuguse rahva poolt ta on loodud, olenemata tema rahvaarvust ja tema territooriumi suuruselt, oma eriesindus vahetult NSVL kõrgeimas riigivõimuorganis vabariigi kodanike poolt valitud 25 saadiku näol. Seega võib iga liiduvabariik oma esindajate kaudu Nõukogude Liidu kõrgeimas riigivõimuorganis kaitsta oma spetsiifilisi huve, mis on seotud tema rahvuslike iseärasustega.

Liiduvabariigi õigus vabaks väljaastumiseks NSV Liidust

Missugused suveräänsed õigused säilitavad liiduvabariigid?

Kõigepealt säilitab liiduvabariik NSV Liidust vaba väljaastumise õiguse. Esimesel hetkel võib näida, et paragrahv NSV Liidust vaba väljaastumise õiguse kohta on nõukogude Konstitutsioonis ülearune. Pole ju meil ainustki liiduvabariiki, kes sooviks Nõukogude Liidust välja astuda. Kõik nõukogude rahvad teavad väga hästi, et nende vabadus ning sõltumatus ja nende edasine majanduslik ning kultuuriline õitseng oleneb eeskätt ja peamiselt NSV Liidu jõust ning tugeyusest. NSVL Konstitutsiooni projekti arutlemisel pandi ette paragrahv NSV Liidust väljaastumise kohta kui ülearune projektist välja jätta. Seltsimees Stalin tegi selgeks, et see poleks õige. Ühelgi liiduvabariigil ei ole kavatsust NSV Liidust välja astuda. See on õige. Aga igale liiduvabariigile NSV Liidust vaba väljaastumise õiguse säilitamine näitab ja kinnitab kõige selgemini, et liiduvabariikide ühinemine NSV Liiduks on tõeliselt täiesti vabatahtlik.

Liiduvabariikide NSV Liidust vaba väljaastumise õigus on nende suveräänsete õiguste kõrgeim väljendus.

Liiduvabariigi konstitutsioon, seadused, territoorium ja kõrgemad riigorganid

Igal liiduvabariigil on oma konstitutsioon, mille kinnitab ja mida muudab vabariigi oma kõrgeim riigivõim. Selles konstitutsioonis peegelduvad antud maa rahvuslikud, majanduslikud, kultuurilis-elutarbeline jt. iseärasused. On vaid nõutav, et iga liiduvabariigi konstitutsioon oleks koostatud täielikus vastavuses NSVL Konstitutsiooniga. See on arusaadav: on ju liiduvabariik Nõukogude Liidu liige ja majanduslik ning poliitiline alus on kõigil nõukogude vabariikidel ühtne.

Liiduvabariigil on omad vabariiklikud seadused, mis antakse välja vabariigi oma kõrgeima riigivõimu poolt. Need seadused on kohustuslikud täitmiseks antud vabariigi territooriumil. Vabariiklikud seadused antakse kõigi vabariigi küsimuste kohta, välja arvatud vaid üleliidulise tähtsusega küsimused, mille kohta annab seadusi NSVL kõrgeim riigivõim. Sellised on näiteks sõja ja rahu küsimused, uute vabariikide vastuvõtmine NSV Liidu koosseisu, NSV Liidu ühtse riigieelarve kinnitamine jt. Üleliidulise seaduse väljaandmine mingil alal ei takista sugugi vabariiklike seaduste väljaandmist samadel aladel: vabariiklikud seadused täiendavad üleliidulist seadust.

Seega pole liiduvabariikide seadusandlik tegevus nende elualadel millegagi kitsendatud ega piiratud. Juhul, kui osutuks, et mingi liiduvabariigi seadus läheb üleliidulisest seadusest lahku, kehtib üleliiduline seadus kui kohustuslik kõigile liiduvabariikidele.

Liiduvabariigi territooriumi ei saa muuta tema nõusolekuta.

Liiduvabariigil on omad kõrgeimad riigivõimu- ja riigivalitsemise organid: liiduvabariigi ülemnõukogu, ülemnõukogu prestidium ja ministrite nõukogu¹ (valitsus).

Liiduvabariigi väekoondised. Tema volitused rahvusvahelistes suhetes

NSVL Konstitutsiooni järgi evib iga liiduvabariik omad vabariiklikud väemoodustused (väekoondised), mis kuuluvad NSVL ühtse Punaarmee koosseisu. Vabariiklike väekoondiste organiseer-

¹ Artikli esmakordsel avaldamisel 1945. a. detsembris esinenud nimetus „rahvakomissaride nõukogu“ on siin (ja järgnevais artiklreis) tõlgitud nende praegust nimetust arvestades.

rimise korra küsimuse lahendab iga liiduvabariik ise. Üleliiduline võimuorgan määrab vaid kindlaks liiduvabariikide väekoon-
diste organiseerimise juhtivad põhialused. Üleliidulised riigivõimuorganid korraldavad NSVL kaitse organiseerimist ja juhivad kõiki Nõukogude Liidu relvastatud jõude. Vabariiklike väekoon-
diste loomine tugevdab veelgi rohkem Punaarmee võimsust.

Liiduvabariigil on õigus astuda vahetuisse suhetesse välisriikidega, sõlmida nendega kokkuleppeid ja vahetada diplomaatilisi ning konsulaaresindajaid. Vabariik otsustab ise, milliste riikidega ta astub vahetuisse suhetesse. Üleliidulised võimuorganid määravad kindlaks vaid üldise korra liiduvabariikide vastastikuseis suhetes välisriikidega ja teostavad sel alal üldist juhtimist. Üleliidulised riigivõimuorganid esindavad kogu Nõukogude Liitu ter-
vikuna tema suhetes välisriikidega ja sõlmivad nendega lepinguid NSVL nimel. Liiduvabariikide vahetud suhted välisriiki-
dega tugevdavad veelgi rohkem meie rahvusvahelisi sidemeid, nõukogude rahvaste koostööd teiste rahvastega rahu huvides ja Nõukogude Liidu majandusliku ja kultuurilise kasvu huvides.

NSVL Ülemnõukogu poolt 1. veebruaril 1944. a. vastuvõetud seadused liiduvabariikide väemoodustuste ja liiduvabariikide volituste kohta rahvusvaheliste suhete valdkonnas tähendavad liiduvabariikide suveräänsete õiguste ja tegevuse suurt laienemist.

Iga nõukogude rahvas, kes on asutanud liiduvabariigi, tunneb end täieliku peremehena omal maal. Samal ajal on iga liiduvabariik ühtse võimsa liiduriigi liige ja iga nõukogude rahvas saab Nõukogude Liidult igakülget abi oma poliitilises, majanduslikus ning kultuurilises arenemises, samuti kaitset välisvaenlaste vastu.

NSVL Konstitutsioon kohustab Nõukogude Liitu kaitsma liiduvabariikide suveräänseid õigusi. Seda oma kohustust on Nõukogude Liit siralt täitnud Isamaasõja ajal ja täidab seda ka edaspidi.

Autonoomsete vabariikide õitseng

Mõnede liiduvabariikide piirides elavad kõrvuti nende põhielanikkonnaga ühes või teises paigas teised rahvad, kes moodustavad neis vabariikides oma rahvuslikelt iseärasustelt erineva elanikkonna vähemiku. Need rahvad asutavad vabatahtlikkuse alusel autonoomsed vabariigid. Igaüks neist kannab neid loonud rahva

nime, näiteks: Tatari, Baškiiri, Tšuvaši, Mordva, Jakuudi ja Abhaasi autonoomne vabariik.

Kõik autonoomsed vabariigid on lühikese ajaga saavutanud kõrge majandusliku ja kultuurilise taseme. Toome näiteks ühe meie autonoomseist vabariikidest.

NSV Liidu Kirde-Euroopa osas, Petšora ja Võtšegda jõe basseini asub määratu suur, rohkesti loodusrikkusi omav maa. Tsaarivõimu ajal oli siin eluneva komi rahva elu äärmiselt raske, täis häda, viletsust ja puudust. Komid tõusid korduvalt üles tsaarivõimu vastu, need ülestõusud suruti aga julmalt maha. Komid olid välja suremas.

Nõukogude võimu ajal ärkas komi rahvas uuele õnnelikule elule, lõi oma nõukogude rahvuslik-riikliku organisatsiooni, Komi Autonoomse Nõukogude Sotsialistliku Vabariigi pealinnaga Sõk-tõvkar. Vabariigis on arenenud tööstus: on ehitatud mitmesuguseid tehaseid, toodetakse kivisütt ja naftat. Komi vabariigi külvi-pind on kasvanud kolmekordseks. Komi kolhooside põldudel töötavad traktorid ja kombainid.

Ka meie teised rahvad, kes on asutanud autonoomsed vabariigid, on saavutanud eriti suuri tulemusi oma majanduse ja kultuuri arendamisel.

Autonoomse vabariigi riiklik struktuur

Iga autonoomne vabariik kujutab endast tööliste ja talupoegade rahvuslikku nõukogude sotsialistlikku riiki, mis kuulub selle või teise liiduvabariigi (ja tema kaudu Nõukogude Liidu) koosseisu.

Kuuludes liiduvabariigi koosseisu teostab autonoomne vabariik oma territooriumi piirides riigivõimu autonoomseil aluseil. See tähendab, et vabariik valitseb end ise oma riigiorganite kaudu.

Autonoomsel vabariigil on oma konstitutsioon, ta annab välja oma vabariiklikke seadusi, mis on kohuslikud täitmiseks tema territooriumil. Samuti on autonoomse vabariigi territooriumil kohuslikud täitmiseks ka üleliidulised ja vastava liiduvabariigi seadused.

Autonoomsel vabariigil on omad kõrgeimad riigivõimu- ja riigivalitsemise organid: autonoomse vabariigi ülemnõukogu, ülemnõukogu presiidium ja ministrite nõukogu (valitsus).

Seega omab iga nõukogude rahvas, kes on asutanud auto-

noomse vabariigi oma territooriumil, avaraid riigivalitsemise õigusi ja ta võib vabalt ise otsustada kõik oma siseasjad.

Peale selle omab iga autonoomne vabariik oma eriesinduse vahetult Nõukogude Liidu kõrgeimas organil 11 saadiku näol, kes valitakse vabariigi kodanike poolt, et nende saadikute kaudu kaitsta vabariigi erilisi rahvuslikke huve NSVL kõrgeimas võimuorganil.

Selleline on autonoomsete vabariikide riiklik struktuur.

Autonoomne oblast

Arvult väikesed nõukogude rahvad on samuti moodustanud omad rahvuslik-riiklikud organisatsioonid: autonoomsed oblastid ja rahvusringkonnad. Tutvume lühidalt ühe sellise rahva ajaloo.

Siberis Jenissei ülemjooksul ja tema harujõe Abakani kaldail elavad igivanadest aegadest hakassid. Tsaarivõimu ajal seisid selle suure maa loodusrikkused kasutamata. Hakassi rahvas kannatas raskesti tsaari ametnike, vene kapitalistide ja oma vürstikeste-rahameeste rõhumise all. „Sibirskaja Gazeta“ kirjutas 1881. aastal, et „20 aasta pärast pole Abakani orgudes ainustki pärismaalast“.

Ent saabus Oktoobrirevolutsioon. Nõukogude võimu ajal ärkas ellu ka hakassi rahvas. Ta ühines sotsialistliku korruga ja moodustas oma Hakassi autonoomse oblasti keskusega Abakani linnas.

Hakassi autonoomne oblast on moodustatud vabatahtlikkuse alusel. Ta kuulub Vene liiduvabariigi Krasnojarski kraisse. Hakassi rahval on omad rahvuslikud riigivõimu- ja riigivalitsemise organid — Tööraha Saadikute Nõukogu ja selle nõukogu täitevkomitee. Kõik oblasti riigiorganid ja kultuuriasutused töötavad hakassi rahva emakeeles.

Autonoomne oblast omab kõik riigivalitsemise õigused kõigis oma siseelu küsimustes. Pealeselle on autonoomsel oblastil oblasti kodanike poolt valitav eriesindus viie saadiku näol vahetult NSVL kõrgemas riigivõimuorganil ja ta võib selle kaudu kaitsta seal oma erilisi, rahvuslikke huve.

Rahvusringkond

Nõukogude Liidu kauges põhjas elunevad väikerahvad on asutanud rahvusringkonnad. Selgitame ühe näite varal, mis on rahvusringkond.

Obi ja Tazi jõe alamjooksul, Jamali ja teistel poolsaartel elunevad ammust ajast nenetsid. Maa loendamatuist rikkustest on „pehme kuld“, karusnahad, samuti ka hinnalised kalatõud. Kuid nenetsite saatuse tsaari-Venemaal oli niisama lootusetu nagu kõigil teistel mitte-vene väikerahval: nad olid välja suremas.

Nõukogude võimu ajal on nenetsite elu põhjalikult muutunud, eriti sellest ajast alates, kui nenetsid moodustasid Jamali-Nenetsi rahvusringkonna keskusega Salehhardi linnas.

Ringkonnas, kus vanasti elanikkond oli täiesti kirjaoskamatu ja ilma igasuguse arstiabi, on tekkinud kümned haiglad, ambulatooriumid, velskri- ja ämmaemanda-punktid, kümned alg- ja keskkoolid. Ringkonnas on rahvuslik pedagoogium, põdrakasvatuse zootehnikum, kolm teaduslikku jaama ja ilmub kuus ajalehte. Nenetsitel on nüüd ka oma rahvuslik kirjandus.

Rahvusringkond asutatakse vabatahtlikkuse alusel ja ta kuulub liiduvabariigi oblastisse või kraisse. Tal on omad rahvuslikud riigivõimu- ja riigivalitsemise organid: ringkonna Tööraha Saadikute Nõukogu ja selle nõukogu täitevkomitee. Kõik ringkonna organid ja asutused töötavad antud rahva emakeeles.

Rahvusringkonnal on riigivalitsemise õigused kõigis oma sise-elu-küsimustes. Rahvusringkonna kodanikud valivad oma eriesindaja vahetult NSVL kõrgeimasse riigivõimuorganisse, et seal kaitseda oma erilisi rahvuslikke huve.

Millega seletada neid enneolematuid edusamme, mida on saavutanud kõik nõukogude rahvad, kes on moodustanud omad rahvuslikud riiklikud organisatsioonid?

Need edusammud võisid toimuda ainult kommunistliku partei ja nõukogude võimu leninlik-stalinliku rahvuspoliitika tagajärjel.

V. Karpinski

LIIDUVABARIIKIDE SUVERÄANSUSEST

NSVL on liitriik, mis on moodustatud üheõiguslike nõukogude sotsialistlike vabariikide vabatahtliku ühinemise põhimõttel üksteise majandusliku, poliitilise ja sõjalise abistamise eesmärgiga.

Kuuludes vabatahtlikult NSVL koosseisu, loovutavad liiduvabariigid oma vabal tahtel tehtud otsuse põhjal osa oma õigustest Liidule.

Õigusi, mis liiduvabariigid on loovutanud NSVL keskvoimule, kasutab viimane selleks, et tähtsaimate ressursside ühendamiseга kindlustada kogu liitriigi tugevnemist, kindlustades seejuures muidugi ka liiduvabariikide endi kasvu ning arenemist. Liitriigi süsteemis on liiduvabariikide majanduslik ja poliitiline sõltumatus väliste kallaletungide vastu kindlustatud palju tõhusamini kui seda juhul, kui iga liiduvabariik kaitseks end vaid oma jõududega. Seda kinnitasid eriti ilmekalt Suure Isamaasõja kogemused.

Ukraina NSV Ülemnõukogu VI istungjärgul ütles sm. Hruštšev, et kui poleks olnud Nõukogude Liitu, mille koosseisu kuulub ka Ukraina, siis „... oleks ukraina rahvas olnud määratud paljudeks aastakümneteks, kui mitte aastasadadeks, hitlerliku Saksamaa orjusse“. Kui orjastamisohu ähvardas juba sellist suurt liiduvabariiki nagu Ukraina, siis seda ähvardavam oli see teistele liiduvabariikidele, eriti Ukraina NSV naabervabariigile Moldaaviale. Evimata metallurgia-, relva- ning kütteainete-tööstust ja küllaldasid inimresERVE, mis on vajalikud moodsa sõja pidamiseks, poleks ta üldse suutnud end kaitsta hitlerliku Saksamaa kallaletungi vastu. Moldaavia NSV, nagu teisedki liiduvabariigid, kes olid ajutiselt fašistide ikke all, võlgneb okupatsioonist vabanemise ja oma rahvusriikluse taastamise eest tänu Nõukogude Liidu abile, kõigi liiduvabariikide ühisele abile.

Suveräänsus on kõrgeim võim, mis on iseseisev ning piiramatult siseriigis ja sõltumatu välissuhetes.

NSV Liidus kuulub suveräänsus kogu nõukogude rahvale ja seda teostab tema tõeline rahvaesindus — NSVL Ülemnõukogu.

NSVL suveräänsus ei ole vastuolus liiduvabariikide suveräänsusega; viimane on piiratud vaid liiduvabariikide poolt NSV Liidule vabatahtlikult loovutatud volitustega ja need on fikseeritud NSVL Konstitutsiooni 14. paragrahvis.

Kõigis küsimusis, välja arvatud ainult need, mille otsustamise liiduvabariigid on vabatahtlikult loovutanud Liidule, teostavad nad riiklikku võimu iseseisvalt, s. o. suveräänselt; NSV Liit aga kaitseb ja kindlustab nende suveräänsed õigusi.

Vabatahtlikult NSV Liitu astunud liiduvabariikide suveräänsuse kõrgeimaks väljenduseks on nende õigus Liidust vabalt välja astuda. Sellist õigust pole tundnud ega tunne ükski kodanlik föderatsioon. Liikmesriikide katsed kodanlikust föderatsioonist välja astuda on alati relvajõuga maha surutud (näiteks kodu sõda USA-s, sõda seitsme kantoni eriliiduga Šveitsis).

Liidust vabalt väljaastumise õigus rõhutab vabariikide sundu-
seta NSV Liiduks ühinemist ja kinnitab liiduvabariikide Liitu
kuulumise vabatahtlikkust.

Liiduvabariikide iseseisvuse ehk suveräänsuse oluliselt tähtsaks
tagatiseks on iga liiduvabariigi oma konstitutsioon, milles on
väljendatud kogu vabariigi töötajate tahe.

Liiduvabariikide konstitutsioonid on koostatud vastavuses NSVL
Konstitutsiooniga, kusjuures on arvestatud rahvaste ajaloolisest
minevikust, rahvuslikust koosseisust ning majanduslikust elust ja
iga vabariigi erinevast rahvaarvust tulenevaid iseärasusi.

Riigi territoorium on riigi suveräänsuse üks aluseid. NSVL
Konstitutsioonis ja liiduvabariikide konstitutsioonides on öeldud,
et liiduvabariikide territooriumi ei või muuta ilma nende nõus-
olekuta. See on üheks kujukaks liiduvabariikide riikliku iseseis-
vuse tunnistuseks.

NSVL ajaloos on teada juhtumid liiduvabariikide territooriumi
muutmisest. Ent iga kord on see toimunud liiduvabariikide endi
nõusolekul ja nende endi algatusel. Nii anti 1924. a. Ülevenemaa-
lise Täidesaatva Keskkomitee dekreediga Valge-Vene NSV-le üle
osa VNFSV territooriumist, mis asetses Valge-Vene NSV piiri ääres
ja kus elanikud olid peamiselt valgevenelased. See akt tõendab
Liidu rahvaste vastastikust usaldust ja lugupidamist üksteise
enesemääramisõiguse suhtes. Seoses Ferghana kanali ehitamisega
pöördus Uzbeki NSV Kirgiisi ja Tadžiki NSV poole palvega loovu-
tada kanali ehitamiseks vajalik võõnd, mis läbis nende vabariikide
territooriumi. Arvestades Ferghana kanali ehitamise erakordset
rahvamajanduslikku tähtsust, rahuldasiid mõlemad vabariigid
Uzbeki NSV palve.

1940. a. loovutas Valge-Vene NSV Leedu NSV-le Svenciany ra-
jooni ja osa Valge-Vene NSV teiste rajoonide territooriumist, kus
elanikud olid valdavas enamikus leedulased. Ettepanek mainitud
Valge-Vene NSV territooriumi loovutamiseks Leedu NSV-le tehti
NSVL Ülemnõukogu VII istungjärgul saadiku sm. Ponomarenko
poolt Valge-Vene Ülemnõukogu Presiidiumi, valitsuse ja Kommu-
nistliku (bolševike) Partei Keskkomitee nimel.

Selline territooriumi sõbralik loovutamine on kapitalistlikus
maailmas täiesti mõeldamatu. See on võimalik ainult sotsialist-
likus riigis, kus teostatakse leninlik-stalinliku rahvuspoliitika alu-
sel rahvaste konsolideerimist.

Liiduvabariikide suveräänsuse järgmiseks õiguslikuks tagati-

seks on vabariiklik kodakondsus. Liiduvabariigi ülemnõukogu pre-
siidiumil on õigus teostada vastuvõtmist vabariigi kodakondsusse ja
seega ka NSVL kodakondsusse. See kodakondsuse ühtsus rõhutab
eriti tugevasti NSVL rahvaste leninlik-stalinlikku sõprust. Kõik
liiduvabariikide kodanikud omavad Nõukogude Liidu kodanikena
ühesuguseid õigusi.

Liiduvabariikidel on oma ülemnõukogud, mis on liiduvabariikide
suveräänsuse kandjad, valitsused, ministrite nõukogud ja vaba-
riikide ülemnõukogude poolt valitavad ülemkohtud. Oma kõrgei-
mate riigivõimu- ja riigivalitsemise organite näol teostavad liidu-
vabariigid laialdast kompetentsi, mis on määrateldud nende
konstitutsioonis. Nad kehtestavad ja muudavad oma põhiseadust
ja kontrollivad selle täitmist, kinnitavad autonoomsete nõukogude
sotsialistlike vabariikide konstitutsioone, esitavad NSVL Ülemnõu-
kogule kinnitamiseks uute kraide, oblastite, autonoomsete oblastite
ning autonoomsete vabariikide moodustamise ettepanekuid, kait-
sevad vabariigi riiklikku korda ning kodanikuõigusi, kinnitavad
vabariigi rahvamajandusliku plaani ning riigieelarve, määravad
vastavalt NSVL seadusandlusele kindlaks riigi- ning kohalikud
maksud jne.

Liiduvabariikidel on seadusandluse õigus. Seejuures näevad
NSV Liidu Konstitutsioon ja liiduvabariikide konstitutsioonid ette,
et juhul kui liiduvabariigi seadus läheb NSV Liidu seadusest lahu-
ku, kehtib Liidu seadus kui kõigi liiduvabariikide ühine tahte-
avaldus.

Liiduvabariikide suveräänsus avaldub samuti ka selles, et kõik
nad võtavad ühesugustel alustel aktiivselt osa Liidu seadusand-
lusest. Rahvuste Nõukogus on esindatud 25 saadikut igast liidu-
vabariigist, sõltumata nende territooriumist ja elanike arvust.
VNFSV, kus on üle saja miljoni elaniku, ja Eesti NSV, kus on ai-
nult üle miljoni elaniku, saadavad võrdse arvu esindajaid NSVL
Ülemnõukogu Rahvuste Nõukogusse. Selles väljendub kõige kuju-
kamalt liiduvabariikide üheõiguslikkuse põhimõte.

Liiduvabariikidel on õigus formeerida oma väekoondisi ja as-
tuda suhtluse välisriikidega.

Kuni 1944. aastani kuulusid täisvolitused välissuhtluse alal ai-
nuüksi NSV Liidule, ja need toimusid tema organite kaudu. Sa-
muti oli kogu kaitse organiseerimine ning relvastatud jõudude
juhtimine koondatud ainuüksi NSV Liidu kätte ja vastavalt sel-
lele oli loodud rangelt tsentraliseeritud aparaat. Praegu on liidu-

vabariikidel tekkinud palju spetsiifilisi, majanduslikke, kultuuri-
lisi ning muid huve, mida NSVL lepingud ning kokkulepped välis-
riikidega ja üleliiduline esindus välismaal ei saa täiel määral
rahuldada. Vabariikide spetsiifiliste rahvuslike huvide paremaks
rahuldamiseks on tarvilik liiduvabariikide vahetu suhtlemine vä-
lisriikidega. Konkreetseks näiteks liiduvabariikide vahetu rahvas-
tevahelise suhtlemise vajadusest on 1944. a. sõlmitud erikokkulep-
ped Ukraina NSV, Valge-Vene NSV, Leedu NSV valitsuse ja Poola
Rahvusliku Vabastuskomitee vahel ukraina, valge-vene ning leedu
rahvusest elanike evakueerimise kohta Poola territooriumilt ja
Poola kodanike evakueerimise kohta Ukraina, Valge-Vene ning
Leedu territooriumilt.

NSVL liiduvabariikide ilmumine välisareenile leidis rahvusvahe-
lise tunnustuse Ukraina NSV ja Valge-Vene NSV kutsumisega
rahvusvahelisele konverentsile San Franciscos Ühinenud Rahvaste
rahvusvahelise organisatsiooni asutajate liikmetena. Ukraina
NSV ja Valge-Vene NSV delegatsioon võtsid aktiivselt osa
selle organisatsiooni põhikirja väljatöötamisest. Ukraina NSV
ja Valge-Vene NSV Ülemnõukogu Presiidium aga ratifitseerisid
selle.

Samuti on olemas kõik eeltingimused liiduvabariikide väekoon-
diste formeerimiseks. Liiduvabariikidel on oma rahvuslikud väe-
osajuhtide kaadrid, kes on karastunud võitlustes ja omandanud
kõik moodsa sõja kogemused.

Liiduvabariikide rahvad on saanud uue võimaluse oma jõu väl-
jendamiseks sellisel tähtsal alal nagu sõjaasjandus. Nende vastu-
tus Nõukogude Liidu sõjalise võimsuse edasisel tugevdamisel on
suurenenud. See aitab kindlasti kaasa NSVL paljurahvuselise
Punaarmee tugevdamisele.

„Uute väeformeeringute loomine liiduvabariikides, mille oli ette
valmistanud NSVL rahvaste sõjaline koostöö Isamaasõjas ja meie
riigi kogu ajalugu, kindlustab veel enam Punaarmeed ja toob
tema ridadesse uusi võitlusjõude“ (Stalin).

Liiduvabariikide õiguste laiendamine maa kaitse ja välissuhete
alal tagab nende poliitilist, majanduslikku ja kultuurilist kasvu,
see on tähtsaks sammuks rahvusküsimuse praktilisel lahendamisel
paljurahvuselises Nõukogude riigis. See on ühtlasi ka leninlik-
stalinliku rahvuspoliitika üheks suureks võiduks ja nõukogude
demokraatia kujukaks tunnistuseks.

Liiduvabariikide sõltumatust tagab ja kindlustab kogu Nõu-

kogude Liidu võimsus. See kaitseb Liidu suveräänsust ja kindlustab ühtlasi ka iga liiduvabariigi suveräänsust.

Nõukogude liitriik kindlustab liiduvabariikide välise julgeoleku, sisemise majandusliku õitsengu ja kõigi rahvaste igakülgse rahvusliku arenemise vabaduse.

N. Farberov

SOTSIALISTLIK OMAND ON NÕUKOGUDE KORRA ALUS

Omand on tootmisvahendite ja töösaaduste valdamine. Ühiskondliku arengu ajaloo eriaastmel on ka omandi iseloom erisugune. Ürgkogukondlikus korras töötasid inimesed ühiselt ja tarvitasid ka oma töösaadusi ühiselt. Sellel meist kaugel ajastul eksisteeris ainuüksi ühiskondlik omand, eraomandit inimesed ei tundnud. Ainult mõningad tootmisriistad moodustasid ürgkogukonna liikmete isikliku omandi. Selles ühiskonnas ei olnud jagunemist klassidesse, ei olnud ka ekspluateerimist.

Põllunduse ja karjanduse edasine arenemine viis ühiskondliku töö jaotuse suurenemisele ning ürgkogukondliku korra lagunemisele. Tekkis tootmisvahendite eraomand, ühes sellega tekkis ka inimese ekspluateerimine inimese poolt. Toimus jagunemine vaeseiks ja rikkaiks, ühiskond lõhestus klassideks. Ekspluataatorliku ühiskonna esimeseks vormiks oli orjapidamise kord, esimesteks klassideks — orjaperemehed ja orjad. Orjaperemeeste omandiks olid nii tootmisvahendid ja orjade töö saadused kui ka orjad ise.

Orjapidamise korrale järgnes feodaalkord. Selle aluseks oli ekspluataatori-feodaali omandiõigus tootmisvahenditele ja mittetäielik omandiõigus töotajale-pärisorjale. Sellel ajastul oli kõrvaüti feodaalomandiga ka talupoja ja käsitöölise isiklik omandiõigus tootmisriistadele ning oma eramajandile, mis oli rajatud tema isikliku tööga.

Feodaalkord asendus kapitalistliku korraga. Omanikud-kapitalistid valdavad tootmisriistu ja -vahendeid, samuti ka tarbimiseesemeid. Julmalt ekspluateeritavaks klassiks kapitalistliku korra juures on tööliklass (proletariaat). Proletaarlane on juriidiliselt vaba inimene, ta ei ole isiklikus sõltuvuses kapitalistist, kuid tootmisvahendeid mitte omades on ta sunnitud müüma kapitalistile oma tööjõudu ja minema tema juurde orjusse. Kapitalistlik majandussüsteem ja kapitalistlik ekspluateerimine põhjustavad nii

töölisklassi kui ka määratu suurte töötava talurahva hulkade vaesumise. Terav klassivõitlus ekspluateerijate ja ekspluateeritavate vahel moodustab kapitalistliku korra põhijoone. See võitlus viib kuni proletariaadi revolutsioonideni.

Esmakordselt ajaloos tekkis sotsialistlik kord meie maal; see tekkis 1917. a. Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni tulemusena. Sotsialistliku korra juures kaob tootmisvahendite eraomand, hävinevad ekspluateerivad klassid; ühiskonna aluse moodustab ühiskondlik, sotsialistlik omand.

Sotsialistlikul omandil meie maal on kaks vormi: 1) riiklik omand (kogu rahva vara) ja 2) kooperatiiv-kolhooslik omand. Maa, maapõuevarad, veed, metsad, tehased, vabrikud, kaevandused, murrud, raudtee-, vee- ja õhutransport, pangad, sidevahendid, sovhoosid ja masina-traktori jaamad, samuti ka kommunaal-ettevõtted ning elamute põhifond linnades ja tööstuskohtades on riigi omand, see on kogu rahva vara. Kolhooside ja kooperatiivide ettevõtted koos nende elusa ning eluta inventariga, kolhooside ja kooperatiivide poolt toodetavad saadused ning nende ühiskondlikud ehitused moodustavad kolhooside ja kooperatiivsete organisatsioonide ühiskondliku, sotsialistliku omandi.

Teise viisaastaku lõpuks moodustas sotsialistlik omand 98,7 protsenti meie maa tootmisfondidest. Sellest on 90 protsenti riiklikku omandit ja 8,7 protsenti kooperatiiv-kolhooslikku omandit. Seadusega lubatud üksiktalunike ja kodukäsitöölise eraomand, samuti ka nõukogude kodanike isiklik omand on rajatud isiklikule tööle, kusjuures ei tohi ekspluateerida võõrast tööd. Seega on sotsialistlik omand NSV Liidus domineerivaks majandusvormiks, mis kindlustab meie riigi võimsuse, tema edasise arenemise ning tugevuse.

Kapitalistlikus ühiskonnas kannab tootmine ühiskondlikku iseloomu. See leiab oma konkreetse väljenduse tootmise laiendamises ja miljonite töölise koondamises kapitalistlikesse ettevõtteisse. Tootmise ühiskondlik iseloom nõuab ka ühiskondlikku omandit, kapitalistlikus ühiskonnas aga valitseb eraomand. Tekib vastuolu töö ühiskondliku iseloomu ja tootmisvahendite eraomandi vahel.

Nõukogude tööline töötab mitte kapitalistidele, vaid endale; ta on tema poolt loodava ühiskondliku rikkuse täisõiguslik peremees. Seepärast püüab ta pidevalt tõsta oma tööjõudlust. Ka see on sotsialistliku majandussüsteemi üks tähtsamaid eeliseid.

Sotsialistliku omandi domineerimine meie majanduses annab Nõukogude riigile võimaluse teostada kogu maa majanduselu

plaanipärast juhtimist. Seda sotsialistliku majandussüsteemi tähtsaimat iseärasust rõhutades ütles seltsimees Stalin kõneluses inglise kirjaniku Wells'iga, et kapitalistidest vabanemata ja tootmisvahendite eraomandi põhimõttest loobumiseta ei saa luua plaanimajandust.

Tänu sotsialistliku omandi domineerimisele ja riiklikule plaanipärasele juhtimisele kasvas meie maa tööstus teise viisaastaku lõpuks võrreldes 1913. aastaga rohkem kui üheksa korda. Nõukogude Liit tuli tööstusliku toodangu mahu poolest esikohale Euroopas. Sama aja jooksul kasvas tööstus USA-s kõigest 20 protsenti, Inglismaal 13,3 protsenti ja Saksamaal 31,6 protsenti, Prantsusmaal aga langes toodang 6,8 protsenti võrra.

Eriti kujukalt avaldusid sotsialistliku majandussüsteemi paremused Suure Isamaasõja ajal. Nõukogude riigi poolt juba enne sõda omandatud hiigelkogemused rahvamajanduslikus planeerimises ja ettevõtete ning tervete majandusharude operatiivses juhtimises võimaldasid kogu maa rahvamajandust kiiresti sõjaaja vajadustele ümber korraldada ja lühima aja jooksul loodi võimaldas sõjamajandus. „... Nõukogude kord on osutunud mitte ainult riigi majandusliku ja kultuurilise tõusu organiseerimise parimaks vormiks rahuliku ülesehitustöö aastail, vaid ka rahva kõigi jõudude mobiliseerimise parimaks vormiks vastupanu avaldamiseks vaenlasele sõja ajal“ (Stalin).

Pärast sõja lõppu asus Nõukogudemaa uute suurejooneliste majanduslike ülesannete lahendamisele. Viie aasta jooksul peab ta täielikult taastama saksa röövvalutajate poolt laostatud majanduse, ületama selle sõjaeelse taseme, veelgi enam kindlustama Nõukogude Liidu sõjalis-majanduslikku võimsust ja tõstma meie rahva ainelist ning kultuurilist heaolu. Toetudes sotsialistlikule omandile ja majanduse plaanipärasusele, nõukogude patriotismi kõikevõitvale jõule ja meie rahva-võitja töösangarlikkusele, tuleb Nõukogude riik nende suurte ülesannetega edukalt toime.

Linna ja kolhoosiküla nõukogulik noorus, kes töötab ennastsalgavalt meie kaitsevõime tugevdamise alal sõja-aastail, ilmutab samasugust kõrget teadlikkust ja arusaamist oma kodanikukohustest ka rahuajal. Ta hoiab ja kindlustab pidevalt sotsialistlikku omandit kui nõukogude korra püha ning puutumatut alust, kui kodumaa rikkuse ja võimsuse lätet ja kui kogu meie suure riigi töötava rahva jõuka ning kultuurilise elu allikat.

T. Zalesskin

Bolševike partei

LENINI-STALINI PARTEI ON NÕUKOGUDE RIIGI JUHTIV NING SUUNAV JÕUD

Lenini ja Stalini poolt loodud kommunistlik partei on teinud grandioosse töö kaasaegse ühiskonna revolutsioonilisel ümberkujundamisel sotsialistlikuks ühiskonnaks. Ühtki teist parteid maailmas ei saa võrrelda bolševike parteiga, kes on sooritanud rahva hüvangule suunatud loominguilise tegevuse tohutu töö. Meie eepohhi ajaloolised sündmused on täielikult tõestanud bolševike programmi tugevust ning elulisust ja tööliisklassi revolutsioonilise partei leninlik-stalinlike printsiipide järgi loomise ning tegutsemise õigsust.

Lenini-Stalini partei näitas kätte meie maa rahvastele mõisnike ja kapitalistide võimu kukutamise õige tee. Bolševike partei näitas end tegudes kõige revolutsioonilisema parteina, millist kunagi tunneb ajalugu. Ta juhtis töotajaid kindlalt kolmes revolutsioonis. Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon hävitas meie maal kodanliku korra ja kindlustas ülemineku kapitalismilt sotsialismile, inimkonna eelajaloolt ajaloole. Lenini-Stalini partei juhtimisel loodi maailma esimene riik, kus võim kuulub töotajale.

Rahuaegse sotsialistliku ehitustöö ajal on bolševike partei end näidanud kõige loomisvõimelisema parteina maailmas. Ta on äranud ja organiseerinud rahva suurimaid loovaid jõude. Tegelik elu on tõestanud, et töotajad suutsid mitte ainult edukalt purustada iganenud reaktsioonilise korra, vaid nad suutsid luua ka uue, progressiivse ühiskonna. Lühikese ajaloolise perioodi vältel teostas nõukogude rahvas kommunistliku partei juhtimisel suurima ümberkujundava ja loova töö. Nõukogude Liidus on sotsialistlik ühiskond üles ehitatud.

Kui aga nõukogude rahvas oli sunnitud relvaga kaitsma oma kodumaad võõramaiste vallutajate vastu, siis näitas bolševike partei jällegi, et ta suudab paremini kui ükski teine partei organiseerida kõiki meie maa jõude võidu saavutamiseks. Ulatuselt ja

ägeduselt ennenähtamatus sõjas organiseeris Lenini-Stalini partei rahvast pühale võitlusele ja viis ta võidule, kindlustades hitlerliku Saksamaa ja imperialistliku Jaapani purustamise.

Möödunud poole sajandi jooksul on paljudes riikides tekkinud, kuid samas jäljetult kadunud kümneid igasuguseid parteisid; ainult Lenini-Stalini partei on kõigis tingimustes saavutanud üha uusi võite ja edusamme. Võrsunud leninlikust Peterburi „Töölisklassi Vabastusvõitluse Liidust“, millesse kuulus algul ainult mõnikümmend inimest, on bolševistlik partei tänapäeval kasvanud 6-miljoniliseks parteiks, kellele autoriteedi ja mõjukuse poolest ei leidu võrdset.

*

Imperialismi tingimustes, kui kapitalistlik surve ja reaktsioon tugevnes, ähvardas töölisklassi tõeliselt revolutsioonilise partei puudumine, kes oleks olnud suuteline juhtima proletariaati võitluses tema ideaalide saavutamise eest, tuua töölisklassile ja kõigile töötajale loendamatuid kaotusi ja viletsusi.

Lenini ja Stalini suurimaks teeneks inimkonna ees on see, et nad valmistasid ette ja löid uut tüüpi partei, tõeliselt revolutsioonilise partei, kes oli võimeline juhtima proletariaati võitlusele reaktsiooni vastu ja võitlusele töölisklassi lõppeesmärkide saavutamiseks. Selliseks parteiks osutus bolševike partei. Selle partei loomisega andsid Lenin ja Stalin proletariaadi kätte suurima võimsusega relva.

Ei ole juhus, et just Venemaal tekkis esmakordselt uut tüüpi proletaarne partei: XX sajandi algul muutus Venemaa kõigi imperialismi vastuolude keskpunktiks, ülemaailmse revolutsioonilise liikumise keskus kandus Venemaale, ja meie maa asus ülemaailmse revolutsioonilise liikumise avangardi.

Lenin ja Stalin töötasid välja uue partei programmi ning ülesehituse printsiibid ja kaitsesid neid võitluses oportunistide vastu.

Erinevalt oportunistlikest reformistlikest II Internatsionaali parteidest, kes kutsusid proletariaati üles koostööle kodanlusega ja proletaarsest revolutsioonist loobumisele, astus bolševike partei välja ainsa tõeliselt revolutsioonilise töölisklassi parteiga, kes võitles sotsialismi võidu eest. Ta on relvastatud eesrindliku teooriaga ja hoolitseb pidevalt selle teooria arendamise eest. Bolševike juures ei lähe sõnad lahku tegudest ja teooria ning praktika

on ühtsed. Oma tegevuse allutavad nad alati võitluse lõppeesmärkide saavutamisele.

Kommunistlik partei on proletariaadi organiseeritud väesalk. Töölisklassi eesrindliku väesalgana juhib ta kõiki tema organisatsioone. Bolševistlik partei on kõige tihedamalt seotud tööliklassiga ja töötava rahvaga, ta õpib pidevalt rahvahulkadelt ja arvestab hulkade kogemusi. Kommunistide partei on rajatud demokraatliku tsentralismi alustele, ta on ühte liidetud kõigile tema liikmeile kohustusliku ühtse distsipliiniga, ta ei salli oma ridades oponentide ning on ühendatud tahte- ja tegevusühtsusega.

Tema juhtimisel hävitas meie rahvas tsaari- ja mõisnike võimu ning purustas kapitalistliku korra. Sellega välditi Venemaa lääne imperialistide kolooniaks muutumise oht ja loodi eeldused sajanditepikkuse mahajäämuse likvideerimiseks, loodi tingimused meie maa majanduslikuks ja kultuuriliseks tõusuks ning tema võimsuse tugevdamiseks.

Bolševistliku partei juhtimisel likvideeriti lühikese ajaloolise perioodi jooksul meie maa majanduslik, kultuuriline ja sõjaline mahajäämus. Suurte ümberkujundamiste — maa industrialiseerimise ja põllumajanduse kollektiviseerimise — tulemusena muutus meie kodumaa võimsaks sotsialistlikuks suurriigiks. Meie rahvas näitas reaalselt, et sotsialism ei ole kauge tuleviku asi, ei ole unistus, vaid on reaalne tegelikkus. Töölise, talupoegade ja nõukogude intelligentsi kindel liit, rahvaste vennalik ja vankumatu sõprus on sotsialistliku ühiskonna aluseks ja nõukogude rahvaste õnneliku elu tagatiseks, kelle juhtivaks ning suunavaks jõuks on bolševike partei.

Ühiskonna ajalugu ei tunne ühtki sellist näidet, kus ükskõik misugune teine partei oleks ühendanud oma lipu alla kogu rahva, nagu seda tegi bolševistlik partei meie maal.

Endistes revolutsioonides vahetusid küll ekspluataatorid ja muutusid ekspluateerimise vormid, kuid ekspluateerimine ise ja rahva enamiku rõhumine valitseva vähemiku poolt säilisid. Sotsialistliku revolutsiooni käigus liitusid kõik töötajad ja ekspluateeritavad tihedalt tööliklassi ümber, kes väljendas nende elulisi huvisid.

Võideldes järjekindlalt ja vankumatult tööliklassi, see on kõigi töötajate eluliste huvide eest, sai Lenini-Stalini partei, bolševike partei meie maa töötajate eesrindlikuks väesalgaks, nõukogude rahva juhtivaks ja suunavaks jõuks. Nõukogude sotsialistlikus ühiskonnas, kus ekspluateerivad klassid on hävitatud, kus on ole-

mas ainult sõbralikud klassid — töölised ja talupojad ning nendega eluliselt seotud töötav intelligents — ei ole kohta teistel parteidel. Kõik meie maa töötajad toetavad üht parteid, Lenini-Stalini parteid. Bolševistliku partei ideoloogia, marksism-leninism on nõukogude ühiskonna ideoloogia. Kommunism ja rahvas on meie maal lahutamatud.

Rahva usaldus bolševistliku partei vastu on üha tugevnenud. Partei juhtiv osa ühiskonnas on kasvanud ja suureneb pidevalt, tema mõju hõlmab kõiki töötajaid, kogu rahvast. Partei sidemed rahvahulkadega on kõvenenud, tema autoriteet rahva seas on kasvanud. Partei ise on muutunud veel tugevamaks oma ideelise ja organisatsioonilise ühtsuse poolest. Võitlus parteiridade ühtsuse eest, mida bolševistlik partei pidas bolševismi tekkimise ajast alates, viidi edukalt lõpule.

Bolševike partei monoliitne ühtsus omakorda tugevdas Nõukogude riiki.

Saksa fašistlikud vallutajad püüdsid tööliste, talupoegade ja intelligentsi liitu lõhkuda ning Nõukogude Liidu rahvaid omavahel tülli ajada. Ennekõike taotlesid nad aga nõukogude rahva eraldamist bolševistlikust parteist. Erilise ägedusega hävitasid nad kommuniste kui meie rahva kõige eesrindlikumat, kõige teadlikumat osa. Sel teel püüdsid fašistlikud vallutajad nõukogude rahvalt tema juhtivat osa kõrvaldada ja nõukogude rahvast orjastada.

Oma kangelasliku võitlusega bolševike juhtimisel nurjas meie rahvas fašistlike lurjaste kurikavalad plaanid, kes kavatsesid nõukogude inimesi üksteisest eraldada ja neid orjadeks muuta. Sotsialistlik ühiskond pidas vastu karmidele sõjakatsumustele ja kindlustus veelgi; tugevnesid tööliste, talupoegade ja intelligentsi liit ja rahvaste sõprus.

Nõukogude rahvas veendus veel kord bolševistliku partei poliitika sügavas õigsuses. Lenini-Stalini partei poliitika nii enne sõda kui ka sõja ajal päästis meie kodumaa hukatusest ning meie rahva — võõramaisesse orjusesse sattumisest. Partei viis meie rahva võitlusse kodumaa päästmise eest. Bolševistliku partei ja nõukogude rahva juht seltsimees Stalin seisis Nõukogude armee eesotsas ja juhtis meie rahva võidule. Nõukogude inimesed meenutavad tänutundes bolševike partei ja seltsimees Stalini teeneid võidu organiseerimisel vaenlase üle.

Bolševistliku partei autoriteet rahvahulkades kasvas sõja ajal pidevalt. Seda tõendab ennekõike tema ridade erakordne kasv.

Sõja ajal kasvas bolševistlik partei umbes kolme miljoni uue liikme ja kandidaadi võrra. Kunagi pole meie partei kasvanud nii kiiresti kui sõja ajal. See on tema suure autoriteedi ja jõu tõendiks.

Viimaste aastakümnete jooksul on partei ära teinud hiiglatöö. Lenin ütles, et võimu enda kätte võtta 1917. aastal oli võrdlemisi kerge. Võimu säilitada oli aga tunduvalt raskem. Sotsialismi üles ehitada meie maal oli väga raske. Sotsialistlike saavutuste kaitsmiseks Isamaasõjas oli tarvis nõukogude rahva kõigi jõudude pingutust. Partei tuli selle kõigega edukalt toime. Just sellepärast ongi kasvanud ja kasvab tema autoriteet nõukogude rahva hulkades pidevalt.

Nõukogudemaa on nüüd demokraatia ja progressi, rahvastevahelise rahu ning sõpruse peamiseks kantsiks.

Meie rahva nimega, Lenini-Stalini partei nimega on tulevikus alati seotud kaks suurimat sündmust ajaloos: uue ühiskonna ehitamine Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võitude alusel ja maailma tsivilisatsiooni päästmine hävingust fašistlike barbarite käe läbi. Bolševistliku partei õige poliitika tõttu on meie rahvas saanud kõigi progressiivsete inimeste suurima tänu osaliseks kogu maailmas ja teeninud sajanditepikkuse kuulsuse.

Selline on kokkuvõte Lenini ja Stalini poolt kätte näidatud kuulsusrikkast ajaloolisest teest, mida läbistasid meie maa töölised ja talupojad.

Pärast vaenlase üle võidu saavutamist kerkivad meie rahva ette, keda juhib bolševike partei, uued ülesanded ning avanevad suurejoonelised perspektiivid. Ennekõike on tarvis kindlustada saavutatud võitu ja liikuda edasi kommunismi suunas. Nõukogude rahvas koos kõigi rahuarmastavate rahvastega peab fašismi moraalselt ja poliitiliselt lõplikult purustama ning peab aitama demokraatlikel jõududel fašistlikku reaktsiooni jäädavalt hävitada. Nõukogude Liidu võimsuse kasv, mis on rahvastevahelise rahu tagatiseks, tugevdab meie riigi julgeolekut ja aitab kaasa üldise rahu kindlustamisele.

Nõukogude inimesed on veendunud, et majanduse taastamise ning edasiarendamise ja meie rahva materiaalse ning kultuurilise hüvangu tõstmise ülesanded lahendatakse lühima ajaloolise perioodi vältel. Seda tagab kuulsusrikka bolševistliku partei ja nõukogude rahva geniaalse juhi seltsimees Stalini tark juhtimine.

Nõukogude inimesed hääletasid NSV Liidu Ülemnõukogu valimistel üksmeelselt kommunistide ja parteitute bloki poolt, bolševistliku partei poliitika ja tema edasise tegevuse programmi poolt. See kujunes uueks nõukogude rahva suurima usalduse väljenduseks Lenini-Stalini parteile.

S. Kovalev

Stalinlik Konstitutsioon ja nõukogude demokraatia

STALINLIK KONSTITUTSIOON ON SOTSIALISTLIKU ÜHISKONNA KONSTITUTSIOON

Üha ulatuslikumalt arenevad meie maal ettevalmistused kõrgeima riigiorgani valimisteks. Neil päevil tajub nõukogude rahvas veel selgemini meie sotsialistliku riigi põhiseaduse, Stalinliku Konstitutsiooni suuri eeliseid. Õigustatud uhkustundega kordavad nõukogude inimesed neid seltsimees Stalini sõnu, et „käidud võitlus- ja kannatustee tagajärjel on meeldiv ja rõõmustav omada oma Konstitutsiooni, mis kõneleb meie võitude viljast. Meeldiv ja rõõmustav on teada, mille eest heitlesid meie inimesed ja kuidas nad saavutasid maailmaajaloolise võidu. Meeldiv ja rõõmustav on teada, et veri, mida meie inimesed rohkesti on valanud, ei ole valatud asjata, et see on tulemusi andnud“.

NSV Liidu Konstitutsiooni tundmaõppimine relvastab meie rahvast ideeliselt, annab talle võimaluse veel sügavamalt mõista oma kalli Nõukogude riigi, oma tõelise rahvavõimu jõu ja võimsuse allikaid ning sotsialistliku korra ja sotsialistliku demokraatia suuri eeliseid, mis avaldusid nii eredalt Isamaasõja käigus.

*

Erakorralisel VIII Üleliidulisel Nõukogude kongressil kinnitati NSV Liidu uus Konstitutsioon.

Kogu Nõukogudemaa võttis uue nõukogude Konstitutsiooni vastu juubelduse ja vaimustusega. „Nüüd... laulavad isegi kivid,“ ütles Maksim Gorki uue konstitutsiooni projekti kohta. Dagestani rahvalaulik Suleiman Stalski nimetas seda „maailma südame-tunnistuseks“. Nõukogude rahvas hakkas uut konstitutsiooni tema looja ja ellurakendaja suure Stalini nime järgi nimetama Stalinlikuks Konstitutsiooniks.

Sotsialismi võidu tulemusena on meie maal ekspluateerivad klassid hävitatud ja inimese ekspluateerimine teise inimese poolt lik-

videeritud, kuna tootmisvahendite ja -riistade sotsialistlik omand on kindlustunud nõukogude ühiskonna vankumatu alusena.

Nõukogude ühiskond esindas siitpeale suurt töötajate — töölisklassi, talurahva ja intelligentsi — vennalikku liitu.

Sotsialismi võidu alusel liitusid töölisklass, talurahvas ja intelligents meie maal ühtsesse tööriindesse.

Põhjalikud muudatused toimusid meil rahvuslike vahekordade alal. Meie maa rahvaste keskelt kadus vastastikune usaldamatus, arenes vastastikune sõprus ja tekkis tõeline vennalik koostöö ühtse liitriigi süsteemis. „Selle tagajärjel“, ütles seltsimees Stalin, „on meil nüüd täiesti välja kujunenud ja kõigile katsumustele vastu pidanud paljurahvuseline sotsialistlik riik, mille kindluse üle iga rahvusriik ükskõik kus maailmajaos võiks kadedust tunda.“

Nõukogude Liidus arenesid sellised võimsad edasiviivad jõud, nagu nõukogude ühiskonna moraalne ja poliitiline ühtsus, NSV Liidu rahvaste sõprus ja nõukogude patriotism, mis tugevnesid Suure Isamaasõja aastail veelgi ning määratlesid Nõukogude riigi vankumatu kindluse.

Stalinlikus Konstitutsioonis öeldakse, et NSV Liidu poliitilise aluse moodustavad töötava rahva saadikute Nõukogud.

Seltsimees Stalin õpetab, et Nõukogude tugevus seisab nende kõikehõlmavas iseloomus ja nende demokraatlikes alustes, mis vabastavad rahvahulkade initsiatiivi ja nende energia ning loovad võimed ja organiseerivad neid sotsialistlikule ülesehitustööle.

Töötava rahva saadikute Nõukogud on sellised riigivõimuorganid, mis ühendavad kogu nõukogude rahvast ja väljendavad tema tahtet. Nõukogudel ei ole teisi huvisid peale rahva huvide. See ongi rahva võitmatuse väljenduseks ning kõige täielikuma demokraatia vormiks. Nõukogude saadikud on rahva teenijad ja neid võidakse valijate poolt igal ajal ära kutsuda. Seltsimees Stalin juhtis valijate tähelepanu eriti tagasikutsumise õigusele kui Nõukogude riigi suurepärasele seadusele. Nõukogude sotsialistlikus riigis teostatakse tõelist rahvavalitsust, tõelist rahva suveräniteeti.

Järjekindel ja lõpuni väljendatud demokraatia moodustab Stalinliku Konstitutsiooni tähtsaima iseärasuse. Nõukogude demokraatia kuj seni inimühiskonna ajaloos tundmatu kõrgemat tüüpi demokraatia olemus avaneb eriti kujukalt NSV Liidu Konstitutsiooni kümnendas peatükis, milles on seadusandlikus korras fikseeritud nõukogude kodanike põhiõigused ja -kohused.

NSV Liidu kodanike õigus tööle, puhkusele, haridusele, ainelisele kindlustusele vanaduses ning töövõime kaotamise puhul jt. tagavad töötajate materiaalse hüvangu õitsengut.

Stalinliku Konstitutsiooni demokraatia seisab selles, et ta fikseerib võrdsed õigused ja kohused. Ta ei tunnusta vahet meeste ja naiste, „paiksete“ ja „mittepaiksete“, varandusega ja varanduseta, haritud ja harimata kodanike õigustes. Ta ei luba õiguste kitsendamist või, vastupidi, otseste või kaudsete eesõiguste kehtestamist sõltuvalt kodanike rassilisest või rahvuslikust kuuluvusest. NSV Liidu kodanikele antud õigused ei tunne mingeid piiramisi ega miingeid klausleid. Konstitutsioon kehtestab kõigile kodanikele täieliku üheõigusiuse.

„Mitte varanduslik seisund, mitte rahvuslik päritolu, mitte sugupool ja mitte teenistuslik seisund, vaid iga kodaniku isiklikud võimed ja isiklik töö määravad tema seisukoha ühiskonnas“ (J. Stalin).

Stalinliku Konstitutsiooni demokraatia seisab samuti selles, et ta, nagu ütles seltsimees Stalin, ei piirdu formaalsete kodanikuõiguste fikseerimisega, vaid kannab raskuspunkti üle nende õiguste garanteerimise küsimusele, nende õiguste elluviimise vahendite küsimusele.

Stalinlik Konstitutsioon „ei kuuluta lihtsalt kodanike õiguste võrdsust, vaid kindlustab ka seda kurnamiskorra likvideerimise fakti seadusandliku fikseerimisega, kodanike igasugusest kurnamisest vabastamise fakti fikseerimisega“ (J. Stalin).

NSV Liidus ei ole vastuolusid õiguste tunnustamise ja nende faktilise elluviimise vahel.

Stalinliku Konstitutsiooni demokraatia väljendub kujukalt ka selles, et NSV Liidu kodanikel on õigus ühineda ühiskondlikesse organisatsioonidesse. „Vastavalt töötava rahva huvidele ja rahvaühikade organisatsioonilise isetegevuse ning poliitilise aktiivsuse arendamise eesmärgil“, öeldakse NSV Liidu Konstitutsiooni 126. paragrahvis, „kindlustatakse NSV Liidu kodanikele õigus ühineda ühiskondlikesse organisatsioonidesse: ametiühinguisse, kooperatiiv-ühendustesse, noorsoo organisatsioonidesse, spordi- ja kaitseorganisatsioonidesse, kultuurilistesse, tehnilistesse ja teaduslikesse ühinguisse; kõige aktiivsemad ja teadlikumad kodanikud tööliklassi ja töötava rahva teiste kihtide ridadest ühinevad aga Üleliidulisse Kommunistlikku (bolševike) Parteisse, kes on töötava rahva eelvägi tema võitluses sotsialistliku korra kindlustamise ja

arendamise eest ja on töötava rahva kõigi ühiskondlike kui ka riiklike organisatsioonide juhtiv tuum.“

Stalinliku Konstitutsiooni demokraatia kujukaks väljenduseks on NSV Liidu kodanike õiguste ja kohuste ühtsus.

Koos NSV Liidu kodanikele tõeliselt demokraatlike õiguste ja vabaduste andmisega paneb Stalinlik Konstitutsioon neile ka tõsi-seid kohustusi. NSV Liidu kodanikud on kohustatud kinni pidama Konstitutsioonist ja seadusi täitma, pidama töödistsipliini, hoidma ja kindlustama ühiskondlikku omandit, ausalt suhtuma ühiskondlikesse kohustesse, austama sotsialistliku ühiselu reegleid ja olema alati valmis relvaga kaitsma oma isamaad. Nõukogude ühiskonnas ei ole ega saa olla õigusi ilma kohustusteta ja kohustusi ilma õigusteta.

Nõukogude riigi poolt NSV Liidu kodanikele pandud kohustused vastavad täielikult nende isiklikele huvidele ja nende isiklikule hüvangule, kuna kohustuste aus täitmine suurendab nõukogude ühiskonna võimsust ja jõukust, see on aga parim tagatis neile antud õiguste kõige täielikumaks kasutamiseks.

Stalinliku Konstitutsiooni lõpuni järjekindel demokraatia seisab ka selles, et kõik riigivõimuorganid alt kuni üles valitakse vahetult kodanike eneste poolt üldise, otsese ja ühetaolise valimisõiguse alusel salajasel hääletamisel.

Üldine valimisõigus on üks Stalinliku Konstitutsiooni põhilisi printsiipe. See tähendab, et NSV Liidus võtavad iga riigivõimuorgani valimisest osa kõik kodanikud, kes on saanud valimiste päevaks 18 aastat vanaks, sõltumatult rassilisest ja rahvuslikust kuuluvusest, hariduslikust tsensusest, sotsiaalsest päritolust, paikususest, varanduslikust seisundist ja endisest tegevusest. Valimistest ei või osa võtta ainult vaimuhaiged ja isikud, kellelt valimisõigus on kohtu poolt ära võetud. Nõukogude valimissüsteem annab kõigile kodanikele ühetaolise valimisõiguse. See tähendab, et igal valijal on üks hääl ja et kõik kodanikud võtavad valimistest osa võrdseil alustel.

Nõukogude seadus kaitseb valvsalt kodanike valimisõigust. Iga-üht, kes vägivald, pettuse või ähvardamise teel takistab nõukogude kodanikku ellu viimast tema õigust valida ja saada valitud, karistatakse vabaduse kaotusega kuni kaheks aastaks.

*

NSV Liidu Ülemnõukogu, liidu- ja autonoomsete vabariikide ülemnõukogude ning kohalike töötava rahva saadikute nõukogude valimised, mis toimusid aastail 1937—1939 Stalinliku Konstitutsiooni alusel, olid üldrahvaliku demokraatia veenvaks demonstratsiooniks.

Mitte kunagi varem ei ole maailmas olnud selliseid vabu ja tõeliselt demokraatlikke valimisi. NSV Liidu Ülemnõukogu valimistest võttis osa 91 miljonit inimest ehk 96,8 protsenti valijaist. Neist andis ligi 90 miljonit ehk 98,6 protsenti oma hääled kommunistide ja parteitute stalinliku bloki kandidaatide poolt.

Kohalike nõukogude valimistest võttis osa 99,21 protsenti hääleõiguslikest. Üle kümne miljoni inimese võttis osa valimistega seotud organisatsioonilisest ja agitatsioonilisest tegevusest. Kõigi riigivõimuorganite valimised olid võimsaks vahendiks miljonite kodanike tõmbamisel aktiivsesse riigijuhtimise töösse. Valimiste tulemused näitasid uuesti seda „imevahendit“ — Lenini ütluse kohaselt —, mida omab nõukogude võim. See vahend on laiade töötavate rahvahulkade kaasatõmbamine alatisele ja kindlale osavõtule demokraatlikust riigijuhtimisest. Ainuüksi küla-, asula-, rajooni- ja linnanõukogudesse valiti eelmistel valimistel 1 300 000 saadikut.

Oma aruandes ÜK(b)P XVIII kongressil, valimistest kokkuvõtteid tehes, ütles seltsimees Stalin: „Siin on nõukogude korra kindluse alus ja nõukogude võimu ammendamatu jõu läte.

See tähendab seda, et sõja korral on meie armee tagala ja rinne nende homogeensuse ja sisemise ühtsuse tõttu tugevamad kui üheski teises riigis...“

Seltsimees Stalini geniaalne ettenägelikkus leidis täielikku kinnitust saksa vallutajate vastu peetud nõukogude rahva Suure Isamaasõja käigus.

Aastate jooksul, mis on möödunud Stalinliku Konstitutsiooni vastuvõtmisest, on Nõukogude riigi jõud ja võimsus kasvanud, tema kaitsevõime tugevnenud ja rahvusvaheline autoriteet suurenenud.

Stalinliku Konstitutsiooni mõjupiirkond on laienenud. Ta on saanud viie uue liiduvabariigi — Karjala-Soome, Moldaavia ja Balti vabariikide, Leedu, Läti ning Eesti, samuti ka Ukraina ja Valge-Vene lääneoblastite, Taga-Karpaadi Ukraina ja Tuvini autonoomse oblasti seaduseks. Nõukogudemaa poliitilisse ellu on lülitunud uued miljonid töötajad, uued rahvused. Stalinlik Konstitutsioon

oli selleks lipuks, mille all nad astusid Nõukogude Liidu rahvaste perre.

Neli ja pool aastat elasid meie maa rahvad Stalinliku Konstitutsiooni päikese all rahuaja tingimustes, seejärel võitlesid nad neli aastat kangelaslikult fašismi vastu, Nõukogude riigi ja kogu progressiivse inimkonna õelaima vaenlase vastu. Nõukogude rahva sõda hitlerliku röövimperialismi vastu oli nõukogude korra karmiks tuleprooviks ja Nõukogude riigi konstitutsiooniliste printsiipide jõulisuse igakülgeks kontrolliks.

Erakorralisel VIII NSV Liidu Nõukogude kongressil 1936. aastal ütles seltsimees Stalin oma aruandes Konstitutsiooni projektist: „...NSV Liidu uus Konstitutsioon saab süüdistusaktiks fašismi vastu. Uus Konstitutsioon kõneleb sellest, et sotsialism ja demokraatia on võitmatud. NSV Liidu uus Konstitutsioon on moraalseks abiks ja reaalseks toeks kõigile nendele, kes nüüd fašistliku barbaarsuse vastu võitlevad.“

*

Suures Isamaasõjas kaitses nõukogude rahvas oma suuri võite mis on fikseeritud Stalinlikus Konstitutsioonis.

Sotsialistlik majandussüsteem ja tootmisvahendite ning -riistade sotsialistlik omand NSV Liidu majandusliku alusena pidasid auga vastu sõjakatsumustele. „Nõukogude riigi majanduslik alus osutus võrratult eluvõimelisemaks kui vaenulike riikide majandus“ (J. Stalin).

Nõukogude sotsialistlik kord andis meie rahvale ja armeele suure ning võitmatu jõu. Nõukogude rahvas saavutas Lenini-Stalini partei juhtimisel maailmaajaloolise võidu saksa fašistide ja jaapani imperialistide üle. Sõja käigus saavutasid rahvaste ja rasside üheõigusluse ideoloogia, NSV Liidu rahvaste sõpruse ideoloogia ja nõukogude paljurahvuselise riigi printsiibid täieliku võidu kiskjaliku natsionalismi ja rassivaenu propageeriva fašistliku ideoloogia üle. Meie maa rahvad eesotsas oma vanema venna suure vene rahvaga võitlesid ennastalgavalt vaenlase vastu

„Stalinliku Konstitutsiooni eest“ — need sõnad innustasid puna-armeelasi, ohvitseri ja kindraleid, mees- ja naispartisane, kes purustasid fašistlikke jõuke. Stalinliku Konstitutsiooni võiduka lipu all sooritasid miljonid nõukogude inimesed ennastalgavaid töökangelastegusid tagalas.

Suure Isamaasõja võidukalt lõpetanud, asus nõukogude rahvas Lenini-Stalini partei juhtimisel uuesti rahuaegse töö juurde. Meie maal on alanud uus sotsialistliku ehitustöö tõus. „Vaenlane segas meie rahulikku loovat tööd,“ ütles seltsimees Molotov oma aruandes Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 28. aastapäeva puhul. „Kuid me teeme tasa kõik, nagu seda on vaja, ja saavutame, et meie maa puhkeks õitsele.“ Me ravime meile sõja poolt löödud haavad. Meie maal paistab Stalinliku Konstitutsiooni päike veel eredamalt ja elustavamalt ning meie elu muutub veelgi õnnelikumaks.

N. Farberov,
õigusteaduste kandidaat

NSVL KÕRGEIM RIIGIVÕIMUORGAN

Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit on võiduka sotsialismi ja tõelise demokraatia maa. Võim NSV Liidus kuulub linna ja maa töötajatele töörahva saadikute nõukogude näol. Töörahva saadikute nõukogud on riigivõimuorganid, mille kaudu meie maa töötajad teostavad neile kuuluvat võimu.

Kogu NSVL riigivõimuorganite süsteemi eesotsas seisab Ülemnõukogu, kes on Nõukogude Liidu kõrgeimaks riigivõimuorganiks. NSVL Ülemnõukogu koosneb kahest kojast: Liidunõukogust ja Rahvuste Nõukogust. Liidunõukogus on esindatud kõigi NSVL töötajate huvid, sõltumata nende rahvusest. Rahvuste Nõukogu esindab NSVL rahvuste spetsiifilisi huve.

Nõukogude Liit on paljurahvuseline sotsialistlik riik. Kõik rassid ja rahvused on NSV Liidus üheõiguslikud. Nõukogude riigi tähtsaimaks printsiibiks on rahvuste vaba arenemise printsiip. Kõik NSVL rahvused on ühinenud ühtsesse sõbralikku ja vennalikku perre. Ent peale ühiste huvide on neil ka oma spetsiifilised huvid, mis tulenevad nende rahvuslikest iseärasustest. Seltsimees Stalin õpetab, et neid spetsiifilisi huve ei tohi ignoreerida. Need huvid peavad olema samuti esindatud riigivõimu kõrgeimas organis.

NSVL Ülemnõukogu on just selliseks organiks, milles ühiste huvide kõrval on esindatud ka rahvuste erihuvid.

NSVL Ülemnõukogu mõlemad kohad moodustatakse ühesuguses demokraatlikus korras üldise, ühetaolise ja otsese valimisõiguse

alusel salajase hääletuse teel. Ent esindamisviis neis on mõnes suhtes erinev. See tuleneb teise koja moodustamise rahvuslikust printsiibist.

Liidunõukogu valitakse NSVL kodanike poolt valimisringkondade kaudu, üks saadik 300 000 inimese kohta.

Rahvuste Nõukogu valitakse NSVL kodanike poolt liidu- ja autonoomseis vabariikides, autonoomseis oblasteis ja rahvusringkondades: 25 saadikut igast liiduvabariigist, 11 saadikut igast autonoomsest vabariigist, 5 saadikut igast autonoomsest oblastist ja üks saadik igast rahvusringkonnast. Seega on NSVL Ülemnõukogus esindatud kõik Nõukogude Liidu rahvused, isegi sellised, keda on vaid mõni tuhat inimest.

NSVL Ülemnõukogu kojad — Liidunõukogu ja Rahvuste Nõukogu — on üheõiguslikud. Kodade üheõiguslikkus on NSVL Ülemnõukogu struktuuris tähtsaimaks printsiibiks. Liidunõukogule ja Rahvuste Nõukogule kuulub võrdsel määral seadusandlik algatus. Seadus loetakse kinnitatuks, kui ta on vastu võetud mõlema koja poolt. Lahkuminekute korral kodade vahel vaatab küsimuse läbi kooskõlastamiskomisjon, kes moodustatakse pariteetsel alusel. Kui kooskõlastamiskomisjon ei jõua ühisele otsusele, või kui tema otsus üht koda ei rahulda, siis vaadatakse küsimus kodades teistkordselt läbi. Kui ka sel juhul ei saavutata mõlema koja kooskõlastatud otsust, siis saadab NSVL Ülemnõukogu Presiidium NSVL Ülemnõukogu laiali ja määrab uued valimised. Järelikult pole ei Liidunõukogu ega Rahvuste Nõukogu otsusel eesõigustatud tähendust. Neil on täiesti ühesugused võimupiirid. Konstitutsiooniga kindlaksmääratud lahkuminekute lahendamise kord kodade vahel on nende tõelise üheõiguslikkuse tähtsaimaks tagatiseks.

Mõlema koja volituste aeg on ühepikkune: neli aastat. Nende istungjärgud algavad ja lõpevad üheaegselt. Istungjärgudel vaatavad mõlemad kojad läbi samu küsimusi. Kumbki koda valib oma esimehe ja kaks esimehe asetäitjat. Kodade esimehed juhatavad istungeid ja juhivad nende sisekorda. Mõlema koja ühiseid istungeid juhatavad nende esimehed kordamööda. Mõlemad kojad valivad ühesugused alalised komisjonid: mandaat-, seadusandlike ettepanekute, eelarve- ja välisasjade komisjoni. Nii kindlustatakse Liidunõukogu ja Rahvuste Nõukogu tegelik üheõiguslikkus.

Sellist rahvaesinduse kahekojalist struktuuri pole tundnud seni ükski riik inimkonna ajaloos. Ta on rajatud täiesti uutele printsiipidele, mis kodanlikel kahekojalistel parlamentidel täielikult

puuduvad. Selliseid printsiipe on kolm: teise koja moodustamise rahvuslik printsiip, mõlema koja moodustamise ühesugune demokraatlik kord ja kodade tõeline üheõiguslikkus. NSVL kahekojalise rahvaesindusliku kõrgeima riigivõimuorgani loomise algatus, samuti ka kahekojalise struktuuri printsiip pärinevad seltsimees Stalinilt.

NSVL Ülemnõukogu on kogu riigivõimu ainsaks kandjaks NSV Liidus. Ainult rahvaesinduslik organ, NSVL Ülemnõukogu, võib teostada Nõukogude Liidus seadusandlikku võimu. Nõukogude seadus on rahva riikliku tahte tõeliseks väljenduseks. NSVL Ülemnõukogu poolt kinnitatud seadused on kõigi teiste riigivõimu- ja riigivalitsemise organite tegevuse aluseks.

NSVL Ülemnõukogu Presiidium, kes seltsimees Stalini väljenduse järgi on NSVL „kollegiaalseks presidendiks“, valitakse NSVL Ülemnõukogu poolt ja on tema ees kogu oma tegevuses aruandekohuslik.

NSVL valitsus — NSVL Ministrite Nõukogu — moodustatakse NSVL Ülemnõukogu poolt ja on tema ees vastutav ning aruandekohuslik. NSVL Ministrite Nõukogu, kes on riigivõimu kõrgeimaks täidesaatvaks ja korraldavaks organiks, annab oma määrusi ning korraldusi kehtivate seaduste alusel ja nende täitmiseks.

NSVL Ülemnõukogu teostab kõiki õigusi, mis on Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidul, kuivõrd need ei kuulu nende organite kompetentsi, kes Konstitutsiooni põhjal annavad aru NSVL Ülemnõukogule (NSVL Ülemnõukogu Presiidium, NSVL Ministrite Nõukogu ja NSVL ministriumid). Kogu riigivõimu omamine ei tähenda, et kõik õigused, mis on antud Konstitutsiooni põhjal Nõukogude Liidule, peavad teostuma vahetult NSVL Ülemnõukogu kaudu. NSVL riigiorganite vaheline kompetents on kindlaks määratud.

NSVL Ülemnõukogu omab piiramatut kontrolliõigust riigivalitsemise organite tegevuse üle. See piiramatu kontrolliõigus avaldub selles, et Ülemnõukogu saadikuil on õigus aru pärida NSVL valitsuselt tervikuna või tema üksikuilt liikmeilt. NSVL valitsus või NSVL minister, kelle poole NSVL Ülemnõukogu saadik on pöördunud arupärimisega, on kohustatud hiljemalt kolme päeva jooksul andma suulise või kirjaliku vastuse vastavas kojas. Piiramatu kontrolliõigus avaldub ka selles, et NSVL Ülemnõukogu võib, kui ta peab seda vajalikuks, määrata uurimis- või revisjonikomisjone iga küsimuse kohta. Kõik asutused ja ametiisikud on kohustatud

täitma nende komisjonide nõudeid ja esitama neile vajalikke materjale ning dokumente.

NSVL Ülemnõukogu valib kõrgeima kohtuorgani — NSVL Ülemkohtu — ja NSVL erikohtud, samuti nimetab ta NSVL prokuröri.

Seega on NSVL Ülemnõukogu tõeliselt kogu riigivõimu kandjaks NSV Liidus. Meie Nõukogudemaal kuulub inimkonna ajaloos esmakordselt kogu võim riigis tõelisele rahvaesinduslikule organile.

NSVL Ülemnõukogu tegevus toimub istungjärgude korras. NSVL Ülemnõukogu istungjärgud kutsutakse kokku NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi poolt kaks korda aastas. Erakorralised istungjärgud kutsutakse kokku NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi äranägemise järgi või ühe liiduvabariigi nõudmisel.

Ülemnõukogu uue koosseisu esimesed istungjärgud avatakse kodades kodade vanimate saadikute poolt. Järgnevad istungjärgud, kui nad algavad eraldi kodade kaupa, avatakse kodade esimeeste poolt. Kui istungjärgud algavad kodade ühise istungiga, siis avatakse nad kodade esimeeste vahelise kokkuleppe põhjal ühe koja esimehe poolt. Istungjärgude päevakord määratakse kindlaks vahetult Ülemnõukogu enda poolt esimesel istungil. Küsimusi NSVL Ülemnõukogule läbivaatamiseks esitavad NSVL Ministrite Nõukogu, NSVL Ülemnõukogu Presiidium, kodade komisjonid ja saadikute grupid. Antud istungjärgul läbivaatamisele võetud küsimuste arutamise korra määrab Ülemnõukogu igal üksikul juhul. Kodade otsusel võib küsimusi arutada nii kodades eraldi kui ka ühiseil istungeil.

Hääletamine küsimuste otsustamisel NSVL Ülemnõukogus on avalik, see toimub käe või saadikumandaadi ülestõstmisega. Küsimused otsustatakse lihthäälteenamusega. NSVL Konstitutsiooni muutmine aga toimub ainult NSVL Ülemnõukogu otsusega, mis on vastu võetud vähemalt $\frac{2}{3}$ häälteenamusega kummaski kojas.

Ülemnõukogu istungjärgud kestavad seni, kui see on vajalik kõigi päevakorda võetud küsimuste läbivaatamiseks. Päevakorra läbiarutamisel istungjärgud lõpevad.

NSVL Ülemnõukogu moodustamine, tema struktuur ja tema tegevuse kord on kujukaks väljenduseks järjekindlast nõukogulikust sotsialistlikust demokraatiast, mille võit on fikseeritud suures Stalinlikus Konstitutsioonis.

Prof. S. Kravtšuk

NÕUKOGUD ON MEIE RIIGI POLIITILINE ALUS

I

„Kogu võim NSV Liidus kuulub töötava rahva saadikute nõukogude näol linna ja maa töötavale rahvale,“ öeldakse Stalinliku Konstitutsiooni kolmandas paragrahvis. Nõukogud on poliitiliseks aluseks NSV Liidule kui tõelisele rahvariigile, kus ei ole ekspluateerivaid klasse ja kus on hävitatud ühe inimese ekspluateerimine teise poolt ning on kehtestatud sotsialistlik majandussüsteem.

Nõukogud on riikliku organiseerimise uus, kõrgem vorm, „uus, mõõtnatult kõrgem, võrratult demokraatlikum riigiaparaadi tüüp“ (V. Lenin, kd. XXI, lk. 145). Nad loodi rahva enda poolt ja on rahvavõimu organeiks.

Nagu märkis Vladimir Iljitš Lenin, tekkisid Nõukogud täielikult revolutsioonilisel teel omapärase rahvaloomingu saadusena, rahva isetegevuse avaldusena. Esimesed töötava rahva saadikute nõukogud organiseeriti 1905. aastal Peterburis, Moskvas, Ivanovos ja paljudes teistes linnades. Need olid uue võimu, rahva revolutsiooniliste elementide diktatuuri eod, rahva vähemiku üle kehtestatud rahva enamiku võimu eod.

Oktoobrirevolutsiooni käigus purustati kogu tsaari-Venemaa riigiaparaat ja selle asemele loodi uus riigiaparaat rahva enda hulgast. Töölisklassi diktatuur — tugev, rahvavaenlaste suhtes halastamatu võim — löi võimalused kukutatud ekspluateerivate klasside vastupanu murdmiseks kodusõjas, purustatud ekspluateerivate klasside riismete vastupanu võitmiseks sisemaal ja sotsialismi majandusliku baasi loomise järel viimse ekspluateeriva klassi, kulakluse likvideerimiseks.

Töölisklassi diktatuur muutis meie maa mahajäänud ja nõrgast maast, milline ta oli varem, eesrindlikuks ning võimsaks sotsialistlikuks suurriigiks ja löi maailma tugevaima armee — Nõukogude armee, kes on võimeline kaitsma kõiki nõukogude rahva riiklikke huve. Töölisklassi diktatuuri suur ülesehitav jõud ilmes meie maa sotsialistlikul industrialiseerimisel ja küla majandusliku taseme tõstmisel ning majanduse ümberkorraldamisel kollektiviseerimise alusel.

Stalinlike viisaastakute jooksul ehitati meie maal sadu uusi tehaseid, kaevandusi ja elektrijaamu ning loodi uued tööstusharud — auto-, traktori- ja masinaehitustööstus, must- ning värviline

metallurgia jt. Uuralis, Siberis ja Kesk-Aasia rahvuslikes vabariikides tekkisid uued tööstuskeskused.

Enne Oktoobrirevolutsiooni oli meie maa tööstustoodangu mahu poolest viiendal kohal maailmas ja neljandal kohal Euroopas, nõukogude võimu aastate kestes tõusis ta aga esikohale Euroopas ja teisele kohale maailmas.

Meie põllumajanduse kollektiviseerimise ja tehnilise ümberrelvastamise tulemusena tõusis järsult selle tootmisvõime. Nelja sõjaeelse aasta kestes tootis meie maa igal aastal 7—7,3 miljardit puuda toiduteravilja, kuna tsaari-Venemaal toodeti toiduteravilja ainult 4—5 miljardit puuda aastas.

Sotsialismi võit NSV Liidus muutis kõiki nõukogude ühiskonna sotsiaalseid grupe.

„...NSV Liidu proletariaat on muutunud täiesti uueks klassiks, NSV Liidu töölisklassiks, kes on hävitanud kapitalistliku majandussüsteemi, on kindlustanud tootmisvahendite ja -abinõude sotsialistliku omandi ja suunab nõukogude ühiskonda kommunismi teed mööda“ (J. Stalin).

Meie talurahvas on muutunud täiesti uueks, kolhoositalurahvaks, millist inimkonna ajalugu seni ei tundnud. Ta rajab oma töö ja oma töövahendid mitte eraomandile, mitte üksikisiku tööle ja mahajäänud tehnikale, vaid kolhooslikule, sotsialistlikule omandile, kollektiivsele tööle ning moodsale tehnikale. Põhjalikult on muutunud ka meie intelligents. Meie haritlased on pärit peamiselt tööliste ja talupoegade hulgast. Nad teenivad rahvast, on liitunud rahvaga kui selle eesrindlik ja kõige kultuursem osa.

Töölised, talupojad ja meie nõukogude intelligents on nõukogude ühiskonna võrdõiguslikud liikmed, aktiivsed osavõtjad kogu riigi poliitilisest, majanduslikust ja kultuurilisest elust.

Sotsialismi võidu alusel on nõukogud veelgi tugevnenud, nende majanduslikud, kultuurilised, organisatsioonilised ja kasvatuslikud funktsioonid on suurenenud. Töölisklassi diktatuur tugines siitpeale tunduvalt laiemale sotsiaalsele baasile. Tööraha saadikute nõukogud peegeldavad kogu nõukogude rahva tahet ja kaitsevad tema huve.

II

Nõukogude tugevus seisab selles, et nad on kõige demokraatlikumad organisatsioonid kõigist riiklikest organisatsioonidest klassiühiskonna tingimustes. Nagu ütles Lenin,

tõmbavad nõukogud „kogu rahva osavõtule mitte ainult riigi „juhtimisest“, vaid ka võimust, ja osavõtule riigi enda korraldamisest“. Just see uus, ühegi kodanliku parlamentliku demokraatia juures ennenähtamatu ja võimatu iseärasus — kogu rahva kaasa-tõmbamine mitte ainult võimuorganite valimistele, vaid ka rahva-hulkade kaasatõmbamine osavõtule võimuorganeist, aktiivsele osavõtule kogu meie nõukogude elu korraldamisest — moodus-tabki aluse nõukogude demokraatiale kui kõige eesrindlikumale ja tõeliselt rahvalikule demokraatiale, demokraatiale kõigile.

Võib tuua määratu hulga fakte, mis näitavad töötajate aktiivset osavõttu sotsialistliku riigi juhtimisest. Võtame detsembris 1939. a. toimunud kohalike nõukogude valimised. Külänõukogude saadikuiks valiti 1 060 746 inimest, asulanõukogudesse 38 994, rajooni-nõukogudesse 140 158, linnanõukogudesse ja linnade rajooni-nõukogudesse 151 822, ringkonnannõukogudesse 871 ja oblasti- ning krainõukogudesse 9311 inimest. Kohalikesse nõukogudesse valiti 422 362 naist.

Iga NSV Liidu kodanik võtab jõukohaselt osa nõukogude või mingi ühiskondliku organisatsiooni tööst. Rahvahulkadest on Nõukogude valitsuse ja bolševistliku partei juhtimisel võrsunud riigijuhtide, majandus- ja kultuuritegelaste ning sõjaväe kaadrid. Tänapäeval ei leidu enam ühtki enam-vähem märkimisväärsset asulat, millel ei oleks oma esindajat juhtival ühiskondlikul või nõukogude tööl, juhtivail kohtadel armees või õpetlaste hulgas. Meil juhivad tööd igal pool inimesed rahva seast.

Meie maa töötajate aktiivsus on erakordselt suur, ja see on nõukogude võimu kogu töö kindlaks aluseks. Nõukogude valitsuse ja bolševistliku partei üritustega liituvad altpoolt tulevad rahva algatused. Rahvahulkade eneste vahetute organisatsioonidena vabastavad nõukogud töötajate ennenähtamatu energia ja initsiatiivi ning avastavad igakülgset rahva loovaid võimeid ja andeid.

Nõukogude rahvas avaldab oma initsiatiivi ning oma algatust meie majandusliku ja kultuurilise ehitustöö kõigis harudes, riikliku tegevuse kõigil aladel. See väljendub sotsialistliku võistluse ja stahhaanovliku liikumise hoogsuses vabrikuis ja tehastes, sovhoosides ja kolhoosides, samuti linnades, töölisasulais ja külades toimuva ehitustöö massilises ulatuses; see väljendub niisutus-süsteemide ulatuslikus ehituses Kesk-Aasia vabariikides, uute

kanalite ehitamises Ferghana orus jne.; sellest tööst võtsid aktiivselt osa kümned ja sajad tuhanded kolhoosnikud. Ainuüksi Ferg-hana kanali ehitustööst võttis osa enam kui 50 000 kolhoosnikut. Selle kanali avamine 109 kilomeetri pikkuses andis võimaluse tohtu suurte viljakate maa-alade tarvituselevõtmiseks, mis seni seisis kasutamata.

III

Suure Isamaasõja aastail arenesid meie rahva initsiatiiv, loov aktiivsus ja suured anded veel avaramalt ja mitmekülgsemalt. Nõukogude inimesed ilmutasid raudset tahtejõudu ja mehisust, näitasid kustumatut eeskuju võitluses rindel ja ennastsalgavas töös tagalas rinde abistamiseks. Nõukogude rahvas sooritas aja-loos enneolematu kangelas-teo kodumaa kaitsmisel ja teenis endale õigustatult kangelasrahva kuulsuse. Nõukogud osutusid mitte ainult maa majandusliku ja kultuurilise tõusu organiseerimise parimaks vormiks rahuaegse ehitustöö aastail, vaid ka rahva kõigi jõudude mobiliseerimise parimaks vormiks vastulöögi andmiseks vaenlasele sõja ajal.

Meie sotsialistlik demokraatia on miljoniliste hulkade reaalne üritus, kes on koondunud nõukogude võimu ja Lenini-Stalini partei ümber. Meie rahvas on kõigi oma maa rikkuste peremees. Sotsia-listlik demokraatia tugineb tootmisriistade ja -vahendite sotsia-listlikule omandile. Nõukogud tagavad kõigile ühetaolise õiguse tööle, puhkusele, haridusele ja kindlustatusele vanaduses. Nõu-kogud tagavad naistele ja meestele võrdseid õigusi kõigil riigielu aladel. Nõukogud tagavad kõigi rahvuste ja rasside võrdseid õigusi ning nende majandusliku, poliitilise ja kultuurilise elu järjekindlat tõusu.

Nõukogude võim avas seninähtamatud võimalused iga nõu-kogude rahva, iga rahvuse arenemiseks. Armeenia NSV-s näiteks on 25 aasta jooksul ehitatud 120 suurt tööstuskäitist, on loodud oma keemia-, tööpingi- ja instrumendiehituse-, masinaehituse-, kummi-, tekstiil- ja toiduainetetööstus. Revolutsioonielse ajaga võrreldes on elektrienergia tootmine suurenenud 86-kordseks. Kazahhi NSV-s on vase tootmine suurenenud 23 korda, nafta tootmine 26 korda, seatina tootmine sajakordseks. Vabariigis töötab 7735 kooli ja 22 kõrgemat õppeasutust. Sotsialistliku tööstuse ja põllumajanduse kiire kasvu alusel on meie tööliste

ja teenistujate töötasu ning kolhoosnikute tulud pidevalt suurenenud.

Nõukogude võimu kestes on tõusnud ka meie rahva kultuuriline tase. NSV Liidu koolides oli 1939. aastal üle 47 miljoni õpilase, kuna enne Oktoobrirevolutsiooni õppis kõigis meie maa koolides ainult 8 miljonit õpilast. Kõrgemais õppeasutustes ja kõrgemais tehnilistes õppeasutustes oli 1939. aastal üle 600 000 üliõpilase. Meie maa on saanud üldise kirjaoskusega maaks.

Selles kõiges ilmneb nõukogude jõud, sotsialistliku demokraatia jõud.

Nõukogud hoolitsevad pidevalt töötajate vajaduste eest. Selle kõige kujukamaks näiteks on majanduse ja kultuuri taastamine saksa okupatsioonist vabastatud rajoonides. Ainuüksi Vene NFSV rajoonides, mis olid saksa okupatsiooni all, ehitati ja korrastati kuni 1945. a. teise pooleni 536 000 elamut. Üle 2 300 000 inimese viidi muldonnidest uutesse korteritesse. Taastatakse haiglaid, kooli ja muid kultuurilisi ning elutarbeline asutusi.

Isalikku hoolitsust ilmutavad nõukogud sõjainvaliididele, orbu- dele, paljulastelistele emadele ja lastele. Juba ühe aasta jooksul pärast NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi 1944. a. 8. juuli seadluse väljaandmist kasvas riigilt toetust saanud emade arv enam kui seitsmekordseks. Sotsiaalkindlustuse eelarve järgi eraldati 1945. aastal sadu miljoneid rublasid toetusteks raseduse ja sünnituste puhul, 70 miljonit rubla vastsündinute eest hoolitsemiseks ja 30 miljonit rubla imetavaile emadele.

IV

Nõukogud teostavad kogu rahva poliitilise kasvatamise ülesannet rahu kaitsmiseks ja säilitamiseks kogu maailmas ja rahvastevahelise sõpruse loomiseks. Sellel alal on teinud suure töö bolševistlik partei, kes on nõukogude hingeks ja nende peamiseks juhtijaks. Olles töötajate eesrindlikuks väesalgaks nende võitluses sotsialistliku korra tugevdamise ja arendamise eest kujutab Lenini-Stalini partei endast NSV Liidu töötajate kõigi ühiskondlike ja riiklike organisatsioonide juhtivat tuuma. Olles tihedasti seotud rahvahulkadega väljendavad bolševikud nende elulisi huvisid.

Nõukogude bolševistlik juhtimine on meie riigi jõu ja võimsuse

lätteks. See on tõestatud juba nõukogude tekkimise esimesist päevist alates. Seda kinnitasid kodusõja kogemused ja võitlus rahvamajanduse ülesehitamise eest. Seda kinnitasid nõukogude mitmekülgne loov tegevus viisaastakute vältel ja kogu võiduka Isamaasõja käik. Sellepärast panebki nõukogude rahvas sügava mõtte sõnadesse bolševistliku partei juhust, öeldes tunnustuse ja suure armastusega: meie õpetaja, meie isa ja meie juht seltsimees Stalin.

Nõukogude rahvas on kindlamini kui kunagi varem liitunud oma partei ümber. Organiseeritud ridades läheb ta edasi Lenini-Stalini teel. Meie riik on kõik tuleproovid läbi teinud ja tõelise rahvariigina veelgi kindlustunud. Nõukogude inimesed tugevdavad väsimatult oma riiki, oma vabaduse, õnne ja hüvangu kantsi.

I. Berezin

NOUKOGUDE DEMOKRAATIA RAHVALIK ISELOOM

Demokraatia tuleneb kahest kreeka sõnast: demos — rahvas, ja kratos — võim. Otseselt tähendab see sõna rahvavalitsust. Siiski ei kujuta iga demokraatia endast rahvavalitsust. Demokraatia tüüp, tema klassiloomus ja tema osa ühiskonna arenemises olevad lõppkokkuvõttes ühiskonna majanduslikust alusest, omandi vormist. Demokraatia iga vorm kannab endal riigis valitseva majandusliku elulaadi pitsereid.

Oli aeg, mil kodanlik demokraatia oli ainsaks demokraatia vormiks. Meie ajastul on kõrvuti kodanliku demokraatiaga ka sotsialistlik demokraatia. Kumbki neist demokraatia vormidest on tekkinud teatud ajaloolistel tingimustel ja lahendab erinevalt klassidesse puutuvaid ülesandeid.

Kodanlik demokraatia tekkis feodaalse tootmisviisi asendumisel kapitalistlikuga. Kodanlus astus siis välja feodaalrežiimi vastu, mis kitsendas tema arenemist. Ta püüdis haarata riigivõimu oma kätte ja likvideerida kõik tõkked, mis seisid kapitalismi arenemise teel.

Kuid kodanlus ei suutnud oma isiklike jõududega feodaalvõimu hävitada. Ta vajab selleks talupegade ja tööliste abi. Et õhutada neid klasse võitlusse feodalismi vastu, lubas kodanlus neile demokraatlikke õigusi, millised neid eluliselt huvitasid. Ka kapi-

talistlik ühiskond ise, eriti oma varasemal ajal, vajas mõningate demokraatlike vabaduste olemasolu. Nõnda tekkis kodanlik demokraatia ja kodanlik parlamentarism.

Kodanlik demokraatia etendas oma progressiivset osa võitluses feodalismi vastu ja kapitalistliku korra arenemises. Ta aitas kaasa töölisorganisatsioonide rohkenemisele, töölisklassi poliitilise võitluse suurenemisele ja töötavate hulkade poliitilise aktiivsuse tõusule.

Kodanlik demokraatia etendab ka meie päevil mõningat jaatavat osa rahvamasside võitluses fašismi ja reaktsioniliste jõudude vastu, kes astuvad välja kõigi kodanlike demokraatlike vabaduste likvideerimiseks, töölisorganisatsioonide mahasurumiseks ja sõgedate reaktsionääride ning pimedusejüngrite diktatuuri kehtestamiseks.

Kuid kodanlik parlamentarism ei saa kunagi tagada korda, mis rahuldaks kogu elanikkonda. Ühiskond, mis on rajatud eromandile, lõhestub klassideks, ekspluateerijaiks ja ekspluateeritavaks, kelle huvid on vastandlikud ning lepitamatud. See, mis on kasulik kodanlusele, on kahjulik proletariaadile. Kodanlus, kelle käes on majanduslikud rikkused ja kes teostab poliitilist ülevõimu, ei võinud ega või anda rikastele ja vaestele ühesuguseid demokraatlikke õigusi. Seepärast ei saa kodanlik demokraatia olla demokraatiaks kõigile. Ta oli ja jääb lõppkokkuvõttes rikaste demokraatiaks, varandusega vähemuse demokraatiaks. Kui kodanlus tuli võimule, kuulutas ta loosungeid: „rahvaesindus“, „vabadus, võrdsus ja vendlus“. Kuid kõik need loosungid osutusid pettuseks. Ühtki neist ei teostatud tegelikkuses.

Paljud kodanlikud konstitutsioonid räägivad üldisest valimisõigusest, valimiste ühetaolisusest jne. Kuid üheski kodanlikus riigis, kus võimul on ekspluateerijate klass, ei ole ega saa olla üldisi, ühetaolisi, otseseid ja salajasi valimisi, ei ole ega saa olla tõeliselt demokraatlikku valimissüsteemi.

Kodanlikud konstitutsioonid valvavad töösturite, kaupmeeste, pankurite ja mõisnike — kõigi ekspluateerijate huve ning tallavad jalge alla töötavate, ekspluateeritavate hulkade majanduslikud ja poliitilised huvid. Ometi moodustavad töötavad, ekspluateeritavad rahvahulgad igas kodanlikus riigis rõhuva enamuse. Järelikult on kodanlik demokraatia piiratud, demokraatia vähemusele, ekspluateerijatele. Tal ei ole midagi ühist rahvaliku demokraatiaga.

Nõukogude demokraatia on kõrgeimat tüüpi demokraatia. Ta erineb täielikult igast kodanliku demokraatia vormist. Tal on teised sihid ja ülesanded. Tema ajalooline missioon seisab selles, et teenida rahva taotlusi. Nõukogude demokraatia loomuse määratleb tema päritolu. Ta tekkis sotsialistliku revolutsiooni võitlustes. Selle revolutsiooni peamiseks jõuks on töölisklass, nüüdisaja ühiskonna kõige revolutsioonilisem klass. Võitluses sotsialistliku revolutsiooni võidu eest liitis ta ja tõmbas endaga kaasa kõik linna ning maa töötavad hulgad. Kui kodanlikud revolutsioonid kõrvaldasid võimu juurest vanad ekspluateerijad ja kindlustasid uute ekspluateerijate võimu, siis sotsialistlik revolutsioon kukutas kodanliku võimu ja hävitas ka ekspluateerivate klasside olemasolu aluse — tootmisvahendite eraomandi.

Oktoobrirevolutsioon likvideeris kodanliku võimu ja kehtestas nõukogude, töötajate, rahva võimu. Sotsialistliku revolutsiooni võiduga tekkis maailma kõrgeim ühiskondliku elu organisatsioon, ühiskonnastruktuuri sotsialistlik vorm.

Kodanlus mürgitas aastakümnete kestel proletariaadi ja teiste rõhutatud klasside teadvust, veendes neid selles, et eraomand on ainus võimalik omandivorm, mille põhjal võib areneda kaasaegne ühiskond.

Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon tegi lõpu eraomandile. Ta võttis ekspluateerivalt klassidelt maa, vabrikud, tehased, raudteed, kaevandused, elektrijaamad, sidevahendid ja pangad ning andis kõik need töötajate, rahva kätte. Ta seadis kodanlikule omandile vastu sotsialistliku omandi, kuulutades selle pühaks ning puutumatuks. Ta tõestas tegelikkuses et rõhutatud töötavad klassid võivad vabaneda ekspluateerijaist üksnes viimaste omandi võõrandamise ja maa kõigi rikkuste üldrahvalikuks, sotsialistlikuks omandiks muutmise teel.

Kodanlus ja tema ideoloogid ülistasid tuhandel viisil kodanliku parlamentarismi „hüvesid“. Sotsiaaldemokraatlike oportunistlike parteide liidrid petsid töölisklassi ja kõiki töötajaid, väites, et üleminekut sotsialismile võib teostada kodanliku parlamentarismi kaudu. Tõsielu kummutas selle väite. Kodanlik parlamentarism eksisteerib juba mitu sajandit, kuid rahulikku üleminekut sotsialismile ei ole teostatud üheski kodanlikus riigis. Kodanlik parlamentarism, olles kapitalistlik demokraatia, ei saa olla ühiskonna sotsialistlikul alusel ümberehitamise tööriistaks.

Üksnes nõukogude võim, kui tõeliselt rahvalik demokraatia,

kindlustas sotsialistliku ühiskonna ülesehitamise. Nõukogude võim on oma sotsiaalselt olemuselt ainus võim maailmas, mis tegelikult kaitseb töötajate huve, tööliste, talupoegade ja intelligentsi huve. Olles rahvahulkadele lähedane ning omane, omab nõukogude võim ammendamatu jõudu ja on suuteline võitma ükskõik milliseid raskusi. Ta on kogu maailmale demonstreerinud oma võimsust ja oma oskust viia edasi ühiskondlikku arenemist.

*

Nõukogude demokraatia rahvalik iseloom ilmneb Stalinliku Konstitutsiooni, kui võidule tulnud sotsialismi Konstitutsiooni, igas paragrahvis. Stalinlik Konstitutsioon seisab valvel töötavate hulkade, kogu rahva huvide eest. Ta on meie maal valitseva tõeliselt rahvaliku demokraatia väljendus.

Valimised meie maal on tõeliselt vabad, tõeliselt demokraatlikud. Nad on üldised, ühetaolised, otsesed ja salajased. Nõukogude valimissüsteem on ehitatud täieliku demokraatia alusele. Ta ei tunne mingeid kodanike poliitiliste õiguste kitsendusi. Sotsialistlik demokraatia läbib nõukogude valimisseadust algusest lõpuni.

Meie maal ei ole eksploateerivaid klasse, ei ole neid rahvale vaenulikke jõudusid, kes võiksid avaldada survet valijate tahetele. Meie ühiskond baseerub tööliste, talupoegade ja intelligentsi liidul, seepärast toimuvad valimised meie maal kõigi töötajate sõpruse õhkkonnas. Rahvas esineb valimistel ühtse jõuna. Ta valib vabalt oma esindajad nõukogude võimuorganeisse.

Nõukogude riik on rahva riik. Teda ehitab ja valitseb rahvas. Meie maal kuulub võim rahvale ja meil ei saa olla ega ole vastuolusid riigivõimu ja rahva vahel.

Nõukogude demokraatia kui tõeliselt rahvalik demokraatia, mis võimaldab rahvahulkadel osa võtta riigi valitsemisest, on soodustanud ülesannete edukat lahendamist sotsialistlikus ehitustöös ja meie minevikus majanduslikult mahajäänud maa muutmisel võimsaks sotsialistlikuks industriaal-kolhoosiriigiks, tema muutmisel võimsaks nii majanduslikult kui ka sõjaliselt.

Üksnes sotsialism annab rahvale kõik demokraatlikud õigused ja, mis on eriti tähtis, kindlustab ka nende õiguste teostamise. Üksnes sotsialism loob tingimused, millistes rahvas saab oma saatuse täielikuks peremeheks ja võib rakendada kõik oma anded ning kogu oma loovjõu. „Meie vabrikuis ja tehaseis“, ütles selt-

simees Stalin, „töötatakse kapitalistideta. Tööd juhivad inimesed rahva hulgast. Seda nimetataksegi meil sotsialismiks tegelikus elus. Meie põldudel töötavad talupojad mõisnike ja kula-kuteta. Tööd juhivad inimesed rahva hulgast... Seda nimetataksegi meil vabaks, sotsialistlikuks eluks.“

Nõukogude kord andis rahvale õiguste ja vabaduste maksimumi. Iga kodanik meie maal omab õigust tööle, puhkusele, haridusele ja kindlustatusele vanaduses või töövõime kaotuse puhul. Kodanlik ühiskond ei saa võimaldada töötajatele selliseid õigusi, rääkimata nende ellu rakendamisest. Eraomand takistab selliste ülesannete lahendamist. Nõukogude sotsialistlik majandussüsteem, mis on vaba majanduslikest kriisidest ja tööpuudusest, tagab kodanike demokraatlikke õigusi.

Kodanlik demokraatia tunnustab seaduslikuks sellise olukorra, et miljonid inimesed töötavad kogu eluaja suutmata välja pääseda hädast ja vaesusest, samal ajal aga suurte valduste ning kapitali omanikud elavad külluses. Meie maal on teostatud suur demokraatlik põhimõte: „Kes ei tee tööd, see ei pea ka sööma“. Meie demokraatia nõuab, et iga kodanik töötaks oma võimete järgi ja saaks tasu tehtud töö järgi.

Kodanlikes maades elavad tööinimesed alandavas olukorras. Neid ei hinda keegi. Ekspluateerijad vaatavad neile nagu tööloomadele. Meie maal on töö muutunud häbistavast ja raskest koormast, millena ta esines kapitalismi juures, au-, vapruse ja kangelaslikkuse asjaks. Meil on tööinimesed suures lugupidamises.

Kodanlik demokraatia võimaldab sellist häbistavat fakti nagu rahvaste mitteüheõiguslikkus. Kodanlikus maailmas on ühed rahvad valitsevad, teised aga rõhutavad. Kodanlike riikide asumaa-des elab suur osa maa elanikkonnast. Kuid asumaade rahvad kannatavad häda ja viletsust. Nad on jäetud ilma kõige algelisematest demokraatlikest õigustest. Neil pole enesemääramisõigust, samuti pole neil iseseisva riigi moodustamise õigust.

Nõukogude demokraatia hävitas rahvusliku surve. Kõik Nõukogude Liidu rahvad kasutavad ühesuguseid õigusi. Meie maal ei ole mingeid rahvuslikke kitsendusi. Iga rahvas arendab oma sotsialistlikku majandust ja ehitab oma kultuuri, vormilt rahvuslikku, sisult sotsialistlikku.

Rahvaste üheõiguslikkus ning vennalik sõprus ja nende majanduse ning kultuuri kiire kasv on sotsialistliku demokraatia kui tõeliselt rahvaliku demokraatia üks iseärasusi.

Nõukogude demokraatia kui kõige eesrindlikum ja järjekindlam maailmas on viinud suurtele sotsialismi võitudele. Nõukogude demokraatia tingimustes on välja arenenud nõukogude ühiskonna võimsad edasiviivad jõud: nõukogude patriotism, rahvaste sõprus, tööliste, talupoegade ja intelligenti kõlblas-poliitiline ühtsus.

Nõukogude demokraatia jõud avaldus eriti kujukalt Isamaasõja ähvardavail ja raskeil aastail. Juhituna Lenini-Stalini partei poolt ja tajudes nõukogude demokraatia hüvesid, võidule tulnud sotsialismi hüvesid, näitas nõukogude rahvas rindel ja tagalas ennast-salgavat kangelaslikkust, purustas tsivilisatsiooni kõige tugevamad vaenlased ning aitas Euroopa rahvastel vabaneda fašismi orjusest.

Nõukogude demokraatia on võimsaks relvaks võitluses reaktiooni vastu, võitluses kindla ja kestva rahu eest. Nõukogude demokraatia on tugev ja võitmatu, sest ta on rahvalik demokraatia, sotsialistliku ühiskonna demokraatia.

Prof. F. Košeljov

NÕUKOGUDE DEMOKRAATIAST

Seoses valimiskampaania algusega käsitlen peamiselt üht küsimust, nimelt nõukogude demokraatia põhiküsimust.

Ei tohi unustada tõsiasi, et nii eesti rahva kui ka tema intelligenti enamik on palju aastaid elanud teistes olukordades, kodanlike natsionalistide võimu päevil, nn. kodanliku demokraatia ajajärgul. Sellepärast tekib meie rahva hulgas rida küsimusi nõukogude demokraatia käsitlemisel.

Kodanlikud natsionalistid ja nende käsilased püüavad igati diskrediteerida nõukogude demokraatiat, ülistades samal ajal taevani endist kodanlikku demokraatiat.

Kodanlikud natsionalistid seletavad, et kui ei lubata tegutseda opositsioonil, kui ei ole kümneid erakondi, siis ei saavat juttu olla ka mingist demokraatiast. Korratakse vanu aegunud fraase „totalitaarsest“ režiimist Nõukogude Liidus, igasuguse demokraatia puudumisest jne.

Sellepärast arvan, et nüüd, kus suur töö sel alal ees seisab, oleks vajalik nendel küsimustel mõningal määral peatuda.

Kuidas on siis lugu nõukogude demokraatiaga ja kodanliku demokraatiaga? Mille poolt põhiliselt erineb nõukogude demo-

kraatia kodanlikust demokraatiast? Need on küsimused, millel püüan järgnevalt lühidalt peatuda.

Pole kahtlust selles, et Nõukogudemaal kehtiv demokraatia erineb tunduvalt sellest demokraatiast, mis on olemas kapitalistlikes maades. See erinevus on tingitud kõigepealt ühiskondliku korra struktuuri erinevusest mõlemal pool, mis omakorda põhineb erinevatel majanduselu korraldamise põhimõtetel.

Kuna nõukogude korra juures on võim töötava rahva käes, siis on endastmõistetav, et nõukogude demokraatia ülesandeks on kaitsta ka töötava rahva huve, arendada tema loovjõude, konsolideerida ja tugevdada neid teadlikult püstitatud eesmärkide teostamiseks. Nõukogude demokraatia üheks põhiomaduseks on see, et temas ei ole midagi deklaratiivset, nagu seda leiame kodanlikus demokraatias, vaid et kõik deklareeritud vabadused on faktiliselt tagatud ühiskondliku elu materiaalsete tingimustega. Kui näiteks Nõukogude Konstitutsioonis on deklareeritud iga inimese õigus tööle, puhkusele, haridusele jne., siis on kogu ühiskondliku elu korraldus suunatud nii, et kõik see tagatakse tegelikkuses. Selles ongi nõukogude korra ja tema demokraatia suur jõud. Nõukogude demokraatia ratsionaalne tuum seisab selles, et nõukogude demokraatia põhiprintsiipide rakendamine on kutsutud arendama ainult progressiivseid jõude, uut ühiskonnakorda edasiviivaid jõude. Reaktsiooniliste, tagasiviivate jõudude suhtes ei ole nõukogude demokraatia rakendatav.

Hoopis teissugune on lugu kodanliku demokraatiaga. Kodanlik demokraatia etendas omal ajal suurt osa inimkonna ajaloos. Seda ei tarvitse salata. Sel ajal, kui kodanlus oli tõusev klass, soodustas see demokraatia, mis deklareeris kõigi kodanike üheõiguslikkust ja võrdsust, progressiivsete jõudude koondumist iganenud feodaalkorra jäänuste hävitamiseks.

Kuid ühiskonna arenemine ei jäänud seisma sellele arenguastmele. Kerkisid esile uued ühiskondlikud jõud, tekkis uus klass — proletariaat, kes oli kutsutud maailmakorda sotsialistlikuks muutma. Kapitalistliku maailma jõudmisega oma arenemises ummikusse oli ka kodanlus muutunud reaktsiooniliseks ja sellega ühtlasi ka kodanlik demokraatia. Kodanlikus maailmas hakkas vastukaaluks uutele sotsialistlikele jõududele kõikjal kujunema ühel või teisel määral äärmise reaktsiooni jõudude koondisi: fašismi mitmesuguseid liike. Kasutades kodanliku demokraatia iganenud viigilehti hakkas maailma kaardile tekkima musti laiike — Sak-

samaa, Itaalia, Jaapan, Hispaania, Argentiina. Pole tarvidust jälgida edasist arenemise käiku, see on kõigile teada. Fašism, mis võrsus välja jõurikkalt eeskätt Saksamaal, kasvatas oma mürgiseid väätkasve ja jõhkruse vilju just kodanliku demokraatia tüve najal, kuni selle lõpuks kägistas.

Kodanlik demokraatia oli pankrotti jäänud. Kui siiski äsjalõppenud Teises Maailmasõjas fašismi vastu oli ühinenud nii suur nõukogude demokraatia maa — Nõukogude Liit — kui ka rida kodanlike demokraatia maid eesotsas Inglismaa ja Ameerika Ühendriikidega, siis sündis see selletõttu, et fašistlik reaktsioon oli kasvanud niisuguseks koletiseks, mis ähvardas kõikjal hävitada seni säilinud kodanliku demokraatia nigeladki vabadused.

Fašistlik võimuvalitsus oleks tähendanud katastroofi, maailma arenemise tagasiminekut süngesse keskaega. Sellepärast ühinesidki selles surmavõitluses nii eesrindliku demokraatia maa, Nõukogude Liit, kui ka kodanliku demokraatia maad ühiseks võitlusrindeks.

Pole ülearune, kui pühendame mõne sõna kodanliku demokraatia analüüsile. Selle demokraatia kaitsjad väidavad, et tõeline demokraatia on niisugune, kus lubatakse ka opositsioonil vabalt tegutseda, olgugi ta kas või vähemuses ja kandku kas või reaktsioonilisi taotlusi. Sest seal, ütlevad selle seisukoha kaitsjad, kus vähemus alla surutakse, pole tõelist demokraatiat.

Kui meie aga ajalugu, eriti viimaste aastate ajalugu, lähemalt jälgime, siis näeme, et see põhimõte on toonud maailma rahvastele suurimaid katastroofe. Kes ei mäleta seda asjaolu, et Hitler rajas endale tee võimu juurde just selle põhimõtte alusel, et, nõudes austust ja lugupidamist oma bandiitidesalga vähemusele, nõudes kodanliku demokraatia printsipi austamist, ta ise valmistus selle demokraatia kägistamiseks. Kasutades kodanlikku demokraatiat võimu haaramisel, kägistas ta lõpuks selle demokraatia.

On täiesti selge, et niisugune demokraatia, mis sisaldab endas võimalusi reaktsiooniliste jõudude väljaarendamiseks, ei sobi nõukogude ühiskonnale.

Ei ole ülearune meelde tuletada ka meie oma, eesti ühiskonna üsna hiliseid kogemusi. Samale kodanlikule demokraatiale tuginedes võrsus meil 1933./34. aastal pigimust vapslik-fašistlik liikumine, mis ähvardas meie maad sel ajal otseselt liita fašistliku Saksamaaga.

Kõik see toimus Eesti kodanliku põhiseaduse alusel, mida selle

loojad nimetasid kõige demokraatlikumaks põhiseaduseks kogu maailmas. See põhiseadus lubas igale kodanikule inimväärset äranelamist, tohutul arvul igasuguseid vabadusi ja hüvesid. Kuidas aga eesti rahva elu tegelikult arenes selle „demokraatlikema“ põhiseaduse kaitse all, sellest võiks palju jutustada. Kodanlikud võimumehed isegi ei olnud hiilgaval arvamusel kodanlikust demokraatiast. Omaaegne kodanliku võimu silmapaistev tegelane Klement kirjutab, analüüsides 1933./34. a. poliitilist kriisi: „Riigikogú, kes oli olnud Eesti riikliku elu selgrooks ligikaudu 13 aastat, ühes Asutava Koguga 14½ aastat, oli kodanikkonnas kaotanud suurema osa oma populaarsusest. Maad rõhus raske majanduslik kriis ühes kohutava tööpuudusega... Parlament, koosnedes paljudest, osalt ilma poliitiliste ideaalideta kihihuvilistest rühmadest, ei suutnud anda seda, mida lubati üksteise võidu valimistel, ta ei suutnud luua püsivaid ja kindla töökavaga valitsusi“ („Põhiseadus ja Rahvuskogu“, lk. 46).

Et ka edaspidi eesti rahva käekäik paremaks ei kujunenud, on igauhele teada. Vastuoks, alaline kaitseseisukord, Pätsi diktatuur ja rahva vaikiv olek kestis kuni kodanlike natsionalistide võimu lõpp-päevini.

Kuidas kodanlikku demokraatiat selle kasutajad ise hindasid, näitab meile kujukalt vapside tuntud seisukoht, et kodanliku demokraatia alusel võib isegi telefonitulpa presidendiks valida.

Kodanliku demokraatia eest võitlejate üheks teesiks on ka asjalu, et nõukogude demokraatia juures on tegevusvabadus ainult ühel parteil, kommunistlikul parteil. Kui ei ole luba mitmesuguste parteide eksisteerimiseks, räägivad kodanliku demokraatia kaitsjad, siis ei saa olla ka demokraatiat.

Kuidas on lugu sellega? Seltsimees Stalin puudutas seda küsimust oma ettekandes 1936. a. Erakorralisel VIII Üleliidulisel Nõukogude kongressil. Ta ütles selle kohta järgmist: „Partei on osa klassist, tema eesrindlik osa. Mitu parteid ja, tähendab, ka parteide vabadus, võib olla ainult niisuguses ühiskonnas, kus on antagonistlikud klassid, kelle huvid on vaenulikud ja lepitamatud, kus on, ütleme, kapitaliste ja töölisi, mõisnikke ja talupoegi, kulakuid ja kehvtalupoegi jne. Kuid NSV Liidus ei ole enam seesuguseid klasse, nagu kapitalistid, mõisnikud jms. NSV Liidus on ainult kaks klassi — töölised ja talupojad, kelle huvid pole vaenulikud, vaid vastupidi, on sõbralikud. Järelikult ei ole NSV Liidus pinda mitme partei eksisteerimiseks ja, tähendab, ei ole ka pinda nende

parteide vabaduseks. NSV Liidus on pinda ainult ühel parteil — kommunistlikul parteil. NSV Liidus võib olla ainult üks partei, kommunistlik partei, kes kaitseb tööliste ja talupoegade huve julgesti ja lõpuni.“

Kui aga jälgida neid maid, kus parteisid ja erakondi on küllaldaselt, võime tähele panna tavalist nähtust, et erakondade kisklemine ei too mingit kasu riigi ja rahva arenemisele. Vastuoksa, erakondade ja parteide üliküllus ainult kasvatab korrupsiooni ja kuritarvitusi, nii et isegi kodanliku demokraatia maades näeme tendentsi erakondade vähenemisele. Kodanlikud parteid, vaatamata nende nimetustele, kaitsevad igal juhul kodanluse huve ja on sellest seisukohast vaadatuna kodanlikus ühiskonnas sallitavad. Rahvast esindavad nad ainult nimeliselt, tegelikult kaitsevad nad kodanluse mitmesuguste liikide erihuve. Selles seisabki kodanliku demokraatia põhituum, et tema piirides on lubatud vabadus ainult neile jõududele, kes kaitsevad ja arendavad kodanluse mitmesuguste kihtide ja kildkondade majanduslikke ja poliitilisi huve, paljudel juhtudel isegi üksteisele vastukäivaid ja komplitseeritud.

Kui eesti kodanluse võimupäevil esines valimistel sageli kümme-kond erakonda, siis ei tähendanud see milgi määral seda, et mõni neist oleks tegelikult kaitsnud töötava rahva huve (ma ei räägi kommunistlikust parteist, kes sügaval põranda all tõeliselt võitles töötava rahva huvide eest), sest töötava rahva tõeliste huvide kaitsmine oleks viinud niisuguse erakonna otsekohe antagonistlikku vastuollu valitseva korraga ja kodanliku demokraatia kohaselt oleks niisugune erakond otsekohe likvideeritud.

Peab ütleva, et ka enam väljaarenenud kodanlikud demokraatiad eelistavad vähemat parteide arvu ja liginevad tegelikult ühe partei süsteemile. Me teame näiteks, et Ameerika Ühendriikides ja Inglismaal eksisteerib praktiliselt kahe partei süsteem, sest need parteid seisavad põhilistes küsimustes ühel ja samal platvormil, erinedes teineteisest vaid meetodis ja mõningais teistes kõrvalküsimusis. Inglismaal näiteks on valitsuse eesotsas kord konservatiivid, kord tööerakond. Praegu, nagu teada, on valitsus tööerakonna käes, kuid opositsioon — konservatiivne partei — toetab uue valitsuse poliitikat põhiküsimustes, eriti aga välispoliitika alal. Kui tööerakondlaste välisminister Bevin esines alamkojas oma programmikõnega, kutsus see esile suurima kiiduavalduse konservatiivide poolt, isegi suurema kui tööerakondlaste endi hulgas. Konservatiivide häälkandjad märkisid rahuldustundega, et töö-

erakondlaste välispoliitika ei erine nende omast sugugi. Konservatiivide rahulolu tööerakondlaste poliitikaga oli väga suur, mida ei saa ütelda hääletajate kohta, kes andsid oma hääled tööerakonnale, lootes, et see võtab ka välispoliitikas demokraatlikuma suuna.

See näitab, et Inglismaal asub kaks parteid põhilistes poliitilistes ja majanduslikes küsimustes ühistel seisukohtadel, mis tegelikult oleks võimalik ka ühe partei eksisteerides. Nagu näeme, ei seisa küsimus mitte parteide arvus, vaid nende poliitikas. Kui kümme kodanlikku parteid ajab üht ja sama poliitikat, erinedes vaid väliselt ning piasasjades, ja kaitseb üksmeelselt kodanliku klassi kurnamissüsteemi, siis töötaval rahval on vähe kasu sellisest demokraatiast.

Küsimus seisab selles, kelle jaoks on demokraatia, kelle huve ta kaitseb. Seltsimees Stalin ütleb selle kohta: „Räägitakse demokraatiast. Kuid mis on demokraatia? Kapitalistlikes riikides, kus on antagonistlikud klassid olemas, on demokraatia lõppeks ikkagi demokraatia tugevate jaoks, demokraatia jõuka vähemiku jaoks. Demokraatia NSV Liidus on, vastupidi, demokraatia töörahvale, s. o. demokraatia kõikidele.“

Kodanliku demokraatia loojaks oli kodanlus, kelle ülesandeks oli selle kaudu kindlustada ja kaitsta kodanlikku ühiskonnakorda. Nõukogude demokraatia, mille kandvaks jõuks on töölikklass ja töötav talurahvas, on käesoleva ajajärgu parim, eesrindlikum rahvavalitsusvorm.

Ed. Päll

EK(b)P KK propagandasekretär

Nõukogude kodanike õigused ja kohustused

NSVL KODANIKE PÕHIÕIGUSED

Stalinlik Konstitutsioon on kindlaks määranud NSVL kodanike põhiõigused ja -kohustused. NSVL kodanike õigused on lahutamatult seotud nende peale pandud kohustustega. Teisiti ei saagi olla, sest NSV Liidus pole vastuolusid töötava rahva huvide ja riigi ning ühiskonna huvide vahel.

Nõukogude ühiskonnas määravad kodaniku seisukoha ja osatähtsuse ainult tema isiklikud võimed ja töö. Sõltumatult varanduslikust seisust, rahvusest, soost ja teenistuslikust seisundist, haridusest ning paiknevusest omavad nõukogude kodanikud võrdsed õigusi ning kohustusi, mis seadusandlikult on kinnitatud NSVL Konstitutsioonis. Kodanlike maade konstitutsioonid, proklameerides neid või teisi kodanike õigusi, jälgivad neid selliste piiramiste ning kitsendustega, mis faktiliselt need õigused tühistavad. NSVL Konstitutsioonis on nõukogude kodanike õigused fikseeritud ilma igasuguste kitsendusteta. Stalinlik Konstitutsioon kindlustab kõigile NSVL kodanikele täie võimaluse teostada oma õigusi, kuna kodanlikud konstitutsioonid ei anna mingeid tagatise proklameeritud õiguste teostamiseks.

Stalinlik Konstitutsioon on kindlustanud kõigile nõukogude kodanikele õiguse tööle. Igal nõukogude kodanikul on garanteeritud õigus tööd saada, kusjuures töö eest tasutakse vastavalt töö hulgale ja kvaliteedile.

Õigus tööle on nõukogude rahva üks suurimaid saavutusi. Seda kindlustab rahvamajanduse sotsialistlik organisatsioon, maa tootmisjõudude pidev kasv, kriiside puudumine ja tööpuuduse likvideerimine nõukogude ühiskonnast.

NSV Liidus on esmakordselt inimkonna ajaloos sundtöö ekspluaatorijate kasuks asendatud vaba sotsialistliku tööga iseenda, oma kodumaa ja kogu rahva hüvanguks. Jäädavalt on hävitatud tingimused, kus ühed töötasid, teised aga kasutasid nende töövilja.

Ainult sotsialismi oludes muutub töö inimese loovvõimete iga-p külgseks avalduseks. Töö nõukogude ühiskonnas on iga töövõime- su lise kodaniku auasi. Meie maal on stahhaanovlased kõige lugu- p peetumad ja tuntumad inimesed. Meie maal on kehtestatud kõrge h ja austav nimetus — sotsialistliku töö kangelase nimetus. Selle k nimetuse sai esimesena rahvaste suur juht seltsimees Stalin. r

NSV Liidus ei ole ega saa olla tööpuudust tänu sotsialistlikule majandussüsteemile. See Nõukogudemaa määratu suur paremus t avaldub eriti praegu, maa üleminekul sõjalt rahulikule ülesehitus- ö tööle. Punaarmee demobiliseerituile on töö kindlustatud. Samal t ajal on miljonid Ameerika, Inglise ja teiste kapitalistlike maade v demobiliseeritud ilma tööta.

Ainult sotsialismimaal on koos õigusega tööle teostatud ka õigus puhkusele. Seda kindlustab asjaolu, et meie maal on kehtestatud puhkusele. Seda kindlustab asjaolu, et meie maal on kehtestatud kõige lühem tööpäev maailmas; töölistele ja teenistujatele on keh- testatud peale puhkepäevade veel iga-aastased puhkused töötasu säilitamisega puhkuse aja eest; töötajatele on võimaldatud puhka- mine sanatooriumides ja puhkekodudes. Nii viibis 1940. a. NSVL ravilais 540 000, kahenädalastes puhkekodudes ligi 2 400 000 töölist ja teenistujat.

Nõukogude inimestel on kindlustatud muretu vanadus.

NSVL kodanikel on õigus ainelisele kindlustusele vanaduses, haiguse ja töövõime kaotamise puhul. Selle õiguse tagab tööliste ja teenistujate sotsiaalkindlustus riigi arvel, maksuta meditsiinilise abi võimaldamine töötajale ja nendele laia kuurortide võrgu kasutada andmine. Nõukogude riigi kulud sotsiaalkindlustuse alal kasvavad aastast aastasse. Nii on võrreldes esimese viisaastakuga need kulud teisel viisaastakul kasvanud rohkem kui kolmekordseks ja moodustasid 32,5 miljardit rubla. Tohutuid summasid on Nõu- kogude riik määranud ka Isamaasõja invaliidide pensionideks, samuti pensionideks vanaduse ja invaliidsuse korral. Midagi tao- list aga pole olnud ega ole kapitalistlikes maades.

Stalinlik Konstitutsioon on kindlustanud kõigile kodanikele õiguse haridusele. Seda tagab üldine kohustuslik algharidus, tasuta haridus alg- ja mittetäielikes keskkoolides. Keskkoolides, erialastes keskkoolides ja kõrgemais õppeasutustes kannab peamise osa hariduskuludest Nõukogude riik ja ainult väikese osa maksa- vad kodanikud ise. Ametialaline väljaõpe tööstustes on kõikjal maksuta. Käsitöö- ja raudteekoolides ning tööstuskoolides on maksuta mitte ainult hariduse omandamine, vaid ka õpilaste ülal-

pidamine. Maksuta hariduse ja ülalpidamise saavad õpilased ka suvoorovlikes sõjakoolides ja erilistes Punaarmee võitlejate ning partisanide lastele ja saksa fašistlike röövvalutajate käe läbi hukkunute lastele määratud käsitöökoolides. Õppetöös edukamaile kõrgemate õppeasutuste ja tehnikumide üliõpilastele makstakse riiklikke stipendiume. Tehaseis, sovhoosides, kolhoosides ja masinatraktori ja amades organiseeritakse töötajate maksuta tööstuslikku, tehnilist ja agronoomilist väljaõpet. Linnades ja maal asutatakse õhtukoole töölis- ja külanoorsoole keskhariduse omandamiseks tööprotsessist lahkumata.

Nõukogude kord muutis kõik seadused, mis taotlesid naise ebarõvdsust; ta kehtestas naisele täiesti võrdsed õigused mehega.

Meil ei ole mingeid takistusi naise osavõtmiseks ühiskondlikust, poliitilisest, teaduslikust ja majanduslikust elust ning riigi valitsemisest. 1937. a. valiti NSVL Ülemnõukogusse 189 naissaadikut. Meil on palju naisi kohalike nõukogude saadikuiks, tehaste direktoreiks, kolhooside juhatajateks jne. Parteis, kommunistlikus noorsooühingus ja ametiühingutes on naistel suur osatähtsus. Nõukogude võimu aastail on naistöliste ja -teenistujate arv rahvamajanduses kolossaalselt kasvanud. Kolhoosikord muutis talunaise ühiskonna ja perekonna üheõiguslikuks liikmeks.

Ainult meie maal on kindlustatud tingimused emaõnneks. Nõukogude seadused kaitsevad ema õigusi ja laste tervist. Meil on maksev austav nimetus „Ema-kangelane“. Paljulasteliste emade autasustamiseks on kehtestatud orden „Ema-kangelane“, orden „Ema Au“ ja „Emamedal“. Paljulasteliste emadele maksab riik suuri toetussummasid laste kasvatamiseks. Kogu maal on loodud laialdane asutuste võrk emade ja rinnalaste kaitseks. Seda pole ühelgi teisel maal maailmas.

Stalinlik Konstitutsioon on kindlustanud nõukogude kodanike üheõigusluse, sõltumata nende rahvusest ja rassist, kõigil riikliku, majandusliku, kultuurilise ja ühiskondlik-poliitilise elu aladel.

„Kodanlikud konstitutsioonid“, ütles seltsimees Stalin, „lähtuvad vaikides eeldusest, et rahvused ja rassid ei või olla üheõiguslikud, et on olemas täieõiguslikud rahvused ja mittetäieõiguslikud rahvused, ja et eksisteerib veel kolmas liik rahvusi või rasse, näiteks asumaades, kellel on veel vähem õigusi kui mittetäieõiguslikel rahvustel.“

Stalinlik Konstitutsioon lähtub sellest, et erinevus naha värvis või keeles, kultuurilises tasemes või poliitilise arenemise tasemes,

samuti nagu igasugune teine vahe rahvuste ja rasside vahel e
või olla põhjuseks, et õigustada rahvuslikku ebavõrdsust. NSVL
Konstitutsioon lähtub sellest, et kõik rahvused ja rassid, sõltumata
nende minevikust ja praegusest olukorrast, peavad omama ühe
suguseid õigusi.

NSVL rahvaste sõprus on Nõukogude riigi jõu ja võimsuse üheks
põhiallikaks. Isamaasõda demonstreeris veel kord kogu maailma
meie maa rahvaste vankumatu sõpruse ja vennluse kogu suurust
leninliku-stalinliku rahvuspoliitika tarkust, tööliste ja talupo
gade paljurahvuselise sotsialistliku riigi ajaloos ennenägematu
stabiilsust ning kindlust.

NSVL kodanikele garanteeritakse seadusega: südametunnistuse
vabadus, sõnavabadus, trükivabadus, koosolekute ja miitingute
vabadus, tänavrongkäikude ja demonstratsioonide vabadus, vaba
dus ühineda ühiskondlikesse organisatsioonidesse ja töötajate
ühinguisse, isiku- ja eluaseme-puutumatus ning kirjavahetuse
saladus.

Nõukogude riik on huvitatud töörahvahulkade poliitilise ja ühis
kondliku isetegevuse arenemisest. Sõna- ja trükivabadus, koosole
kute ja miitingute vabadus, tänavrongkäikude ja demonstratsioo
nide vabadus NSV Liidus kindlustatakse, nagu on öeldud Stalin
likus Konstitutsioonis, töötavale rahvale ja tema organisatsiooni
dele trükikodade, paberitagavarade, ühiskondlike hoonete, välja
kute, tänavate, sidevahendite ja teiste nende teostamiseks vajalike
materiaalsete tingimuste võimaldamisega. Selliseid poliitilisi vaba
dusi pole ega saa olla töötajail kapitalistlikes maades, kus võimul
on kapitalistid, poliitiliste õiguste ja vabaduste teostamiseks vaja
likud materiaalsed vahendid aga on eraomanike käes.

Südametunnistuse vabadus — see on iga kodaniku õigus kuuluda
mistahes usundisse või üldse mitte mingisugust usundit tunnis
tada. NSV Liidus kindlustatakse kodanikele täieline südametun
nistuse vabadus. Stalinlik Konstitutsioon kindlustas Nõukogude
kodanikele õiguse usukultuste toimetamise vabadusele. Ühtlasi
kindlustas Konstitutsioon Nõukogude kodanikele ka õiguse vabale
usuvastasele propagandale. Nõukogude riik tugeb oma tegevuses
marksistlik-leninlikule maailmavaatele. Ta organiseerib laialdast
teaduslik-hariduslikku propagandat rahvahulkade keskel. Ta aitab
nõukogude inimesi omandada teadmisi, mis võimaldavad looduse-
ja inimühiskonna nähtusi teaduslikult seletada.

NSVL rahvastele on jäetud sõnavabadus. See tähendab, et NSVL

noorsooühingu kaudu seotakse töötajad ühiskondliku eluga, nad võtavad osa riigi valitsemisest ja ühiskondlikest üritustest.

Kommunistlik partei omab liikmeid ja liikmekandidaate kuu miljoni ümber. ÜK(b)P on nõukogude rahva tunnustatud juhiks. Nõukogude riigi juhtivaks ja suunavaks jõuks, kõigi töötajate organisatsioonide juhtivaks tuumaks. Ta on rahva süda, aju ja hing, töörahva juht ja õpetaja. Bolševike partei on „meie epph mõistus, au ja südametunnistus“ (Lenin).

Bolševike partei kindel ja tark juhtimine on Nõukogude Liidu jõu ja võitmatuse allikaks. Bolševike partei jõud peitub selles, et ta on lahutamatu sidemetega ühendatud rahvaga, et ta järjekindlalt ja vankumatult väljendab nõukogude rahva huvisid.

I. Petrov

NSVL KODANIKE PEAMISED KOHUSTUSED

Sotsialism on teinud lõpu alatistele lahkhelidele kodanike õiguste ja kohustuste vahel.

Vastupidiselt kodanlikule ühiskonnale, kus võrdsed õigused on ainult valitseval klassil, on Nõukogude riigis kõik kodanikud oma õigustes ja kohustustes võrdsed. Võrdsus NSVL kodanike õigustes ja kohustustes on saanud võimalikuks tänu sotsialistlikule ühiskonnakorrale, kõigi ja igalaadi rõhumis- ning ekspluateerimisvormide hävitamisele. Kõik Nõukogudemaa kodanikud on täieõiguslikud töötajad, kes teevad tööd oma sotsialistliku majanduse ja iseenda heaks. Seepärast on NSVL kodanikud alati valmis oma kohustusi täitma ja loevad neid lahutamatuks oma õigustest.

Töölised, talupojad ja nõukogude intelligents elavad ja töötavad sõbraliku koostöö alustel.

Iga meie maa kodanik on kohustatud kinni pidama NSVL Konstitutsioonist, täitma meie sotsialistliku riigi seadusi, pidama töödistsipliini, ausalt suhtuma ühiskondlikesse kohustustesse ja austama sotsialistliku ühiselu reegleid. Iga kodanik on kohustatud hoidma ja tugevdama sotsialistlikku omandit, mis on nõukogude korra pühaks ning puutumatuks aluseks, kodumaa rikkuse ning võimsuse allikaks ja kogu töörahva jõuka ning kultuurilise elu lätteks. Üldine sõjaväeteenistuse kohustus on seaduseks. Isamaa kaitsmine on iga NSVL kodaniku püha kohus.

NSVL Konstitutsioon on meie riigi põhiseadus, suurim ajalooline dokument, mis annab tunnistuse sotsialismi ja tõelise demokraatia võidust Nõukogude Liidus.

Stalinliku Konstitutsiooni kõrvalekaldumatu elluviimine tagab sotsialistliku korra edasise arenemise ja tugevnemise NSV Liidus, kogu rahva ja iga üksiku kodaniku ainelise jõukuse ja kultuurilise taseme tõusu. Konstitutsioonist kõrvalekaldumine aga õõnestab meie ühiskondliku korra alussambaid, tekitab kahju kogu nõukogude ühiskonnale ja seega ka igale tema liikmele. Seepärast ongi Konstitutsioonist kinnipidamine iga NSVL kodaniku pühaks kohustuseks.

Oma olemasolu esimesist päevist alates on meie riik kasvanud rahvast Nõukogude seadustest täpse kinnipidamise vaimus. „Kirjas töölistele ja talupoegadele võidu puhul Koltšaki üle“ viitas Lenin vajadusele „pühalt kinni pidada nõukogude võimu seadustest ja ettekirjutustest ja jälgida, et kõik neid täidaksid ... Tähelepanelikumalt valvata vähimagi korratuse, vähimagi taganemise järele nõukogude võimu seaduste hoolikal täitmisel.“

Nõukogude riigi seadused väljendavad kogu nõukogude rahva tahtet. Nad kaitsevad ühiskondliku elu kõige demokraatlikumat korda maailmas. Nõukogude seadustest täpselt kinnipidamisest ja nende täitmisest on NSVL kodanikud eluliselt huvitatud, sest mida täpsemalt ja järjekindlamalt Nõukogude seadusi täidetakse, seda edukamalt areneb sotsialistlik ülesehitustöö, seda enam tugevneb ning rikastub meie suur kodumaa ja seda parem elu on igaühel meist.

Töö meie maal on iga töövõimelise kodaniku kohustuseks ja auasjaks. Sotsialistliku ühiskonna seaduseks on põhimõte: „Kes ei tee tööd, see ei pea ka sööma“. NSV Liidus teostatakse sotsialismi põhimõtet: „Igaühelt tema võimete järgi, igaühele tema töö järgi“. Töö organiseerimine sotsialistlikes käitistes on rajatud teadlikule distsipliinile. Mida kõrgem on distsipliin meie käitistes, mida viljakam on töö, seda kiiremini kasvavad ühiskondlikud rikkused ja samaaegselt tõuseb töötava rahva jõukuse tase. Stalinlik Konstitutsioon kohustab kodanikke pidama töödistsipliini ja ausalt suhtuma ühiskondlikesse kohustustesse.

Igasugune sotsialistliku töödistsipliini rikkumine toob suurimat kahju Nõukogude riigile ja kogu töötavale rahvale. Tööliste, teenistujate ja kolhoosnikute rõhuv enamus on sellest teadlik. Töötajad peavad rangelt sotsialistlikku distsipliini, näitavad töö-

heroismi ja ennatsalgavuse eeskuju. Seda tõendasid kujukal meie maa töötava rahva töökangelasteod Nõukogude Liidu Suure Isamaasõja aastail.

Stalinlik Konstitutsioon, väljendades nõukogude rahva põhilis huve, on teinud NSVL kodanikele kohustuseks hoida ja tugevdada ühiskondlikku sotsialistlikku omandit. On ju majanduse sotsialistlik süsteem ja sotsialistlik omand tootmisriistadele ja -vahenditele nõukogude ühiskonna majanduslikuks aluseks. Tänu kapitalistliku majandussüsteemi likvideerimisele, tootmisriistade ja -vahendite eraomandi kaotamisele ja sotsialistliku omandi ühisele valdamisele, oleme hävitanud inimese ekspluateerimise inimese poolt. Just sotsialistlik omand on Nõukogude riigi võimsuse ja tema kodanike heaolu allikaks. Kes sotsialistlikku varandust kuritarvitavad, on rahva vaenlased.

Nõukogude ühiskond omab eriti kõrget kõlblust. Nõukogude rahva moraalsed omadused ilmnesisid eriti selgesti Isamaasõja ajal, kui meie inimesed näitasid mehisuse, heroismi ja ennatsalgava kodumaa teenimise eeskuju oma isamaa kaitsmisel ülevate ja õilsate eesmärkide nimel. Inimeste vahekorrad meie maal rajanevad seltsimehelikule solidaarsusele ja vastastikusele abile. Kommunistliku kõlbluse aluseks on võitlus sotsialismi tugevdamise ja kommunistliku ühiskonna ülesehitamise eest.

Kinni pidada sotsialistliku ühiselu reegleist tähendab elada ja tegutseda kommunistliku moraali vaimus, olla piiritult ustav Lenini-Stalini parteile, seada sotsialistliku riigi huvid esikohale hoolikalt suhtuda sotsialistlikku omandisse, kinni pidada ühiskondliku käitumise reeglitest, tähelepanelikult suhtuda oma kaas-kodanikesse, austada inimväärtust ja olla ise aus ning õiglane.

Et iga NSVL kodanik võiks oma suuri õigusi kasutada, selle kindlustamiseks tuleb meie kodumaa vabadust ja sõltumatust kaitsta, tuleb sotsialistlikku riiki kaitsta. Meie rahvas ei kujutle oma maad ilma temale Lenini-Stalini partei juhtimisel kättevõidetud nõukogude korrata, ilma oma tõeliselt rahvaliku, nõukogude võimuta. Iga nõukogude inimene on valmis kaitsma oma kodumaa au, vabadust ja sõltumatust.

Meie riigi kaitseks, maailma kõige eesrindlikuma nõukogude korra kaitseks on meie rahvas loonud võimsa Punaarmee. Punaarmee on nõukogude rahva armastatud kasvandik, sotsialistliku riigi au ja uhkus. Punaarmee maailma-ajaloolised võidud Suures Isamaasõjas näitasid, et nõukogude korra poolt loodud armee on

kõige võimsam ja kõige kangelaslikum armee maailmas. Tema kuulsus on surematu. Sõjaväeteenistus vabariiklaste ja Talupoegade Punaarmee ridades on NSVL kodanikele aukohustuseks ja nad täidavad seda kohustust rõõmuga.

Oleme taas tagasi pöördunud rahulikule ülesehitustööle. Nõukogude rahva ees seisavad uued tohutu tähtsusega ajaloolised ülesanded. Tuleb kiiresti taastada vaenlase okupatsiooni all olnud purustatud piirkondade majandus ja edasi viia rahvamajanduse ning kultuuri arenemist. Tuleb täita uus viisaastak, mille jooksul NSVL rahvamajanduse arengu sõjajärgne tase peab tunduvalt ületatama. Kõik see tugevdab veel enam Nõukogude riigi majanduslikku ja sõjalist võimsust ja võimaldab muuta iga NSVL kodaniku elu veel õnnelikumaks. Kuid selleks nõutakse igalt NSVL kodanikult kodanikukohustustest hoolikat ning kohusetruud kinnipidamist ja nende täitmist, esmajärjekorras aga ausat ning ennastalgavat tööd kodumaa ja kogu rahva hüvanguks.

I. Petrov

ÕIGUS TÖÖLE

Nõukogude Liidus on esmakordselt ajaloos kehtestatud õigus tööle, on ellu viidud töölisklassi paljude põlvete palavaim unistus. Sellega on teostatud üks nõukogude korra silmapaistvamaid hüvesid.

Õigus tööle on juba kauges minevikus olnud töölisklassi tähtsaimaks eluliseks nõudeks. Juba Lyoni ülestõusust, ühest esimesest proletariaadi iseseisvast väljaastumisest osavõtjad püstitasid 1831. a. loosungi: „Elada töötades või surra võideldes.“

Kapitalistlikus ühiskonnas on õigus tööle teostatamatu. Seal valitseb hoopis teine õigus: kapitalisti õigus võõra töövaeva, palgalise töölise töövaeva omastamisele. Kapitalistlik tootmine on rajatud kasusaamise eesmärgile. Kasude ahnitsemine on kapitalismi juures majandusliku elu suunavaks jõuks ja tootmise peamiseks stiimuliks.

Turu ja konkurentsi stiihilised seadused sunnivad ettevõtjaid laiendama toodangut ja käiku laskma üha uusi masinaid, mis asendavad töölise tööjõudu. Samal ajal aga on turu maht tööliste madala palgataseme ja talupoegade vaesumise tõttu piiratud. Sellistes tingimustes põrkab tootmise suurendamine paratamatult toodetud kaupade turu puudumise takistusele. Selle takistuse võiks

kõrvaldada, kui tõsta töölistel palka, mis aitaks suurendada rahvahulkade tarbimist. Siis aga väheneksid kapitalistide kasud; võimalikult suurema kasu ahnitsemine on aga kapitalismi vankumatuks printsipiiks. Sellepärast viibki uute masinate käikulaskmine ja tootmisviiside täiustamine kapitalismi juures paratamatult selleni, et osa töölisi jääb vabrikute ja tehaste värvavate taha. Samal ajal täienevad pidevalt töötute kaadrid vaesunud talupoegade ja käsitööliste arvel. Eriti katastroofiliselt kasvab töötute arv kriisiaegadel, millal turu puudumine põhjustab ettevõtete pankrotte, paljude vabrikute ja tehaste töö katkestamist või täielikku lõpetamist.

Kodanlik kord eeldab tööpuudust oma eksisteerimise vajaliku tingimusena. Kapitalismi juures on kriisid vältimatud ja korduvad aeg-ajalt. Kriisiaegadel tõugatakse kümned ja sajad tuhanded, praegusel ajal isegi miljonid töölisel käitiste uste taha. Kui kriis on möödas ja tootmine uuesti laieneb, siis vajavad käitised neid tööprotsessist väljalülitatud inimesi jällegi. Seega kujutab tööpuudus endast seda varufondi, kust ettevõtjad ammutavad töökäsi, kui neil on vaja toodangut suurendada. Tööpuudus täidab ka teist osa. Töötud, keda nälg on viinud täieliku meeleteni, nõustuvad igasuguste, ka kõige raskemate tingimustega. Kapitalistid kasutavad seda tööpäeva pikendamiseks, tööliste palga vähendamiseks ja töötingimuste halvendamiseks.

Seega soodustab kapitalistlik kord paratamatult tööpuudust. Kapitalistlikul maal tunneb palgatööline kogu eluaja tööpuuduse hirmu, kuna ta võib iga hetk tööta jääda ja vabriku või tehase ukse taha sattuda, kaotades seega oma elatusvahendi.

1936. a. ütles seltsimees Stalin vestluses ameerika ajakirjaniku Roy Howardiga:

„Mul on raske kujutella, milline „isikuvabadus“ võib olla töötul, kes käib näljasena ringi ega leia oma tööjõu rakendamist. Tõeline vabadus on vaid seal, kus on kaotatud kurnamine, kus pole ühete inimeste rõhumist teiste poolt, kus pole tööpuudust ega viletsust ja kus inimene ei värise selle ees, et võib homme kaotada töö, korteri ja leiva.“

Õigus võõrale töövaevale loob kodanlikes maades paratamatult niisuguse olukorra, et proletariaadil puudub õigus tööle. Ainult sotsialistlik kord, hävitades õiguse võõrale töövaevale ja likvideerides inimese kurnamise inimese poolt, on kindlustanud õiguse tööle kogu meie kodumaa elanikkonnale.

NSVL Ülemnõukogu Presiidiumi esimees sm. N. M. Švernik¹ kirjeldab oma vintsutusi töötsimisel 1911. a., kui ta Peterburist politsei jälitamise eest põgenedes lõunasse sattus, järgnevalt:

„Taganrogi suur metallurgiatehas, mis nüüd kannab sm. Andrejevi nime, kuulus enne revolutsiooni Vene-Belgia aktsiaseltsile ja töötas väliskapitaliga. Tehase ees oli lage, kõrge stepirohuga kaetud väljak, kus oli aset võtnud omapärane laager: siia oli kogunenud tuhat kuni poolteist tuhat inimest kõigist Venemaa nurkadest. Siin oli venelasi ja ukrainlasi, tatarlasi ja kreeklasi. Enamik neist oli juba kauemat aega uidanud mööda Venemaad töötsimisel. Nõrkenüüna tulid nad siia, tehase väravate taha, üleni habemes, räpased, näljased ja haiged. Paljud olid oodanud siin juba nädalaid. Riided olid rābaldunud, jalatsid katkised... Rohul pikutades jälgisid inimesed kogu aeg vabriku väravat. Äkki väljub sealt meister-välismaalane ja hõikab, et tööle kõrgahju juurde vajatakse mõned mehed. Kohe kargavad üles sajad mehed ja pakuvad üksteise võidu tõugeldes oma tööjõudu, demonstreerides oma kehalist tugevust. Meister valib kümme tugevamat meest ja kaob nendega kiiresti vabriku väravate taha, teised aga jäävad norus päi uuesti õnne ootama.“

Sm. Švernik oli kvalifitseeritud mudelisepp ja lootis tingimata tööd saada. Kuid viibinud viis päeva Taganrogi tehase väravate taga, tuli tal ikkagi tööd saamata ära sõita. Talle soovitati Luganskisse minna. Jõudnud suurte raskustega, ilma rahata ja igasuguseid vintsutusi läbi elades Luganskisse, ei saanud ta sealtki tööd. Rahaga, mis töölised omavahel olid kokku pannud, võimaldus tal sõita ühte lähedasse põllutöömasinate tehasesse, kuid sealgi polnud tal õnne.

„Kaua hulkusin ma niiviisi ümber, pooleldi nālgides,“ jutustab sm. Švernik, „kuni mind viimaks tänu seltsimeeste abile võeti Harkovi toruvalamistehasesse. Seal seisis mul ees uus katsumus. Tuli teha proovitöö, mina aga olin niivõrd kurnatud, et vaevalt jalul püsisin. Tuli kogu jõudu pingutada. Tegin siiski proovi läbi ja sain lõppeks tööle. Kuid esimese palga pidin saama alles kahe nädala pärast. Tuli töötada, aga süüa polnud midagi. Taskud olid tühjad. Kui mind sel raskel ajal poleks toetanud seltsimehed meie osakonnast, kes jagasid minuga oma kehva toitu, poleks ma suutnud end järgmise palgapäevani jalul hoida.“

¹ Artikli esmakordsel ilmumisel (1946. a. 10. veebruari valimiste eel) oli N. M. Švernik NSVL Ülemnõukogu esimehe esimene asetäitja.

Sellisesse seisukorda sattusin tööpuuduse tõttu mina, kvalifitseeritud modelleerija. Sada korda hullem aga oli nende tuhandete kvalifikatsioonita tööliste seisukord, kes tulid maalt.“

Nõukogude võimu esimesil aastail, kui sotsialistlik majandusvorm esines kõrvuti teiste majandusvormidega ja universaalset sotsialistlikku rahvamajandussüsteemi polnud veel rakendatud, esines meigi maal veel tööpuudust. Seejärel aga, kui Nõukogude Liit asus suurele rahvamajanduse rekonstrueerimisele ja algas grandioosne ülesehitustöö stalinlike viisaastakute perioodil, likvideeriti meie maal tööpuudus.

Meie sotsialistlikul maal on õigus tööle üks neist kõigi kodanike reaalseist õigusist, mis seadusandlikult on fikseeritud meie maa põhiseaduses, Stalinlikus Konstitutsioonis.

NSVL Konstitutsiooni § 118 ütleb:

„NSV Liidu kodanikel on õigus tööle, see on õigus olla kindlustatud tööga, kusjuures nende töö eest tasutakse vastavalt töö hulgale ja omadusele.

Õigus tööle kindlustatakse rahvamajanduse sotsialistliku organisatsiooniga, nõukogude ühiskonna tootmisjõudude järjekindla kasvuga, majanduskriiside võimaluse kõrvaldamisega ja tööpuuduse likvideerimisega.“

„NSVL Konstitutsioon“, nagu tähendas seltsimees Stalin, „mitte ainult ei deklareeri õigust tööle, vaid kindlustab seda ka nõukogude ühiskonnas kriiside puudumise fakti ja töötaoleku kaotamise fakti seadusandliku fikseerimisega.“

Nõukogude Liidus ei toimu tootmine mitte stihhiliselt ja kapitalistliku kasu saamiseks, vaid plaanipärase juhtimise alusel, eesmärgiga suurendada rahva jõukust ja kindlustada Nõukogude riigi majanduslikku ning sõjalist võimsust töötava rahva ainelise ja kultuurilise taseme pideva tõstmise huvides. NSVL rahvamajandust juhitakse plaani järgi.

Õigus tööle on juba ammust ajast olnud kogu maailma töötava rahva suurimaks unistuseks. Pole imestada, et fašistlikud petturid püüdsid oma oheldamatus ja valelikus demagoogias kirjutada selle õiguse teostamise teene endi arvele. Tegelikult tõmbas hitlerlik režiim miljonid töötud mitte kasulike materiaalsete väärtuste tootmisele, vaid Saksa armee ridadesse ja relvatehastesse, mis valmistasid relvi roimarliku sõja jaoks. Muidugi polnud sel operatsioonil, mis oli saksa fašistlike bandiitide poolt organiseeritud

vandenõu lahutamatuks osaks, vähimatki ühist õiguse teostamisega tööle.

Sellistes maades, nagu Ühendriigid ja Inglismaa, viis Teise Maaailmasõja ajal miljonite inimeste mobiliseerimine sõjaväkke ja sõjatööstuste laiendamine selleni, et töötute armeed teatavaks ajaks hajusid. Kuid juba enne sõja lõppemist olid nende maade töölis- ja ametiühingute ringid tõsiselt mures, et tööstuse ümberkorraldamisel rahuaja rööbastele suureneb jällegi tööpuudus. Kalkulatsioonid, mida tegid mitmed ameerika ja inglise majandusmehed, tunnistavad massilise tööpuuduse vältimatust sõjajärgsel perioodil.

Valitsevate klasside esindajad kõnelevad avalikult tööpuuduse möödapääsmatusest ja naeravad välja juba igasuguse mõtte õigusest tööle. Nii näiteks kirjutas ameerika pankurite häälekandja veidi enne sõja lõppu, kommenteerides elanikkonna tööga kindlustamise probleemi: „Üheks kõige absurdsemaks meie aja ideeks on see, et igapäev on õigus tööle.“

Sõjajärgseis oludes teeb töötajate hulkadele muret, kuidas saada võimalust oma jõu rakendamiseks ühiskondlikult kasulikus töös. On iseloomustav, et reas vabastatud Euroopa maades toimunud valimiskampaaniate ajal võtsid isegi need parteid, kes on kaugel pahempoolseist vaateist, seda enam aga sotsialistlikest ideaalidest, oma valimisprogrammi ja -platvormi õiguse nõudmise tööle. Muidugi ei oma sedaliiki lubadused ja tötused nende poliitiliste ringide poolt, kes seisavad puhtkapitalistlike suhete täieliku vanumatuse kaitsel, tõsiselt iseloomu.

Hoopis teissugused on lood rahvademokraatia maades, sellistes, nagu Jugoslaavia, Poola ja Bulgaaria. Nende maade demokraatlikud valitsused, kes väljendavad rahva enamiku huve, viivad läbi selliseid põhjalikke majandusreforme, nagu maareform, suurtööstuse ja pankade natsionaliseerimine, vabastamine väliskapitali kammitsaist jne. Neis oludes luuakse reaalsed eeldused õiguse teostamiseks tööle sel või teisel kujul.

Õigus tööle on sotsialistlikus ühiskonnas lahutamatult seotud kohustusega töötada ausalt ja kohusetruult. Sotsialism rajaneb põhimõttele: „Kes ei tee tööd, see ei pea ka sööma“ ja „Igapäev tema võimete järgi, igapäev tema töö järgi“. Need põhimõtted on fikseeritud NSVL Konstitutsioonis.

Põhimõtte kohta „Kes ei tee tööd, see ei pea ka sööma“ kirjutas Lenin: „Selles lihtsas, lihtsaimas ja silmaga nähtavas tões on

sotsialismi alus, tema jõu võitmatu allikas, tema lõpliku võidu hävitamatu pant.“

Sotsialistliku ühiskonna võitmatu jõud seisab selles, et ta rajaneb tööle. Töö on nõukogude ühiskonnas aukoht. Ainult töö ja isiklikud teened määravad inimese seisukoha ühiskonnas. Nõukogude Liit on ainuke maa maailmas, kus kogu elanikkond koosneb töötajaist. Meil pole keegi sunnitud olema tegevuseta, pole töötaolekut, sest meil on teostatud õigus tööle kõigile kodanikele. Meil pole logelejaid ega võõra töövaeva arvel elavaid kurnajaid ja ekspluateerijaid.

A. Leontjev

NSVL Teaduste Akadeemia korrespondent-liige

Rahvaste sõprus ja rahvusküsimus

LENINLIK-STALINLIKU RAHVUSPOLIITIKA TRIUMF

Maailm on hämmastatud Nõukogude riigi võitude suurusest Nõukogude Liidu Suures Isamaasõjas saksa fašistlike röövvallutajate ja jaapani imperialistide vastu. Paljud kodanlikud ühiskonnategelased ja publitsistid väljendasid seda hämmastust ühe sõnaga: „Ime“. Meile, nõukogude inimestele on aga arusaadav, et mitte ime ei aidanud purustada hambuni relvastatud vaenlasi, vaid sotsialismi võit meie maal ja nõukogude korra eelised.

Üheks suurimaks teguriks meie võidus on meie riigi rahvaste sõprus. Sõda oli sellele sõprusele tõsiseks katsumuseks. Vaenlased lootsid, et juba esimesed löögid Nõukogudemaaale kutsuvad rahvaste vahel esile lahkhelisid ja rahvaste üksmeel lööb vankuma, laguneb ja rahvad eralduvad üksteisest. Kui see saksa fašistlike röövvallutajate lootus oleks õigeks osutunud, siis oleks fašism orjastanud kõik Nõukogude Liidu rahvad. Ent seda ei võinud juhtuda sel lihtsal põhjusel, et peaaegu kolme aastakümne jooksul oli Nõukogude riigi rahvaste vankumatu üksmeel selleks jõuks, mis võimaldas rahvastel saavutada tohutut edu riiklikus, majanduslikus ja kultuurilises ülesehitustöös.

Nõukogude rahvad on liitunud kõigi aegade suurimate riigitegelaste, Lenini ja Stalini juhtimisel. Seda liitu ühendab leninlik-stalinlik rahvuspoliitika, mida kindlalt ja vankumatult teostab Üleliiduline Kommunistlik (bolševike) Partei.

Leninlik-stalinlik rahvuspoliitika seisab tugeval teaduslikul alusel. Ta on osa marksistlik-leninlikust teooriast, sotsialistlikust revolutsioonist ja proletariaadi diktatuurist. „Rahvusküsimus“, õpetab seltsimees Stalin, „pole mitte isoleeritud ega omaette küsimus, vaid osa proletaarsete revolutsiooni üldküsimusest.“

Milles on siis selle elustava leninlik-stalinliku rahvuspoliitika olemus, milles seisab tema imettegev jõud?

Kodanlus on rohkesti vaeva näinud, et mürgitada töötavate masside teadvust valepropagandaga ühe rahvuse kõigi klasside ja ühiskonnagruppide huvide harmooniast ja eesmärkide ühtsusest. Seda läbi ja läbi valelikku propagandat varjati ilusate ja tühjade sõnadega kodanliku poliitika rahvuslikkusest, kõigi klasside kultuurilisest ühtsusest ja rahvuse õitsengust.

Seltsimees Stalin paljastab hiilgavalt selle kodanliku teooria. Ta ütles, et „suurtööstuse arenguga ja klassivõitluse teravnemisega hakkab „ühtsus“ sulama. Ei saa tõsiselt kõnelda „kultuurilisest ühtsusest“, kui ühest rahvusest peremehed ja töölised ei mõista enam teineteist. Millisest „saatusühtsusest“ võib olla juttu, kui kodanlus igatseb sõda, proletariaat aga kuulutab „sõja sõjale“? Kas võib selliseist vastandlikest elementidest organiseerida rahvuslikult ja kultuuriliselt ühtse klassidevahelise rahvusliku liidu?“

Nagu ei ühtu kaks rööbiti kulgevat joont, niisama võimatu on kooskõlastada kodanliku klassi ja proletariaadi vastandlikke huve. On ju kapitalist huvitatud sellest, kuidas oma käitisest võimalikult rohkem kasu saada, ja selleks pikendab ta töölise tööpäeva, makstab talle viletsat töötasu, heidab ta vanaduse puhul või tööjõu kaotuse korral tänavale, määrab ta näljasurma ja võtab talt ära poliitilised õigused. Riik on kodanluse käes tööliste ja talupoegade orjastamise vahendiks, on jõuks, mis on kutsutud töölist ja talupoega sõnakuulelikuks orjaks muutma. Kas võib sellise olukorra juures olla juttu mingist kodanluse ja tööliklassi huvide harmooniast?

Tööliklass püüab saada kõrgemat töötasu, lühemat tööpäeva, kindlustada end vanaduse puhuks ja võtta kodanluselt võim. Kas võib kodanlus kannatada selliseid tööliste püüdlusi, kuigi töölisel on samast rahvusest? Ei või. Millisest klassirahust ja tööliklassi ning kodanluse huvide ühtsusest võib siis olla juttu? On selge, et „rahvuse klassirahu“ on tühi fraas.

Või võtame näiteks talurahva ja mõisnike huvid. Mõisnik tahab haarata oma kätte kõik talupoegade maad ja muuta talupojad sulasteks. Ta saavutab seda talupoegade laostamise teel kõikvõimalike vahenditega, kasutades riigivõimu. Talupoeg aga püüab suurendada oma maatükki mõisniku maa arvel, et kuidagi talutavalt elada. Kas võib kooskõlastada talupoegade

ja mõisnike huve, kuigi nad on ühest rahvusest? Selge, et ei või.

Mis tähendavad siis kodanluse sõnad „rahvuse huvide ühtsusest“, „huvide harmooniast“, „rahvuslusest“? Milleks tarvitab kodanlus neid ilusaid sõnu?

Kodanlus kasutab neid relvana masside teadvuse mürgitamiseks natsionalistliku uimaga. Jutlustades rahvuse huvide ühtsusest, juhib kodanlus tööliklassi ja töötavaid talupoegi eemale klassivõitlusest, kapitalistide ja mõisnike vastu suunatud revolutsioonist. Kodanluse kogu valelik natsionalistlik propaganda on suunatud sellele, et muuta töölisi ja talupoegi kuulekaiks ja kergendada töötavate masside ekspuuteerimist. „Mis on rahvuslik kultuur natsionalistliku kodanluse valitsemise juures?“ küsib seltsimees Stalin. Ja vastab: „See on oma sisult kodanlik ja vormilt rahvuslik kultuur, mille eesmärgiks on uimastada rahvahulki natsionalismimürgiga ja kindlustada kodanluse valitsemist.“

Järelikult ei ütle silt pealkirjaga „rahvuslik kultuur“ veel mitte midagi. Tuleb vaadata, mis peitub selle sildi taga; tuleb näha, milline on rahvusliku kultuuri klassisisu. See sisu võib aga olla ainult kahesugune, kas kodanlik või sotsialistlik, s.t. rahvalik. Seni kui valitseb kodanlus, kuni ta võimutseb oma rahva üle, võib rahvuslik kultuur olla oma sisult ainult kodanlik ja vormilt rahvuslik. Selline rahvuslik kultuur teenib kapitalistide ja mõisnike klassi huve.

Kodanlus püüab tugevdada oma seisundit ühiskonnas, tugevdada oma mõju mitte ainult rahvuse klassirahu jutlustamisega, vaid ka vihavaenu õhutamisega teiste rahvuste ja rahvaste vastu. Kodanlus kirjeldab rahvale olukorda nii, nagu oleksid kõik rahvused üksteise vastu vaenulikud ja nagu ei saaks nende vahel olla rahu. Šovinism ja natsionalism on rõhujate klassi mürgisemaid relvi.

Kapitalismi arengu ajalugu on tulvil ühe kapitalistliku maa sõdu teisega. Kõiki neid sõdu kujutab kodanlus isamaalikena ja rahvuslikena. Seda tehakse selleks, et varjata nende sõdade röövellikku, imperialistlikku iseloomu. Nii Saksamaa kui ka Venemaa ja Prantsusmaa kodanlus nimetasid esimest imperialistlikku sõda isamaalikuks. Tegelikult oli see aga mõlemalt poolt imperialistlik röövsõda. Mõlemad pooled tahtsid vallutada uusi kolooniaid, uusi turge, kindlustada oma kodanluse seisundit, suurendada selle tulusid, kasusid ja liigkasusid.

Imperialistlikest sõdadest saab kasu ainult kodanlus. Rahvale toovad imperialistlikud sõjad laostumist, nälga ja hävingut. Mil-
liste fraasidega seda ka varjatakse, kuid nende sõdade röövellik
iseloom tungib esile igast küljest.

Siseriigis õhutab ja arendab kodanlus rahvuslikku vaenu rah-
vaste vahel, et töölised ja talupojad ei kujundaks ühisrinnet
kodanluse vastu. Kodanlusel on palju kergem purustada iga üksiku
rahva revolutsioonilisi jõude eraldi.

Siinjuures on aga kindel, et kõigi riikide ja rahvaste tööliste
vahel pole vastuolusid. Kõigist rahvustest töölised on huvitatud
sellise sotsialistliku korra sisseeadmisest, mis kõrvaldaks iga-
suguse ekspluateerimise ja kõik rõhujad.

Igast rahvusest töötav talurahvas on huvitatud sellest, et
teha lõpp mõisnikele ja kulakutele ning sisse seada kord, mis
kindlustaks jõuka elu kõigile töötavaile talupoegadele, kõrvaldaks
igasuguse ekspluateerimise mõisnike ja kulakute poolt.

Kodanlus aga püüab kõigiti uimastada töötajate teadvust ja
takistada arusaamist, et igast rahvusest töötajate huvid on
ühised.

Niipea kui töölised ja talupojad asuvad võitlusse kodanlusega
ja ähvardavad selle valitsemisele lõppu teha, pöördub kodanlus
abisaamiseks teiste rahvuste kodanluse poole. Nii oli see ka Eestis.
Kui 1918. a. seati jalule nõukogude võim, siis kutsus eesti kodanlus
saksa kodanlust lämmatama eesti proletariaati ja talurahvast.
Seltsimees Stalin ütleb selle kohta: „Otsustavalt löödud, olid
„rahvuslikud valitsused“ „sunnitud“ abisaamiseks „oma“ tööliste
ja talupoegade vastu pöörduma Lääne imperialistide, kogu
maailma väikerahvaste põliste rõhujate ja ekspluateerijate
poole.“ Ja edasi: „...rahvuslik kodanlus ei taotle „oma rahva“
vabastamist rahvuslikust rõhumisest, vaid vabadust temast
kasusid välja pigistada, vabadust oma eesõigusi ja kapitale
säilitada.“

Rahvuslik kodanlus on „oma“ rahva, „oma“ tööliste ja talu-
poegade leppimatu vaenlane. Pole raske mõista, mida tahavad
kodanlikud natsionalistid ja kelle huve nad esindavad. Kodanli-
kud natsionalistid tahavad kapitalistide võimulepääsemist, et taas
ekspluateerida „oma“ töölisi ja talupoegi — nad teenivad reaktsi-
oonilisi jõude. On selge, et natsionalistid on töötava rahva kõige
kurjemad vaenlased ja nende paljastamine on kõigi eesti töötajate
otseks kohuseks.

Seltsimees Stalin õpetab, et „kui eraomandus ja kapital paratamatult lahutavad inimesi, õhutavad rahvuslikku vaenu ja tugevdavad rahvuslikku rõhumist, siis kollektiivne töö ja omand niisama paratamatult lähendavad inimesi, halvavad rahvuslikku viha-vaenu ja hävitavad rahvuslikku rõhumist. Kapitalismi olemasolu ilma rahvusliku rõhumiseta on niisama mõeldamatu, nagu on mõeldamatu sotsialismi olemasolu ilma rõhutatud rahvuste vabastamiseta ja rahvusliku vabaduseta.“

Nõukogude riigi kogemused on seda seltsimees Stalini teesi hiilgavalt kinnitanud. Ainult nõukogude võimu ajal on kõik meie riigi rahvad saavutanud majandusliku ja kultuurilise õitsengu. Rahvad, kes tsaarivõimu ajal olid unustuses ja välja suremas, said nõukogude korra kehtestamisel oma riikluse, rajasid oma tööstuse ning eesrindlikema põllumajanduse ja saavutasid kultuurilise õitsengu.

Azerbaidžani nõukogude liiduvabariigil on nüüd kõrgestiarenenud naftatööstus. Bensiniitoodang on kasvanud 47-kordseks. On loodud uus masinaehitus-, tekstiil- ja toiduainetetööstus. Tööstuse toodang on kasvanud 19-kordseks. On võrsunud oma azerbaidžani intelligents: teadlased, insenerid, poeedid, heliloojad, arhitektid jt. Riiklikule aparaadile on kasvatatud kindlad kaadrid. Vabariigis oli 1914. a. 97% elanikkonnast kirjaoskamatu, praegu aga õpib keskkoolides 500 000 inimest. Enne revolutsiooni polnud Azerbaidžanis ühtki kõrgemat õppeasutust, nüüd on vabariigis 14 instituuti, üks ülikool, 60 teaduslikku uurimisinstituuti, palju tehnikume ja on loodud Azerbaidžani Teaduste Akadeemia.

Armeenia nõukogude liiduvabariik on saanud kõrgestiarenenud rahvamajandusega maaks. On rajatud Alaverdi ja Kefoni vasekombinaadid, Kirovakanski ja Alaverdi põllumajanduslike väetiste tehased, masinaehitustehas Erevanis, Leninakanski tekstiilkombinaat, toiduainetetööstuse ettevõtteid ja on püstitatud rida suuri elektrijaamu. Armeenia rahvas on saavutanud kultuurilise õitsengu. Enne Oktoobrirevolutsiooni oli Armeenias vaid 446 algkooli ja 7 keskkooli. Praegu töötab 869 algkooli ja mittetäielikku keskkooli, 300 keskkooli, 49 tehnikumi, 13 kõrgemat õppeasutust, 43 teaduslikku uurimisasutust ja Armeenia Teaduste Akadeemia.

Grusiinlased, ukrainlased, valgevenelased, uzbekid, kazahhid, kirgiisid, burjaadid, marid, tatarlased, tšuvašid ja paljud tei-

sed rahvad on läbi teinud samasuguse määratu suure arengutee.

Milles seisab siis nõukogude rahvuspoliitika jõud?

Eelkõige selles, et on olemas kõigi rahvaste majanduslike, kultuuriliste ja kaitsehuvide ühtsus. Rahvad on ühinenud sotsialismi ülesehitustöö alusel, töötavate masside kultuurilis-poliitilise progressi alusel. Rahvaste sõprus kindlustab ühe rahva abistamist teise poolt majanduslikus ja kultuurilises õitsengus.

Edasi seisab see jõud selles, et nõukogude kord on kindlustanud kõigi rahvuste ja rahvaste üheõigusluse. Igal rahval on oma riiklus, oma keel, oma kultuur, mis on vormilt rahvuslik ja sisult sotsialistlik. Igal liiduvabariigil on õigus vabalt Liidust välja astuda. See õigus on fikseeritud Stalinlikus Konstitutsioonis. Ent iga meie maa rahvas teab, et ta jõud ja võimsus seisab selles, et ta on vennalikult liidus teiste Nõukogude riigi rahvastega.

Rahvaste üksmeelne liit ei kitsenda rahvaste arenemist, vaid on igakülgse arenemise kindlaks aluseks.

Nõukogude riigi rahvad kõnelevad peaaegu sajas keeles ja iga ühele on Nõukogude Liit koduks, üllaks kodumaaks. Suures Isamaasõjas ilmnis kujukalt meie maa rahvaste nõukogude patriotism. „Nõukogude patriotismi jõud seisab selles, et tema aluseks ei ole rassilised või rahvuslikud eelarvamused, vaid rahva sügav ustavus ja truudus oma Nõukogude kodumaale ja kõigist meie maa rahvastest töötajate vennalik koostöö. Nõukogude patriotismis ühinevad harmooniliselt rahvaste rahvuslikud traditsioonid ja kogu Nõukogude Liidu töörahva ühised elulised huvid“ (Stalin).

Nõukogude kord on ainuke kord maailmas, mis lahendab rahvusküsimuse täielikus kooskõlas kõigi rahvuste ja rahvaste huvidega. Ainult selle korra juures võib areneda rahvuslik kultuur. „Proletaarne kultuur, mis oma sisult on sotsialistlik, võtab seega rahvaste juures, kes on kaasa tõmmatud sotsialistlikule ülesehitustööle, mitmesugused väljendusvormid ja -viisid, olenevalt keele, elutingimuste jm. erinevustest. Sisult proletaarne ja vormilt rahvuslik — selline on üldnimlik kultuur, millele läheneb sotsialism. Proletaarne kultuur ei tühista rahvuslikku kultuuri, vaid annab talle sisu. Ja vastupidi, rahvuslik kultuur ei tühista proletaarset kultuuri, vaid annab talle vormi“ (Stalin).

Kui rahvuslik kultuur kodanluse võimu ajal oli sisult kodanlik ja oli suunatud tööliste ja talupoegade rühumisele, siis rahvuslik

kultuur nõukogude võimu ajal on sisult sotsialistlik ning on oma teravikuga suunatud ekspuaterivate klasside vastu.

On selge, et leninlik-stalinlik rahvuspoliitika, mis kindlustab rahvaste üheõigusluse, nende majandusliku ja kultuurilise õitsengu ja rahvusliku kultuuri arenemise, on võitnud kõigi rahvaste sümpaatiat. Seepärast saavutas leninlik-stalinlik poliitika võidu ja on saanud kogu progressiivse inimkonna võitluslipuks.

Rahvaste suures koostöös kuulub silmapaistev osa vene rahvale. Ja seda seepärast, et ta oma ajaloolise arengu tõttu teostas esimesena sotsialistliku revolutsiooni, sirutas esimesena vennaliku abistava käe kõigile meie riigi rahvastele ja osutab neile omakasupüüdmatut abi rahvaste majanduslikus ning kultuurilises arenmises. Vene rahva internatsionalism on leidnud kõigi rahvaste sügavat tänu. On loomulik, et vene rahva kultuur on au sees kõigi rahvaste juures. Vene kultuuri suurim ajalooline saavutus, leninism, on maailmakultuuri varakambriks. Rahvad lähevad Lenini suure lipu all edasi kommunistliku ühiskonna ehitamise teel.

Seltsimees Stalin, inimkonna geenius, meie ajastu suurim inimene, iseloomustas vene rahva osa rahvaste koostöös järgmiselt:

„Ma joon ennekõike vene rahva terviseks sellepärast, et ta on väljapaistvaim rahvus kõigist Nõukogude Liidu koosseisu kuuluvaist rahvustest.

Ma tõstan klaasi vene rahva terviseks sellepärast, et ta pälvis selles sõjas üldise tunnustuse kui Nõukogude Liidu juhtiv jõud kõigi meie maa rahvaste seas.

Ma tõstan klaasi vene rahva terviseks mitte üksi sellepärast, et ta on juhtiv rahvas, vaid ka sellepärast, et tal on selge mõistus, kindel iseloom ja kannatus.“

*

Leninlik-stalinlik rahvuspoliitika on läbi proovitud Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni tules, Suure Isamaasõja päevil ja kogu sotsialistliku ülesehitustöö käigus. Ja alati on ta võitnud. See leninlik-stalinliku rahvuspoliitika triumf on kindlaimaks tagatiseks meie edasise arenemise käigule.

S. Novikov

AINULT SOTSIALISTLIKUS RIIGIS ON RAHVUSKÜSIMUS LAHENDATUD

Rahvusküsimus kuulub nende küsimuste hulka, mida Lenin täie õigusega nimetas „neetud küsimuseks“. Ja tõesti, isegi neis kodanlikes maades, mis oma rahvuslikult koostiselt on peamiselt ühe-rahvuselised, esineb üliväikesegi rahvusvähemuse olemasolu puhul rahvuslikku rõhumist, ebavõrdsust jne. Mis siis rääkida riikidest, nagu endine tsaari-Venemaa, endine Austria-Ungari keisririik ja teised paljurahvuselised riigid, kus rahvusküsimus oli sõna tõsisest mõttes „neetud küsimuseks“, kus rahvuslik rõhumine teenib valitseva rahvuse kodanluse huve, kus valitseva rahvuse kodanlus mitte ainult rõhub rahvusvähemuste proletariaati ja töötajaid üldse, vaid kasutab ka nende rahvaste rahvuslikke vastuolusid oma klassipositsiooni tugevdamiseks. Rahvusküsimuse vastuolusid kasutatakse oma maailmavallutamise plaanides ka kõige reaktsioonilisem imperialistlik kodanlus, saksa kodanlus. Kõigis neis maailmavallutamise plaanides, mida sünnitas haiglane fašistlik fantaasia, etendas rahvusküsimus ülitähtsat osa.

Kui enne imperialismi tekkimist oli rahvusküsimus enam või vähem rahvusriigi sisemiseks küsimuseks, siis imperialismi ajastul on rahvusküsimusest saanud erakordse tähtsusega rahvusvaheline probleem. Finantskapitali ülemvõimu kehtestamine imperialismi ajastul tõi rahvusküsimuse rahvusvahelisele areenile, sest imperialism on teatavasti agressiivne kapitalism, kes asetab maailma ümberjaotamise probleemid esiplaanile, riivates seega valusalt üksikute rahvaste, eriti sõltuvate ja poolsõltuvate maade rahvaste edasist saatust. Lenin ütleb oma teoses „Imperialism kui kapitalismi kõrgeim staadium“: „Mida kõrgem on kapitalismi areng, mida tundavam toorainete puudus, mida teravam konkurents ja jaht tooraineallikate pärast kogu maailmas, seda meeleheitlikum on võitlus asumaade omandamise eest.“ See aga ei tähenda midagi muud kui asumaade ja poolsõltuvate riikide rahvaste rahvusliikkuse ohustamist. Kuid rahvusküsimuse rahvusvaheline iseloom ei ilmne ainult asumaade ja poolsõltuvate maade rahvaste saatuses. Rahvusküsimuse rahvusvaheline iseloom avaldub ka suuremate rahvaste suhtes, kes võivad sattuda ja satuvadki, nagu näitasid Teise Maailmasõja kogemused, agressiivsema suurriigi vallutamise sfääri. (Meenutagem vaid Prantsusmaad, kes oli hitlerismi vallutamiseobjektiks.) Kuid kõige enam ja eelkõige on im-

perialismi ajastul ohustatud just väiksemate rahvaste rahvuslik olemasolu, nende omariiklus, rahvuslik kultuur jne. Drastilisemaks näiteks on kas või kodanlik Eesti, kes paratamatult oli muutunud tööriistaks suurriikide poliitikas. Reetlik eesti kodanlus ei püüdnudki teha tõsisemaid katseid säilitada tegelik iseseisvus. Kodanlike natsionalistide püüded olid sihitud vaid ühele: kuidas aga paremini varjata oma rahva eest fakti, et eesti kodanlik riik pole tegelikult iseseisev ja et kodanlik Eesti on loodud imperialistlike riikide kurikuulsa „sanitaarkordoni“ lülina Nõukogude Liidu piirile.

Mõistagi, kodanlus ja sealhulgas ka rõhutatud rahvaste kodanlus tahab lahendada rahvusküsimust kodanliku natsionalismi teel. Seltsimees Stalin ütleb selle kohta: „Varem „oli kombeks“ arvata, et ainsaks meetodiks rõhutatud rahvaste vabastamisel on kodanliku natsionalismi meetod, rahvuste üksteisest lahkulöömise meetod, nende lahutamise meetod, rahvusliku vaenu süvendamise meetod eri rahvuste töörahva hulkade vahel“ (J. V. Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 156). Kuid kodanlik natsionalism on eriti viimaseil aastail näidanud oma absoluutset võimetust kuidagi rahuldavalt lahendada rahvusküsimust, sest ta püüab kunstlikult lahutada rahvusküsimust tööliskonna võitlusest oma vabanemise eest. Kodanlik natsionalism püüab asendada klassivõitluse küsimust näiliku ja petliku rahvusühtsuse jutlustamisega. Aga juba Lenin ütles, et „kuivõrd rõhutatud rahva kodanlus võitleb rõhujaga, niivõrd oleme alati ja igal juhul ning kõikidest otsustavamalt poolt, sest meie oleme kõige julgemad ja kõige järjekindlamad rõhumise vaenlased. Kuivõrd rõhutatud rahva kodanlus seisab aga oma kodanliku natsionalismi eest, oleme vastu“ (V. I. Lenin, Valitud teosed, lk. 561).

Oktoobrirevolutsioon Venemaal näitas rõhutatud rahvaile printsiipsaalselt uue tee, purustades jäävalt kodanliku natsionalismi ideoloogia. „Kukutanud mõisnikud ja kapitalistid, purustas Oktoobrirevolutsioon rahvuslik-koloniaalse surve ahelad ning vabastas neist laialdase riigi rõhutatud rahvad kõik ilma erandita. Proletariaat ei saa ennast vabastada, vabastamata rõhutatud rahvaid. Oktoobrirevolutsiooni iseloomulikuks jooneks on tõsiasi, et ta ei teostanud neid rahvuslik-koloniaalseid revolutsioone NSV Liidus mitte rahvusliku vaenu ja rahvusvaheliste kokkupõrgete lipu all, vaid NSVL rahvaste tööliste ja talupoegade vastastikuse usalduse ning vennaliku lähenemise lipu all, mitte natsionalismi, vaid

internatsionalismi nimel“ (J. V. Stalin, Leninismi küsimusi, lk. 155). See oli uus ja julge tee, mida ei ole seni ajaloos veel käidud, kuid: „Just sellepärast, et rahvuslik-koloniaalsed revolutsioonid toimusid meil proletariaadi juhtimisel ja internatsionalismi lipu all, just sellepärast tõusid rahvad-paariad, orirahvad esmakordselt inimkonna ajaloos tõeliselt vabade ja tõeliselt võrdsete rahvaste seisundisse, nakatades oma eeskujuga kogu maailma rõhutatud rahvaid“ (J. V. Stalin, sealsamas).

Engels on kunagi ütelnud, et iga teooria parimaks tõestuseks on „sotsiaalne tegelikkus“, teiste sõnadega praktika. Kui Oktoobrirevolutsiooni algul võis leida ja leiduski küllalt inimesi, kes ennustasid Oktoobrirevolutsiooni hukku sellepärast, et ta lahendas rahvusküsimuse senitundmatul viisil, mida ei osanud aimata ei kodanlik natsionalism ega pankroteerunud reformistid, siis nüüd võib täie kindlusega ütelda, et käidud tee oli ainuõige tee. Oktoobrirevolutsioon ja kogu meie partei pärastine praktiline tegevus rahvusküsimuse lahendamisel on veenvalt näidanud, et rahvusküsimus, mis imperialismi oludes muutus kapitalistlikes riikides „neetud küsimuseks“, on meie riigis lahendatud ja see on lahendatud nii, nagu seda poleks kunagi suutnud lahendada kodanlus. Kadunud on igavesti igasugune vahetegemine ja jagamine „kõrgemaiks“ ja „alamaiks“ rassideks, mustadeks ja valgeteks, „härrarahvaiks“ ja „orirahvaiks“. Jäävalt on likvideeritud muinasjutt sellest, et Euroopa kultuur ja tsivilisatsioon on ainult Euroopa rahvaste privileegiks, et Euroopa kultuur on kättesaamatu mahajäänud rahvale, kes asusid endise tsaari-Venemaa ääremaaadel. Hiilgavalt teostatud kultuurirevolutsioon just neis ääremais tõendas kogu maailmale, et endised koloniaalsed orjad on võimelised ehitama kõige eesrindlikumat nõukogude ühiskonda. Kõnelematagi on selge, et mahajäänud rahvaste arenemise protsess tõelisteks tsiviliseeritud rahvasteks pole kaugeltki veel lõppenud. Ent selge on ka see, et need rahvad on asunud õigele teele, on kiirete sammudega lähenemas kõrgeimale kultuurisaavutuste omandamisele. Selle tagatiseks on nõukogude kord, mille on loonud Oktoobrirevolutsioon, sest nõukogude kord vallandab tohutud rahvajõud, mis seni olid rahvusliku rõhumise kammitsais. Milleks on võimeline rahvas, kes on vabanenud rahvuslikust rõhumisest, seda näitavad kõige kujukamalt Isamaasõja kogemused, kus õlg õla kõrval vene rahvusest sõduritega võitlesid kõigi Nõukogude Liidu rahvaste pojad, kaitstes vihaseis lahinguis oma kodumaad. See on

vaieldamatu fakt, et endised rõhutatud rahvad, kellel polnud sajan-deid või veelgi kauem isamaad, kodumaad, leidsid esmakordselt endile tõelise kodumaa Nõukogude Liidu näol.

Seltsimees Stalin oma geniaalses ettenägelikkuses mainis juba Isamaasõja algul, et kõik hitlerlaste arvestused, mis olid rajatud nõukogude inimeste ilmsele mittetundmisele, meie inimeste alahindamisele, on määratud hukule. Seltsimees Stalini geniaalsemate äratundmiste hulka kuulub just äratundmine meie maa rahvaste sõprusest, kui ühest Nõukogude Liidu jõu ja võimsuse allikast. Seltsimees Stalin, kes on edasi arendanud ja praktiliselt teostanud Lenini poolt näidatud programmi rahvusküsimuse lahendamisel, teadis kõige paremini, et nõukogude rahvaste sõprus on Oktoobrirevolutsiooni suuremaid saavutusi, ja niikaua, kui see rahvaste sõprus meie maal püsib, ei karda me ei sise- ega välisvaenlasi.

Oma aruandes Erakorralisel VIII Üleliidulisel Nõukogude Kongressil NSV Liidu Konstitutsiooni projektist näitas seltsimees Stalin, kuidas ja miks endisest „rahvaste vanglast“ sai paljurahvuseline riik, mille kindluse pärast võiks tunda kadedust iga rahvusriik ükskõik kus maailmajaos. Seltsimees Stalin ütles: „Kurnajate klasside puudumine, kes on rahvaste vaheliste tülide peamised organiseerijad; vastastikust umbusaldust kultiveeriva ja natsionalistlikke kirgi õhutava kurnamise puudumine; asjaolu, et võim on tööliklassi käes, kes on igasuguse orjastamise vaenlane ja internatsionalismi ideede ustav kandja; rahvaste vastastikuse abistamise tegelik teostamine kõigil majandusliku ja ühiskondliku elu aladel; lõppeks NSVL rahvaste vormilt rahvusiiku, sisult sotsialistliku rahvusliku kultuuri õitseng, — kõik need ja nendesarnased tegurid on viinud selleni, et NSVL rahvaste ilme on põhjalikult muutunud, et nendes on kadunud vastastikuse umbusalduse tunne, et nendes on arenenud vastastikuse sõpruse tunne ja sel kombel on välja arenenud rahvaste tõeline vennalik koostöö ühtse liitriigi süsteemis.“ Kõik need saavutused said võimalikuks ainult tänu Oktoobrirevolutsiooni võidule Venemaal, tänu sellele, et bolševistlik partei oma igapäevases praktilises tegevuses tugineb marksismi-leninismi teaduslikule maailmavaatele, millele sõnad rahvaste üheõiguslikkusest ei ole tühjaks sõnakõlksuks, vaid tõeliseks ja kõige sügavamaks tõekspidamiseks. Teatavasti deklareerivad ka paljud kodanlikud teoreetikud, õpetlased ja riigimehed sõnades rahvuslikku üheõiguslikkust, kuid just nende

oma riikides või nende asumaades valitsev praktika kõneleb kõigest muust, mitte aga rahvuste üheõiguslikkusest. Seni pole lahendatud kuidagi rahuldavalt neegrite küsimus Põhja-Ameerika Ühendriikides, seni võitleb mitmesajamiljoniline india rahvas oma iseseisvuse eest, kõnelemata fašistlikest „teoreetikuist“, kes kuulutasid ühe rassi ja ühe rahva, nimelt germaani rassi ja saksa rahva üleolekut, püüdes anda sellele saksa imperialistide saagihimust dikteeritud „teoriale“ maailmavaatelist õigustust. Kuid meil, Nõukogude Liidus, nõukogude demokraatia oludes on üheõiguslikkus muutunud nõukogude inimeste sisemiseks vajaduseks, sest see ei põhine formaalsel, deklaratiivsel fraasil, vaid on rajatud sotsialistliku ühiskonna materiaalsele ning sotsiaalsele olemusele. Meil, Nõukogude Liidus seisab kogu meie paljumiljoniline riik kõigi rikkuste ja varadega üksikute rahvuste huvide kaitsel.

Stalinlikus Konstitutsioonis fikseeritud üheõiguslikkus on rajatud esijoonel materiaalsele abile, mida enamarenenud ja jõukamad nõukogude rahvad, eeskätt aga vene rahvas, osutavad väiksemaile rahvaile. Oleks võimatu kujutella neid suuri saavutusi, mis on toimunud näiteks Kesk-Aasia vabariikides tööstuse, põllumajanduse ja kultuuri alal, kui kõik teised nõukogude rahvad poleks abistanud seda ülesehitustööd kõigi nende käes olevate vahenditega. Selle äratundmine on ülitähtis ka meil, Nõukogude Eestis, fašistliku röövpoliitika tagajärjel laostatud majanduselu taasehitamise oludes. Vaevalt leidub meil ühtki kainelt mõtlevat inimest, kes poleks aru saanud ühest väga lihtsast ja ilmest faktist: meie maa taassünd ja uuesti õitsele puhkamine on võimalikud ainult kõigi teiste nõukogude rahvaste jõupingutuste tagajärjel. Isoleerituna teistest vennalikest nõukogude rahvastest oleks eesti rahvas virelenud ja kiratsenud aastakümneid ja ka siis poleks ta tulnud toime meie vabariigi taasülesehitamisega. Võidukas Oktoobrirevolutsioon on kindlustanud ka meie maale, ka meie rahvale helge tuleviku. Keegi ei eita raskusi, mis seisavad meie teel. Kuid see abi, mida me oleme juba saanud ja saame iga päev vennasvabariikidelt, see abi ja kogu meie valitsuse ja partei poliitika lubavad meil täie rahu ning kindlusega suhtuda meie sünnimaa tulevikku. Arenemisperspektiivid on selged: eesti rahva tulevik on absoluutselt kindlustatud, ja kindlustatud just selle tõttu, et meil, Nõukogude Liidus, tugineb rahvaste üheõiguslik-

kus mitte formaalsele lubadustele ja platoonilistele töotustele, vaid sellele, et kogu nõukogude rahvas on eluliseit huvitatud, et meie suure kodumaa loodeosa muutuks õitsvaks, jõukaks vabariigiks, sotsialismimaa eelpostiks Balti mere ääres.

Oktoobrirevolutsioon avas uue, enneolematu ajaloolise ajastu. Uutel põhimõtetel lahendas ta ka rahvusküsimuse. Nõukogudemaa saavutused ja kogemused rahvusküsimuse lahendamisel äratavad imestust meie sõprade hulgas kõikjal kogu maailmas. Rida maid ja riike on asunud õppima meie kogemusist. Riigid, kes seni on olnud klassiliste rahvuslike konfliktide tandreks, nagu Ungari, Rumeenia, Jugoslaavia, Poola jt., ehitavad oma elu ümber õiglasemal alusel. Seltsimees Stalin on korduvalt maininud Oktoobrirevolutsiooni rahvusvahelist tähtsust. Rahvusküsimuse lahendamine nõukogude korra juures on kahtlemata tõsisemaid ja ilmekamaid õppetunde, mida iga päev, iga hetk annab meie paljurahvuseline riik kogu maailmale.

L. Raudlinn

RAHVUSKÜSIMUSE LAHENDAMISEST NÕUKOGUDE LIIDUS¹

Lenini-Stalini rahvuspoliitika

Tsaarivalitsus taotles seda, et üht rahvast — vene rahvast — teha valitsevaks rahvaks, kõik teised aga — alluvaiks, rõhutavaiks. „See oli metsik hundipoliitika“, ütleb seltsimees Stalin. Säärase rahvaste üksteise kallale ässitamise poliitikaga tahtis tsaarivõim külvata vaenu rahvaste vahele ning uputada verre ja pisaraisse Venemaa rahvaste vabastamise ja erisugustest rahvustest töötajate ühinemise liikumise.

Bolševike partei pidas juba oma tegevuse algusest saadik võitlust seesuguse poliitika vastu. Lenin ja Stalin õpetasid, et ühelgi rahvusel ei tohi olla mingeid eesõigusi. Bolševike partei esitas nõudmise, et kõik Venemaa rahvad peavad olema üheõiguslikud ning vabad, ja taotles erisuguste rahvuste töötajate liitumist üksmeelseks võitluseks isevalitsuse ja kapitalismi vastu.

¹ Kokkuvõte V. Karpinski artiklist „Nõukogude rahvuspoliitika ja rahvusküsimuse lahendamine NSV Liidus“.

Bolševike partei saavutaski selle. Tsaari isevalitsus ja seejärel ka kodanluse valitsus kukutati kõigi Venemaa rahvaste, kelle eesotsas seisib vene rahvas, ühiste jõupingutustega bolševike partei juhtimisel.

Seltsimees Stalin tegi kommunistlikule parteile, vene töölisklassile ja nõukogude võimu organeile ülesandeks likvideerida varem rõhutatud rahvaste majanduslik ja kultuuriline mahajäämus sel teel, et luua igale rahvale vajalikud materiaalsed tingimused, kultuurilised abinõud ja oma rahvuslikud kaadrid, mis on hädatarvilikud rahvusiiku üheõigusluse teostamiseks.

Vaatame, kuidas see ülesanne lahendati. Võtame NSVL tööstuse arenemise. 1913. kuni 1940. aastani kasvas tööstus meie riigis keskmiselt peaaegu 11 korda. Kazahhi ja Armeenia liiduvabariigis kasvas aga tööstus selle aja jooksul rohkem kui 22 korda, Gruusia liiduvabariigis — 26,5 korda, Kirgiisi liiduvabariigis — 160 korda ja Tadžiki liiduvabariigis — 242 korda.

Vaatleme nõukogude vabariikide kultuurilist arenemist. Vene liiduvabariigis kasvas õpilaste arv tehnikumides ja teistes keskoõppeasutustes spetsialistide ettevalmistamiseks 1914./15. aastast kuni 1938./39. õppeaastani 23-kordseks. Valge-Vene liiduvabariigis aga suurenes samade aastate jooksul õppijate arv nendes õppeasutustes peaaegu 45 korda, Azerbaidžani liiduvabariigis — 54 korda, Kazahhi liiduvabariigis — peaaegu 82 korda, Armeenia liiduvabariigis — 110 korda ja Uzbeki liiduvabariigis — 219 korda. Need arvud näitavad ilmekalt, milliseid edusamme tegid nõukogude võimu ajal oma majanduslikus ja kultuurilises arenemises just need rahvad, keda tsaarivalitsus oli hoidnud vägivaldselt mahajäänud rahvuslikult rõhutatud rahvaste olukorras.

Määratu suured, ennekuulmatud edusammud liiduvabariikide, autonoomsete vabariikide, autonoomsete oblastite ja rahvusringkondade majanduse ja kultuuri kasvus on seletatavad nõukogude võimu üleliiduliste organite ja suure vene rahva pideva igakülgse vennaliku abiga ning kommunistliku partei toetuse ja juhtimisega. Need edusammud tähendavad nõukogude rahvuspoliitika, Lenini-Stalini rahvuspoliitika võitu. Selle poliitika peamine iseärasus seisab nimelt selles, et nõukogude võim mitte ainult proklameeris rahvusiiku üheõiguslust seadustes, vaid võttis ka tarvitusele praktilised abinõud kõigi Nõukogude Liidu rahvaste rahvusliku üheõigusluse tegelikuks teostamiseks.

Nõukogude võim kaotas viivitamata rahvusliku rõhumise. Üheks

esimeseks nõukogude valitsuse määruseks oli kuulus „Venemaa rahvaste õiguste deklaratsioon“, mis kinnitati Rahvakomissaride Nõukogu esimehe V. I. Lenini ja rahvasasjade rahvakomissari J. V. Stalini allkirjadega 15. novembril 1917. aastal.

Selles deklaratsioonis öeldi, et on saanud lõpp häbitavale rahvaste vastastikku üksteise kallale ässitamise poliitikale ja et nõukogude võim hakkab teostama Venemaa rahvaste vabatahtliku ja ausa liidu poliitikat. Kõik ja igasugused rahvuslikud ja rahvuslik-usulised privileegiumid ja kitsendused tühistatakse. Edaspidi ei ole meie riigis ei valitsevaid ega alluvaid rahvaid, vaid kõik rahvad on üheõiguslikud ja vabad. Igale rahvale jäetakse enesemääramise õigus, s. o. õigus ise otsustada oma riikliku elu korraldamise küsimus, kaasa arvatud ka Venemaast lahkulöömise ja iseseisva riigi moodustamise küsimus.

Ainult niisugune rahvuspoliitika võis luua ja on loonud rahvaste täieliku vastastikuse usalduse ning sõpruse ja kindla liidu nende vahel.

Seda Lenini-Stalini rahvuspoliitikat ongi sellest ajast alates järjekindlalt ning kõrvalekaldumatult teostanud nõukogude võim ja bolševike partei.

Nõukogude rahvuspoliitika tegelikus elus

Võtame näiteks nõukogude võimu üleskutse „Kõigile Vene ja Idamaa töotavaile muhameedlasile“, mis kirjutati alla V. I. Lenini ja J. V. Stalini poolt 3. detsembril 1917. Muhameedlased — tatarlased, baškiirid, azerbaidžanlased, kirgiisid, kazahhid, turkmeenid, tadžikid ja teised — elasid sajandeid tsaarivõimu, vene mõisnike ja kapitalistide surve all; nende rahvaste kombed, usundid ja kultuur oli tsaariametnike poolt jalge alla tallatud. Nõukogude valitsus aga ütles oma üleskutses muhameedlasile:

„Nüüdsest alates kuulutatakse teie usundid ja kombed ning teie rahvuslik ja kultuuriline tegevus vabaks ja puutumatuks. Korraldage oma rahvuslikku elu vabalt ja takistamata. Teil on selleks õigus... Te ise peate olema oma maa peremeesteks!“

Selle üleskutse sõnad on seaduseks Nõukogude riigile, kus hinnatakse kõrgelt rahvaste teeneid võitluses sõltumatuse ja vabaduse eest, võitluses oma rahvusliku kultuuri eest.

Teine näide. Juba 1917. aasta juulis võttis Soome eduskund (rahvaesindajate kogu) vastu otsuse Soome eraldamiseks Vene-

maast iseseisvaks riigiks. Sellele vastas Vene ajutine kodanlik valitsus eduskunna laialisaatmisega: eduskunna hoone piirati sõjaväega ümber ja ruumid pitseeriti kinni.

Kui aga 1917. aasta detsembris eduskund kuulutas uuesti välja Soome iseseisvuse ja kui Soome valitsuse juht sõitis Petrogradi taotlema Vene Nõukogude valitsuselt Soome Venemaast eraldumise tunnustamist, siis otsustas Rahvakomissaride Nõukogu otsekohe 31. detsembril 1917. a. „tunnustada Soome vabariigi riiklikku iseseisvust“. Ja Nõukogude valitsuse juht V. I. Lenin andis Soome esindajale isiklikult kätte vastava ametliku kirja.

Kuid Soome kodanlus kasutas riiklikku sõltumatust soome rahva kahjuks. Ta eelistas heanaaberlikele suhteile Nõukogude Liiduga roimarlikku sõda tema vastu.

Bolševikud selgitasid, et igal endise Vene impeeriumi rahval on õigus eralduda ja moodustada iseseisvat riiki. Ühtlasi tõendasid bolševikud, et meie riigi rahvad võivad kindlustada endale tõelise vabaduse ja riikliku sõltumatuse ainult ühinemisega ühtseks nõukogude sotsialistlikuks vabariikide liiduks.

Ja elu on veenvalt näidanud, kui õige on bolševike seisukoht. Nüüd mõistab igaüks, et kui meie riigi rahvad ei oleks omal ajal liitunud võimaks Nõukogude Liiduks, oleksid nad sattunud saksa fašistlike röövvalutajate orjusse.

Rahvusküsimus on meil lahendatud

Välismaal alluvad sajad miljonid nõrkade ja oma arenemises mahajäänud riikide elanikud väheste, kuid rohkem arenenud ja tugevamate kapitalistlike maade kodanlusele ja on sunnitud elama selle rõhumise all. Aafrika, India, Indo-Hiina ja Indoneesia rõhutatud rahvad peavad rasket võitlust oma rahvusliku vabastamise eest.

Nõukogude Liidus on esmakordselt inimkonna ajaloos rahvusküsimus täielikult lahendatud. See keeruline ning tähtis küsimus on lahendatud sel teel, et on kaotatud igasugused rahvuslikud eesõigused ja kitsendused ning on tegelikult teostatud täielik rahvuslik üheõiguslus ja iga rahva õigus oma riikliku elu vabaks korraldamiseks oma soovi kohaselt, et on kehtestatud vastastikune vennalik abi ning rahvaste sõprus ja koostöö ühtses paljurahvuselises liitriigis.

Nõukogude võimul ja kommunistlikul parteil on tulnud ületada palju raskusi ja pidada halastamatut võitlust kodanlike natsio-

nalistide vastu, kes viimaseil aastail olid muutunud fašistliku Saksamaa agentideks.

Saksa fašistid levitasid jaburaid ja kahjulikke „teooriaid“ sellest, nagu oleksid olemas „kõrgemad“ ja „alamad“ rassid, „härrasrahvad“ ja „orirahvad“. Nõukogude rahvad kummutasid selle väärtetooria tegelikkuses. Nõukogude rahvad on tegudega näidanud, et igasugusesse natsiooni ja rassi kuuluv rahvas, kes on vabastatud rahvuslikust rõhumisest ja kapitalistlikust orjusest, on võimeline looma oma eesrindliku riikluse ning viima kõrgele tasemele oma majanduse ja rahvusliku kultuuri.

Nõukogude inimesed näitasid Isamaasõja ajal eriti selgesti, et võrdõiguslike nõukogude rahvaste vabatahtlik liit on kõige kindlam ja kõige võimsam riik maailmas.

VE NE RAHV A OSA PALJURAHVUSELISE NÕUKOGUDE RIIGI LOOMISES

Vene rahva suurt vabastusmissiooni tõi Lenin täie selgusega esile oma artiklis „Suurvenelaste rahvuslikust uhkusest“.

„Meie, suurvene töölised,“ kirjutas Lenin, „täidetud rahvusliku uhkuse tundest, tahame iga hinna eest vaba ja sõltumatut, iseseisvat, demokraatlikku, vabariiklikku ja uhket Suur-Venemaad, kes rajab oma suhted naabritega inimlikule võrdsuse printsiibile, mitte aga suurt rahvust alandavale pärisorjuselikule eesõiguste printsiibile.“

Lenin rõhutas vajadust luua ägedas võitluses tsarismi vastu uus Venemaa, mis oleks vaba ja sõltumatu, demokraatlik ja vabariiklik. Ta kõneles sellise Venemaa loomisest, mis võtab oma elu aluseks täiesti uued printsiibid rahvaste vahelistes suhetes, vendluse ja võrdsuse printsiibid, rahvaste sõpruse ja nende täieliku vabastamise printsiibid. Tsaari rahvaste vanglas oli vene rahvas sama sugune vang nagu teisedki Venemaa rahvused. Ta pidi hakkama juhtima vabadusvõitlust, esimesena purustama ahelad, hävitama tsarismi ja imperialismi surve ja saavutama võidu.

Kogu meie rahva ajalooline minevik on näidanud, et see suur vabastusmissioon on talle jõukohane. Sajandite jooksul on Venemaa rahvad vene rahva juhtimisel pidanud vabadusvõitlust oma rõhujate ja ühise välisvaenlase vastu. See ühine võitlus on rah-

vaid koondanud, on loonud tingimused rahvaste vendluseks ja sõpruseks. Ent enne Oktoobrirevolutsiooni, enne nõukogude võimu võitu toimus see võitlus rahvaste ühtsuse ja sõpruse eest valitsevate ekspluateerivate klasside poliitikale vastassuunas, ta arenes altpoolt, kõige rõhutumate rahvahulkade poolt, vastupanuga ülalt, riikliku võimu poolt, mis oli mõisnike ja kodanluse käes. Pärast Oktoobrirevolutsiooni kerkis täies ulatuses esile vajadus koondada kõik rahvad ühtseks sõbralikuks pereks. Tuli jõuda rahvaste riikliku ühtsuseni ühtse nõukogude sotsialistliku riigi raamides.

Reas oma töödes ja esinemistes osutas seltsimees Stalin suurt tähelepanu iseärasustele, mida omab paljurahvuseliste riikide loomine Ida-Euroopas, eriti Venemaal.

Oma klassikalises töös „Marksism ja rahvus- ning koloniaalküsimus“ kirjutas seltsimees Stalin: „Venemaal võtsid rahvaste ühendaja osa endale suurvenelased, kelle eesotsas seisis ajalooliselt väljakujunenud tugev ja organiseeritud sõjaline aadlibürokratia.“ Et ühendaja osa ülaltpoolt võtsid endale valitsevad ekspluateerivad klassid, siis paljurahvuseline kodanlik riik, vaatamata mõningale progressiivsele tähtsusele, oli sisemiselt vastuoluline. Tema kindel püsimine osutus feodalismilt kapitalismile ülemineku tingimustes võimatuks. Pärast Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni tekkis ülesanne likvideerida Venemaa rahvaste vägivaldne ühendus, luua Venemaa rahvaste vabatahtlik riiklik ühtsus. Oli vaja üles ehitada monoliitne paljurahvuseline nõukogude sotsialistlik riik, kus ühendaja osa kuulub uuele valitsevale klassile, Venemaa proletariaadile.

See oli raske ja keerukas ülesanne. Üheainsa dekreediga, üheainsa valitsuse aktiga seda ei saanud lahendada. Rahvaste vahelist vaenu õhutanud tsarismi raske pärand, maa tohutu suured maastaabid, palju rahvusi, kes olid majanduslikult ja kultuuriliselt mitmesuguseil arenemisastmel, vajadus ühendada need rahvused üheks riigiks — kõik see tekitas väga suuri raskusi nõukogude paljurahvuselise riigi loomisel.

Otsustav tähtsus nende raskuste võitmisel oli Lenini ja Stalini poolt väljatöötatud bolševike partei ideoloogial, rahvaste sõpruse ideoloogial, mis on kehastatud partei programmis rahvusküsimuse alal ja on praktiliselt ellu viidud NSVL loomis- ja arendamisprotsessis. Nõukogude korra, kõige demokraatlikuma riigikorra võit avas täiesti uued võimalused rahvusküsimuse lahendamiseks: „Proletariaat leidis nõukogude korras,“ kirjutas seltsimees Stalin,

„võtme rahvusküsimuse õigeks lahendamiseks, ta avastas selles tee püsiva paljurahvuselise riigi rajamiseks rahvuste võrdõiguslikkuse ja vabatahtlikkuse alusel“ (Stalin). Suur ja otsustav tähtsus oli sel asjaolul, et Venemaa rahvuste vennaliku liidu loomisel leidis jõud, mis oli võimeline rahvaid ühendama, juhtima võitlust vabade vabariikide purustamatu liidu loomise eest. Selleks juhtivaks ja kõiki rahvaid ühendavaks jõuks oli vene rahvas. Venemaa proletariaat oli nii keskuses kui ka ääremail peamiselt vene rahvusest. Vene töölised olid eestvõitlejateks ja juhtideks nõukogude võimu maksmapanemisel kogu meie maa tohutul territooriumil. Valge-Venes ja Ukrainas, Taga-Kaukaasias ja Kesk-Aasias viisid teadlikud vene töölised endiga kaasa rahvamasse võitlusse isevalitsuse ja kapitalismi vastu, selgitasid võitlusülesandeid, esinesid miitinguil, kasvatasid rahvuslikke kaadreid ja kaitsesid, relv käes, nõukogude võimu.

Moskva ja Petrograd, kuhu olid koondunud eesrindlike vene tööliste põhimised hulgad, saavutasid esimestena oktoobrivõidu ja näitasid kogu Venemaaale, kuidas tegutseda, võidelda ja võita. 1918.—1922. aastal Punaarmee, kes rõhuvas enamikus koosnes vene töelistest ja talupoegadest, purustas intervendid, valgekaartlased ja kodanlikud natsionalistid, kes püüdsid endise tsaari-Venemaa ääremaid muuta imperialistide kolooniaiks. Üks väerühmadest, kellel oli otsustav osa Turkmenistani vabastamises, koosnes Ivanovo kangruist: sõjalisi operatsioone Kesk-Aasia vabastamisel juhtisid M. V. Frunze ja V. V. Kuibõšev. Palju vene töölisi ja talupoegi andis oma elu Ukraina, Valge-Vene, Taga-Kaukaasia ja Põhja-Kaukaasia vabastamiseks interventidest ja valgekaartlastest.

NSV Liidu loomise eest võlgnevad Nõukogudemaa rahvad kõige enam ja ennekõike tänu suurele vene rahvale. Kui 1918. a. jaanuaris loodi III Ülevenemaalisel Nõukogude kongressil meie esimese vabariigi VNFSV konstitutsioon, siis pandi sellega kindel alus teiste rahvusvabariikide rajamisele ja loomisele. VNFSV konstitutsiooni eeskujul töötati välja ja võeti vastu rahvusvabariikide konstitutsioonid. VNFSV nõukogude kongressidel viibisid kõigi meie maa rahvaste esindajad. See oli suurepärane nõukogude riikluse ja rahvuslike kaadrite kujundamise kool. Suurt ajaloolist missiooni kõigi Venemaa rahvaste ühendamisel ja koondamisel üheks paljurahvuseliseks Nõukogude riigiks täitis Rahvuste Rahvakomissariaat, mis loodi Oktoobrirevolutsiooniga ja mida juhtis seltsimees Stalin.

Juhtides Rahvuste Rahvakomissariaadi suurt ja keerukat tööd, rõhutas seltsimees Stalin alati vene rahva juhtivat osa kõigi meie maa rahvaste koondamises.

Veerand sajandit tagasi ütles seltsimees Stalin 1920. a. novembris Tereki rahvaste kongressil mägirahvaste autonoomia loomise kohta: „Kas tähendab see, et mägilased eraldatakse sellega Venemaast, et Venemaa jätab nad maha ja et Punaarmee viiakse ära Venemaale, nagu seda erutatult küsivad mägilased? Ei, ei tähenda. Venemaa mõistab, et omaette jäetud väikesed Tereki rahvused ei suuda kaitsta oma vabadust ülemaailmsete kiskjate ja nende agentide vastu... Autonoomia tähendab mitte eraldumist, vaid omavalitsusega mägirahvaste liitu Venemaa rahvastega. See liit on mägirahvaste nõukogude autonoomia alus!“

Tervitades Tereki rahvaid autonoomse vabariigi¹ loomise puhul, ütles seltsimees Stalin: „Elagu selline autonoomia, mis õpetab meid valitsema ennast ise ja aitab meil saada niisama teadlikeks nagu vene töölised ja talupojad, kes õppisid mitte ainult valitsema, vaid õppisid ka oma vihaseid vaenlasi võitma.“

Õppida valitsema ja võitma vene teadlike tööliste ja talupoegade eeskujul ja juhtimisel — seda on õpetanud seltsimees Stalin alati kõigile meie maa rahvaile. Kui 1922. aasta detsembris loodi Nõukogude Liit, oli vene rahva juhtiv osa NSVL loomisel kehasutatud Moskva kui NSVL pealinna osas. Moskva on vene linn, vene rahva iidne pealinn. Ent alates Suurest Sotsialistlikust Oktoobri-revolutsioonist on Moskva maailma esimese paljurahvuselise sotsialistliku riigi, NSV Liidu pealinnaks. Moskvast kujundati kõik seaduslikud aktid, mis on seotud rahvusvabariikide loomisega. Moskvast toimus NSVL esimene Nõukogude kongress, kus Nõukogude Liidule loodi seadusandlik alus. Siin võeti vastu NSVL esimene konstitutsioon ja seejärel 5. detsembril 1936. a. kinnitati Stalinlik Konstitutsioon, võitnud sotsialismi konstitutsioon. Moskvast võeti Nõukogude kongressidel ja seejärel NSVL Ülemnõukogu istungjärgudel Nõukogude Liitu vastu uusi nõukogude sotsialistlikke vabariike.

Sotsialistliku ülesehitustöö ja rekonstruktsiooni aastail abistasid vene töölised ja talupojad rahvusvabariikide taassündi, nende industrialiseerimist ja kollektiviseerimist. Moskvast ja Leningradist, Ivanovost ja Sverdlovskist saadeti sisseseadeid uutele rah-

¹ Dagestani ANSV; moodustati 1921. a.

vusvabariikides ehitatavaile tehaseile. Stalingradist, Tšeljabinskist ja Gorkist saadeti traktoreid, kombaine ja masinaid põllumajandusele. Noored rahvuslikud kaadrid õppisid Moskva ja Leningradi instituutides, ülikoolides ja tehnikumides ning pöördusid oma vabariikidesse tagasi arstidena, inseneridena ja õpetajatena. Vene töölistelt õppisid uzbekid ehitama tekstiilvabrikuid ja uusi tööstushiiglasid. Moskva ja Leningradi töölisel olid rahvuslikes rajoonides abiks kollektiviseerimise läbiviimisel.

Kõigile meie maa rahvustele on vene rahva abi soodustanud nende vabariikide erakordset õitselepuhkemist, vormilt rahvusliku ja sisult sotsialistliku kultuuri õitsengut, mis on rikastatud vene rahva suure kultuuriga.

Nii oli vene rahvas mitte ainult juhtivaks jõuks nõukogude paljurahvuselise riigi loomisel, vaid ka ta edaspidises tugevdamises, NSVL muutmisel võimsaks sotsialistlikuks riigiks, nõukogude vabariikide võimsaks ja purustamatuks liiduks. Seepärast sisaldabki meie Nõukogude hümn, NSVL rahvaste hümn järgmisi sõnu: „On vabade riikide murdmatu Liidu loond jäädavaks ajaks suur Venemaa hõim“.

Vene rahva juhtiv osa ilmnis eriti Suure Isamaasõja aastail. Sõja pearaskust ja suurimaid ohvreid saksa fašismi ja jaapani imperialismi purustamisel tuli kanda vene rahval. Vene töölisel ja talupojad õpetasid kõiki meie maa rahvaid, kuidas kaitsta Nõukogude Liitu, kuidas sõdida ja võita.

Seltsimees Stalin, meie maa rahvaste suur juht ja paljurahvuselise Nõukogude riigi looja, tõstis oma kõnes vastuvõtul Kremli 24. mail 1945. a. klaasi suure vene rahva auks, kes on silmapaistvaim rahvus kõigist Nõukogude Liidu koosseisu kuuluvaist rahvustest, tervitades vene rahvast kui kõigi meie maa rahvaste juhtivat jõudu. Need seltsimees Stalini sõnad väljendavad meie maa rahvaste sõpruse ideoloogia võitu, paljurahvuselise Nõukogude Liidu tugevust ja jõudu. Üheõiguslike rahvaste sõbralikus, ühtses ja vennalikus peres märkis Nõukogude valitsuse juht selle rahva silmapaistvaid teeneid, kes on juhtivaks jõuks vabariikide liidus.

Seepärast võeti need seltsimees Stalini sõnad kõigi meie maa rahvaste poolt vastu erilise vaimustuse ja rõõmuga.

Kõik nõukogude inimesed, millisesse rahvusse nad ka ei kuuluks, mõistsid ja tundsid, et Stalini sõnad, kui alati õiged ning õiglaselised sõnad, on öeldud vene rahva ärateenitud kiituseks.

Vene rahva jõud ja tema suur vabastusmissioon seisab selles, et ta püüab kõigil meie maa rahvail aidata tõusta uuele kõrgusele, areneda rahvaste ühises peres täiel määral koos oma vanema vennaga, vene rahvaga.

Ja selles, et seda suurt ajaloolist missiooni on täidetud vene rahva poolt ausalt kogu NSVL ajaloo kestel, ilmsid rahva väärtused, mida märkis seltsimees Stalin. Tõepoolest, et lahendada kõiki probleeme paljurahvuselise Nõukogude riigi loomisel, tema edasisel kasvul, tugevdamisel ja õitsengul, et lahendada NSVL kaitseprobleeme ja purustada röövvalutajad — selleks oli vaja vene rahva selget mõistust, visa iseloomu ja kannatlikkust.

E. Genkina

EESTI LIIDUVABARIIK ON ÜHEÕIGUSLIK LIIGE NÕUKOGUDE RIIKIDE PERES¹

Pärast nõukogude võimu võitu kodusõjas ning välismaiste interventide väljakihutamist loodi Lenini ja Stalini ettepanekul 1922. a. detsembris noorte nõukogude rahvaste vabatahtlik liit. Nii sündis Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liit — võimas paljurahvuseline liitriik, mille koosseisu kuulub praegu 16 üheõiguslikku liiduvabariiki ja mis hõlmab üht kuuendikku kogu maailmast. Selle hiiglasliku riigi üheks liiduvabariigiks ongi meie väike sünnimaa Eesti, mis võeti vastu NSVL koosseisu üheõigusliku liiduvabariigina 6. augustil 1940.

Meie suure kodumaa võitmatusele ning tema rahvaste ühtsusele on aluseks rahvusliku rõhumise ning ebavõrdsuse täielik likvideerimine meie maal ja vastastikuse vennaliku usalduse ning sõbraliku koostöö loomine nõukogude rahvaste vahel.

Nõukogude Liidu rahvad on üheväärsed oma õigustes. Iga liiduvabariik, vaatamata sellele, missugune rahvas seal elab, kui palju on temas elanikke ja kui suur on tema territoorium, omab kõigi teiste liiduvabariikidega võrdsed õigusi. Seejuures on liiduvabariigi iga kodanik ühtlasi ka NSVL kodanik (NSVL Konstitutsiooni § 21).

Võtame näiteks Vene NFSV kui kõige suurema liiduvabariigi ja

¹ „Rahva Hääle“ juhtkiri 16. jaan. 1946. a.

Eesti NSV kui rahvaarvult kõige väiksema liiduvabariigi. Milline määratu vahe on nende territoriaalses suuruses ning rahvaarvus! Ent kas on vene rahval mingeid erilisi eeliseid teiste rahvaste ees? Muidugi mitte.

Nõukogude rahvuspoliitika põhiprintsiipideks on rahvaste võrd-
suse, suveräänsuse, vaba enesemääramise õiguse tunnustamine, kõigi rahvuslike ning usuliste eesõiguste ning kitsenduste kaotamine ja vähemusrahvustele õiguse andmine vabaks arenemiseks. Nende printsiipide oskuslik ellurakendamine bolševike partei juhtimisel on kaotanud umbusalduse müüri, mille püstitas tsaarivõim vene rahva ja teiste, mittevene rahvaste vahele Venemaal. Lenini-Stalini rahvuspoliitika likvideeris endise tsaari-Venemaa ääremaa-
del tekkinud rahvuslike vabariikide majandusliku ja kultuurilise mahajäämuse. Neis vabariikides on tekkinud võimas tööstus. On õitsele lõõnud nende väikeste rahvaste kultuur, vormilt rahvuslik ja sisult sotsialistlik.

Võtame näiteks Uzbekistani. Enne Oktoobrirevolutsiooni oli rahvas siin peaaegu täiesti kirjaoskamatu. Looduslikud rikkused seisis kasutamata maapõues. Kuid tänu nõukogude võimule on Uzbeki NSV-s loodud tööstus. Põllumajanduse mehhaniseerimise tulemusena tõusis Uzbeki NSV esikohale kogu Nõukogude Liidus puuvilla, riisi ja siidi toodangult. Suuri edusamme on tehtud ka vabariigi kultuuri arendamisel: sõja alguseks tõusis siin üldhariduslike koolide arv üle 4500, millele lisaks on veel 29 kõrgemat kooli ja 110 tehnikumi; ilmub 208 ajalehte, töötab 60 teatrit jne.

Meie maa rahvad on tegelikult võinud veenduda, et nõukogude kord on tõeliselt maailma kõige kindlam ja demokraatlikum kord. Seltsimees Molotov ütles oma aruandes suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 28. aastapäeval: „...et nõukogud kindlustasid kõigile rahvastele rahvusliku kultuuri vääramatu tõusu, aktiivse hoolitsuse rahvuslike talentide kasvatamise eest ja kasvava sõpruse ning vennaliku vastastikuse abistamise üheõiguslike nõukogude rahvaste vahel, mida ei olnud vanal Venemaal ja mida veel ei ole teistes maades ei monarhistliku ega vabariikliku režiimi juures, selles näeme nõukogude demokraafia kõikevõitvat jõudu, tema suurt tähtsust rahvaste tõeliselt progressiivses arenemises.“

Astunud vabatahtlikult NSVL koosseisu, annab iga liiduvabariik osa oma õigusi üle Liidule, kes tähtsamate ressursside ühendamise teel kindlustab kogu Nõukogude Liidu tugevnemist, kindlustades sellega ühtlasi iga liiduvabariigi kasvu ning arenemist. On selge,

et säärase suure liidu süsteemis on liiduvabariikide majanduslik ja poliitiline iseseisvus paremini kindlustatud, kui nad seda üksikult suudaksid, end ainuüksi oma jõududega kaitstes. Seda näitas meile eriti ilmekalt Suur Isamaasõda.

Kõigil aladel peale nende, mis liiduvabariigid oma huvides annavad üle NSV Liidule, teostavad nad riiklikku võimu iseseisvalt, s. o. suveräänselt. Kõik õigused ja kohustused, mis iga liiduvabariik omab, on täpselt määratletud Stalinlikus Konstitutsioonis.

Nõukogudemaa kõrgeimaks riigivõimuorganiks on NSVL Ülemnõukogu, mis koosneb kodanike poolt valitavast kahest üheõiguslikust kojast: Liidunõukogust ja Rahvuste Nõukogust. Seejuures saadab iga liiduvabariik Rahvuste Nõukogusse, mis esindab NSVL rahvuste spetsiifilisi huvisid, oma rahvaarvu ning territooriumi suurusele vaatamata 25 saadikut. Vastavalt sellele esindab Rahvuste Nõukogus näiteks venelasi ja eestlasi, kellest esimesi on arvuliselt umbes 100 korda rohkem, võrdne arv saadikuid.

Ka Ameerika ja Euroopa kodanlike riikide parlamendid on enamikus kahekojalised. Kuid seal pole koad (nn. ülem- ja alamkoda) üheõiguslikud, ja ülemkoja moodustamisel ei rakendata sageli isegi näilikke demokraatlikke vahendeid. Inglismaal määratakse näiteks ülemkoja (lordide koda) liikmed osalt kuninga poolt ja osalt valitakse nad väikese grupi kõrgema aristokraatia poolt.

Ka kodanliku Eesti viimne Riigikogu oli ette nähtud kahekojalisena, kusjuures ülemkoja (Riiginõukogu) 40-liikmelisest koosseisust nimetas eriõiguse alusel diktaatorivõimuga president 10 liiget ja ülejäänud liikmed saadeti diktatuuri võimuorganite jne. poolt. Seega polnud selle koja koosseisu moodustamisel rahval tegelikult vähimatki võimalust kaasa rääkida. Säärased ülemkojad on loomulikult vaid reaktsiooni võimukeskusteks, ja nad tõkestavad igasugusel viisil demokraatia rakendamist ning arenemist.

NSVL kõrgeima riigivõimuorgani, Ülemnõukogu, saadikud valitakse aga kõik rahva poolt üldise, ühetaolise ja otsese valimisõiguse alusel salajasel hääletamisel rahva enda hulgast. Saadikute valimistest võtavad osa eranditult ja üheõiguslikult kõik nõukogude rahvad.

Kõik NSV Liidu rahvad on teadlikud neist suurtest õigustest ja kohustustest, mis neile annab Stalinlik Konstitutsioon. Nad tajusid meie rahvaste siira sõpruse jõudu kogu selle suuruses Isamaa-

sõja hiiglahinguis. Bolševistlik partei, igakülgselt kindlustades nõukogude rahvaste sõprust ning üksteisemõistmist, on muutnud Nõukogude Liidu võitmatuks sotsialismi kantsiks. Ja seepärast leidis NSV Liidu rahvaste sõprus NSVL Ülemnõukogu valimisteks ettevalmistumisel uue selge väljenduse. Kõik NSVL kodanikud, vaatamata rahvusele, esitasid üksmeelselt saadikukandidaate NSVL kõrgeimasse riigivõimuorganisse. Vene NFSV ja kauge Uzbekistani linnades ja külades, Eestis ja Gruusias, Lätis ja Moldaavias, kõigis meie liiduvabariikides areneb valimiseelne kampaania laiade rahvamasside piiritu truuduse demonstratsioonina bolševike parteile, Nõukogude valitsusele ja oma armastatud juhile seltsimees Stalinile.

STALINLIKUD VIISAASTAKUD¹

Iga riigi majanduslikku võimsust määratakse tootmise arengu, esmajärjekorras rasketööstuse arengu taseme järgi. Mida rohkem toodetakse iga elaniku kohta rauda, kütteaineid, masinaid ja teisi tootmisvahendeid ning tarbeesemeid, seda rikkam on riik ja seda kõrgem on riigi majanduslik tase.

Tsaari-Venemaa oli majanduslikult mahajäänumaid Euroopa riike. Malmi ja terase toodang oli Venemaal iga elaniku kohta 1913. aastal 11 korda väiksem kui USA-s, 8 korda väiksem kui Saksamaal ja 4 korda väiksem Prantsusmaast. Elektrienergia toodang iga elaniku kohta oli 1913. aastal Venemaal 17 korda väiksem kui USA-s ja 5 korda väiksem kui Saksamaal. Kivisöe toodang oli 26 korda väiksem kui Ameerikas, 31 korda väiksem kui Inglismaal, 15 korda väiksem kui Saksamaal ja 5 korda väiksem kui Prantsusmaal.

Nõukogude võimu esimestest päevadest alates seadsid Lenin ja Stalin ning bolševistlik partei endile ülesandeks likvideerida lühikeste ajalooliste tähtaegadega meie riigi majanduslik ja tehniline mahajäämus.

Lenin ja Stalin rõhutasid korduvalt, et sotsialistliku suurtööstuse loomise küsimuse lahendamine tuleb teostada ajalooliselt lühikese ajaga. „Me oleme eesrindlikest maadest 50—100 aasta võrra maha jäänud,“ ütles seltsimees Stalin 1931. aastal. „Me peame selle vahemaa kümne aastaga ära käima. Me kas teeme seda, või meid pigistatakse puruks.“

Lenin ja Stalin õpetasid parteid ja kogu meie rahvast, et ainult sotsialistliku suurtööstuse, esmajärjekorras rasketööstuse loomine kindlustab meie maa majandusliku iseseisvuse ja sõltumatuse

¹ Kokkuvõte G. Sorokini artiklist „Stalinlikud viisaastakud ja meie kodumaa võimsus“.

kapitalistlikest riikidest, tööstuse ja põllunduse reorganiseerimise uuel tehnilisel alusel, kogu rahvamajanduse tehnilise rekonstrueerimise, tagab riigi kaitsevõime majanduslike aluste loomise ja võimsa sõjatööstuse arenemise.

Nende ajalooliste ülesannete nimel töötati välja juba nõukogude võimu esimestel aastatel Lenini otsesel juhtimisel maa elektrifitseerimise plaan — GOELRO (Venemaa Riikliku Elektrifitseerimise Komisjoni plaan). Samade ajalooliste ülesannete täitmisele olid suunatud stalinlikud viisaastakud ja eriti esimene viisaastakuplaan, mis, nagu teada, oli maa elektrifitseerimise leninliku plaani järglaseks.

Rahvamajanduse arendamise esimene viisaastakuplaan võeti 1929. aasta aprillis vastu partei XVI konverentsil ja V Nõukogude kongressil. Esimese viisaastaku põhiülesanne seisis selles, nagu märkis seitsimees Stalin, et viia meie mahajäänud, paiguti kesk-aegse tehnikaga maa moodsa tehnika alusele, muuta NSV Liit agraarmaast tööstusmaaks, täiesti iseseisvaks ja ülemaailmse kapitalismi kapriisidest sõltumatuks.

„Viisaastaku põhiülesanne seisis selles, et NSV Liitu tööstusmaaks muutes lõplikult välja tõrjuda kapitalistlikud elemendid, laiendada sotsialistlike majandusvormide rinnet ja luua majanduslik alus klasside kaotamiseks NSV Liidus, sotsialistliku ühiskonna ülesehitamiseks.

Viisaastaku põhiülesanne seisis selles, et luua meie maal niisugune tööstus, mis oleks võimeline ümber varustama ja reorganiseerima mitte ainult tööstust tervikuna, vaid ka transporti ja põllumajandust — sotsialismi baasil.

Viisaastaku põhiülesanne seisis selles, et viia väike ja killustatud põllumajandus kollektiivse suurmaapidamise alusele, kindlustada seega sotsialismi majanduslikku baasi maal ja likvideerida sel kombel kapitalismi taastamise võimalus NSV Liidus.

Lõpuks seisis viisaastakuplaani ülesanne selles, et luua riigis kõik vajalikud tehnilised ja majanduslikud eeldused maa kaitsevõime maksimaalseks tõstmiseks, mis annab võimaluse organiseerida otsustavat vastulööki kõigile igasugustele sõjalise interventsiiooni katsetele väljaspoolt, kõigile igasugustele sõjalise kallale tungi katsetele väljaspoolt“ (Stalin).

Teise viisaastaku (1933—1937) peamisteks ülesanneteks olid: kapitalistlike elementide ja üldse klasside likvideerimine, klasside erinevust ja ekspluateerimist tekitavate põhjuste täielik hävita-

mine ja kapitalismi jäänuste kõrvaldamine majanduses, maa kogu töötava rahva muutmine teadlikeks ning aktiivseiks klassivaba sotsialistliku ühiskonna ehitajaks, rahvamajanduse tehnilise rekonstruktsiooni lõpule viimine ja töötajate tarbimise tõstmine 2—3 korda.

NSV Liidu rahvamajanduse arendamise kolmas viisaastakuplaan (1938—1942) lähtus NSV Liidu majanduslikust põhiülesandest ja jätkas esimese ja teise viisaastaku sihti maa industrialiseerimiseks, raske- ja sõjatööstuse forsseeritud arendamiseks. Kolmas viisaastak nägi ette edaspidist põllumajanduse ja transpordi tõusu. See kindlustas kõigi majandusrajoonide ja eriti rahvuslike vabariikide arenemist kui ka vajalike majanduslike reservide loomist. Kolmas viisaastak nägi ette rahva tarbimise tõusu $1\frac{1}{2}$ —2 korda. Kolmanda viisaastaku teostamine pidi kujunema tähtsaimaks etapiks meie maa järk-järgulise ülemineku teel sotsialismist kommunismile.

1941. a. juunis algas nõukogude rahva Suur Isamaasõda saksa imperialistide vastu. Saksa fašistlike vallutajate kallaletung meie kodumaale takistas kolmanda viisaastakuplaani täitmist.

Nüüd, 1946. aastal, millal Suur Isamaasõda on võidukalt lõpetatud, asuti ellu viima NSV Liidu rahvamajanduse taastamise ning arendamise viisaastakuplaani 1946.—1950. aastaks. Selles viisaastakuplaanis on nähtud ette saksa okupatsiooni all olnud NSV Liidu rajoonide rahvamajanduse täielik taastamine, rahvamajanduse sõjajärgne ümberkorraldamine ja NSV Liidu kõigi rajoonide edaspidine arendamine, mille tulemusena peab tunduvalt ületatama NSV Liidu rahvamajanduse arengu sõjaeelne tase.

*

Esimese ja teise viisaastaku täitmise tulemusena likvideeriti kapitalistlikud elemendid NSV Liidu majanduses. Sotsialistlik majandussüsteem muutus jagamatult valitsevaks süsteemiks. Viisaastakud suunasid riigi materiaalseid ja finants-ressursse ning miljonite nõukogude inimeste energia meie maa iseseisvuse ning kapitalistlikest riikidest sõltumatuse kindlustamiseks ja maa kaitsevõime tugevdamiseks.

Stalinlike viisaastakute teostamine osutus NSV Liidu majandusliku ja sõjalise võimsuse aluseks. Stalinlike viisaastakute eduka teostamise tulemusena loodi NSV Liidus sotsialistlik suurtööstus.

NSV Liidu suurtööstuse toodang kasvas 1940. aastaks 1913. aastaga võrreldes peaaegu 13-kordselt. Eriti edukalt arenes rasketööstus ja selle juhtivad alad: masinaehitus, metallurgia ja energeetika, küttetoodang ja keemiatööstus.

Masinaehitus osutus rahvamajanduse rekonstruktsiooni võtmeks ja selle arendamist juhtis partei ja valitsus erilise hoolega. Masinaehituse toodang suurenes juba teise viisaastaku lõpuks 30-kordseks 1913. aastaga võrreldes. Palju tähtsaid masinaehituse liike loodi viisaastakute jooksul. Nende hulka kuulub: autotööstus, traktorite ja keerukate põllutöömashinade tootmine, tööpinkide valmistamine, raua valtsimisseadmete tootmine jne. Masinaehituse tähtsaim ala — tööpinkide valmistamine — suurenes kahe viisaastaku kestel umbes 35-kordseks 1913. aastaga võrreldes. Sealjuures täienes tööpinkide tootmine aastast aastasse. Ainuüksi teise viisaastaku vältel hakati valmistama 270 uut tööpinkide tüüpi.

Võimas tööstuse ja raudtee-ehituse teostamine ning masinaehituse areng pole mõeldav võimsa metallurgiata. Metallitarvituse tase on maa üldise majandusliku taseme mõõdupuuks. Nõukogude võim on teinud viisaastakute jooksul määratu töö metallurgia arendamisel meie maal. Selle tulemusena kujutas malmitoodang NSV Liidus 1937. aastal üle 14,5 miljoni tonni ehk 347% 1913. aasta toodangust. Terase toodang oli vastavalt — 17,7 miljonit tonni ehk 419%.

Teostades ulatuslikult tehniliselt eesrindlike ettevõtete püstitamist, rajas NSV Liit mustmetallurgia. Kuid tänapäeva moodne masinaehitus vajab eriti kõrgeväärtuslikku metalli. Seepärast arendati stalinlike viisaastakute kestel jõudsalt kvaliteet-metallurgiat. 1928. aastal toodeti NSV Liidus vaid 70 000 tonni väärtuslikku valtsmetalli, 1937. aastal aga — ligi 2,5 miljonit tonni. Kolmandal viisaastakul oli ülesandeks kahekordistada kvaliteetterase toodangut.

Suurt tähelepanu osutati elektriterase tootmisele. 1932. aastal võrdus elektriterase toodang 100 000 tonnile. Viis aastat hiljem — 1937. aastal toodeti juba 800 000 tonni elektriterast. Sellega ületati 1935. aasta USA elektriterase toodangu tase ja jäeti maha kõik teised kapitalistlikud maad. Kõrvuti metallurgia arenemisega lõunas loodi riigi idaosas teine metallurgiline baas, millel oli suur tähtsus NSV Liidu idarajoonide varustamisel metallidega ja mis etendas tähtsat osa Suures Isamaasõjas, kui metallurgiaarajoonid lõunas olid vaenlase poolt ajutiselt okupeeritud.

Sotsialistliku industrialiseerimise teostamisel oli oluline tähtsus värvilisel metallurgial, mille suurenemisest sõltus elektrifitseerimise, masinaehituse ja sõjatööstuse arenemine. Viisaastakute teostamise tulemusena loodi meie maal rasketööstuse võimsa haruna värviline metallurgia. Teise viisaastaku lõpuks suurenes mustvase tootmine rohkem kui kolmekordselt, elektrivalutoodang aga ületas 1913. a. tootmise rohkem kui 5 korda. Alustati alumiiniumi, nikli, inglistina, antimoni ja magneesiumi tootmist.

Tähtis koht oli stalinlikes viisaastakuplaanides maa elektrifitseerimisel. Kolmanda viisaastaku algul ületas NSV Liidu elektri- jaamadade võimsus peaaegu 8-kordselt revolutsioonieelse Venemaa jõujaamade võimsuse, elektrienergiatoodang oli 20 korda suurem 1913. aasta toodangust.

NSV Liidu energeetika, elektri- jaamadade, auto- ja traktoripargi, metallurgia ning iga liiki transpordi kasv toetus kütetoodangu suurenemisele. Seepärast suurendati juba kolmanda viisaastaku algul kivisöe toodangut 4,5 korda, nafta ja gaasi tootmist aga 3,5 korda 1913. aastaga võrreldes. Viisaastakute kestel püstitati NSV Liidus moodne naftatööstus, mis kindlustab põllundust, autotransporti ja õhulaevastikku kütteainega.

NSV Liidu kiiresti arenevate tööstusalade hulgas, mis on seotud tihedalt maa industrialiseerimisega, põllunduse intensiivistamisega ja sõjatööstuse teenindamisega, tuleb mainida ka keemiatööstust. Tervikuna ületas keemiatööstus kolmanda viisaastaku algul 1913. aasta toodangu 15-kordselt.

Suur Isamaasõda osutus meie maa majandusliku vastupidavuse karmiks kontrolliks, ja meie maa talus auga selle kontrolli. Toetunud stalinlike viisaastakute kestel loodud sotsialistliku tööstuse ja kolhoosisüsteemi jõule, suutis meie rahvas kaitsta oma kodumaa vabadust ning sõltumatust ja purustas vaenlase täielikult.

*

Esimesel viisaastakul alustatud rahvamajanduse tehniline rekonstruktsioon teostati edukalt teisel viisaastakul. Selle ülesande täitmine võimaldus tänu sellele, et tehnilise rekonstruktsiooni alus — rasketööstus — saavutas 1933.—1937. a. veelgi kiirema arengu. Kogu tööstustoodangu 2,2-kordse kasvu juures suurenes tootmisvahendite toodang teisel viisaastakul 2,4 korda.

Tehnilise rekonstruktsiooni teostamise tähtsaimaks väljenda-

jaiks osutuvad andmed põhifondide uuendamise kohta. Teise viisaastaku lõpuks uuenes NSV Liidu rahvamajanduse tootmisaparaat põhjalikult. Üle 80% tööstustoodangut saadi 1937. aastal uutest ettevõtetest, mis püstitati või täielikult rekonstrueeriti esimese ja teise viisaastaku jooksul. Teisel viisaastakul toodetud tööpingid moodustasid 1938. aasta algul üle 50% olemasolevast tööpinkide pargist, kuna teise viisaastaku lõpuks põllumajanduses olevaist traktoreist ja kombainidest olid üheksa kümnendikku välja lastud teisel viisaastakul.

Tehniliselt eesrindliku tootmisaparaadi loomine tööstuses ja kõigil rahvamajanduse põhilistel aladel — selline on NSV Liidu tehnilise rekonstruktsiooni tulemus. Seltsimees Stalin ütles 1939. aastal ÜK(b)P XVIII kongressil: „See on fakt, et tootmistehnika poolest, tööstusliku tootmise uue tehnikaga küllastamise poolest seisab meie tööstus maailmas esimesel kohal.“

Tehnilise rekonstruktsiooni teostamine ja eesrindliku tehnika omandamine on bolševistliku partei poolt kasvatatud rohkearvuliste uute kaadrite teene. 1933.—1937. aasta jooksul valmistati ette tööstusele, põllundusele ja transpordile ligi 6 miljonit kvalifitseeritud töölisi, kõrgemad õppeasutused ja erikeskkoolid andsid ligi 1 miljon spetsialisti.

Olulist osa etendasid tehnilise rekonstruktsiooni teostamisel rahvamajanduse elektrifitseerimine ja raskete ning vaevanõudvate tööde mehhaniseerimine. Tööstuse elektrifitseerimine võimaldas suure tootmisvõimega ja kergesti käsitsetavate masinate tootmise, mis parandas tunduvalt tööliste töötingimusi ja soodustas nende toodangu tõusu.

Eriline tähtsus oli põllumajanduslike tööde mehhaniseerimisel. Põllutööde laialdane mehhaniseerimine muutis põhiliselt põllumajandusliku töö tingimusi.

Rahvamajanduse tehnilise rekonstruktsiooni teostamise ja uue tehnika omandamise üldistavaks väljendajaks on andmed töö produktiivsuse tõusu ja toodangu omahinna alanemise kohta. Töö produktiivsus tõusis 1933.—1937. a. tööstuses 82% võrra ja ehituste alal 83% võrra.

Stalinlike viisaastakute täitmise tulemusena loodud võimas sotsialistlik tööstus osutus NSV Liidu sõjalise võimsuse majanduslikuks aluseks. Rasketööstuse baasil arenes meie esmajärguline sõjatööstus, mis loodi plaani alusel nagu kogu meie rahvamajandus.

Põllumajanduse kollektiviseerimise teostamine kindlustas kõrgetoodangulise sotsialistliku suurpõllumajanduse loomise, mis on võimeline, vastandina väiketalumajapidamisele, suurendama oma toodangut aastast aastasse ja varustama tarvilisel määral tööstust toorainega ja elanikke toiduainetega.

Juba esimesel viisaastakul levis laialdaselt uusi, sotsialistliku põllunduse ettevõtteid — sovhoose, masina-traktorijaamu ja kolhoose. Kolhooside ja sovhooside erikaal külvipinna alal tõusis 2,7%-lt 1928. aastal 78%-ni 1932. aastal. Teravilja saagi alal tõusis sotsialistliku sektori erikaal 84%-ni esimeses viisaastakus ettenähtud 43% vastu.

Sotsialistlik põllundus saavutas teisel viisaastakul uusi suuri tootmistulemusi. Leivavilja saak tõusis 1937. aastal 7,3 miljardi puudani ehk 72% võrra üle 1932. aasta taseme ja 15% võrra üle viisaastakuplaanis 1937. aastaks ettenähtud taseme. Puuvillasaak ületas 1937. aastal kahekordselt 1932. aasta saagi ja 25% võrra viisaastakuplaanis projekteeritud taseme. Idarajoonis loodi teraviljatoodangu suurbaas. Isamaasõja aastail varustas stalinlik põllundus katkestamatult armeed ja linna elanikkonda leiva ning tööstustoorainetega.

*

Kahe stalinliku viisaastaku täitmise tulemusena organiseeriti NSV Liidus põhiliselt sotsialistlik ühiskond. Sotsialism asus jagamatult valitsema kõigil rahvamajanduse aladel. Vastavalt sellele muutus ka NSV Liidu elanike klassiline koosseis. Jäid kaks sõbralikku klassi — töölisel ja talupojad — ja nõukogude intelligents. Sotsialismi võidu tulemusena arenesid NSV Liidus sellised nõukogude korra kandejõud, nagu nõukogude ühiskonna moraalne poliitiline ühtsus, NSV Liidu rahvaste sõprus ja nõukogude patriotism, mis eriti kujukalt avaldusid Suures Isamaasõjas.

Sotsialistlik majandussüsteem on eesrindlikem majandussüsteem, kus pole kriise ega tööpuudust. Sotsialistlik majandussüsteem kindlustab NSV Liidu majandusliku arenemise kiire, ajaloos seni nägematu tempo. Sotsialistlik majandussüsteem kindlustab NSV Liidu töötajale kultuurilise ja jõuka elu. Kolmanda viisaastaku algul ületas NSV Liidu rahvatulu revolutsioonieelse Venemaa rahvatulu 5-kordselt. Tunduvalt kasvasid kolhoosnike sissetulekud. Rahva laiatarbekaupadega varustamise peamise kanali, riiklikkooperatiivse kaubanduse käive suurenes ainuüksi teise viisaastaku

jooksul rohkem kui kolmekordselt. Töötajate materiaalse ja kultuurilise taseme edaspidiseks tõusuks aitasid suurel määral kaasa Nõukogude riigi tegevus koolide ja teiste rahvahariduslike ettevõtete ehitamisel ning haiglate, ambulatooriumide, sanatooriumide ja puhkekodude püstitamine.

Viisaastakute edukas teostamine võimaldus tänu bolševistliku partei juhtimisele.

Teostanud põhiliselt sotsialismi ülesehituse, astus NSV Liit uude arengufaasi, klassivaba sotsialistliku ühiskonna ehitustöö teostamise ja järk-järgulise sotsialismilt kommunismile ülemineku faasi.

Seltsimees Stalin selgitas ÜK(b)P XVIII kongressil oma aruandes põhjalikult selle suure ajaloolise ülesande teostamise teid ja vahendeid. Seltsimees Stalin ütles: „Me oleme tähtsamaist kapitalistlikest maadest ette jõudnud tootmistehnika ja tööstuse arendamise tempo suhtes. See on väga hea. Kuid sellest on vähe. Neist tuleb ette jõuda ka majanduslikult. Me võime seda teha ja me peamegi seda tegema. Ainult sel juhtumil, kui me tähtsamaist kapitalistlikest maadest majanduslikult ette jõuame, võime loota, et meie maa saab täielikult küllastatud tarbeesemetega, et meil saab olema produktide küllus ja me saame võimaluse kommunismi esimesest faasist üle minna teise faasi.“

Seltsimees Stalin esitas ülesande — lähema 10—15 aasta jooksul majanduslikult järele ja ette jõuda tähtsamaist kapitalistlikest maadest. Kolmanda viisaastaku teostamine pidi igati soodustama selle ajaloolise ülesande teostamist. Kolmas viisaastakuplaan, jätkates maa industrialiseerimise suunda ning raske- ja kaitsetööstuse edaspidist kiiret arendamist, nägi ette kogu tööstustoodangu tõusu 92% võrra, tootmisvahendite toodangu tõusu — 107% võrra. Kolmas viisaastak nägi ette ka rahvamajanduse teiste alade edaspidist tõusu, määrates rahva tarbimise suurenemise 1½—2-kordseks.

Kolmas viisaastakuplaan kinnitati olukorras, kus uus maailmasõda muutus tõsiasjaks. Tugevnev sõjalise kallaletungi oht NSV Liidule kohustas meid osutama veelgi rohkem tähelepanu raske- ja sõjatööstuse arendamisele. Masinaehituse forsseeritud kasv kindlustas kolmandal viisaastakul rohkem kui kolmekordse tõusu lennukite, tankide, kahurite, kuulipildujate, püsside ja muud liiki relvastuse tootmisel.

Suurt tähelepanu osutati kolmandal viisaastakul mustmetallurgiale ja kvaliteettersa tootmisele. Viies malmitoodangu 1942. aas-

tal 22 miljoni tonnini (kasv 52% võrreldes 1937. aastaga) ja terase-
toodangu 28 miljoni tonnini (kasv 58%) pidi kolmandal viisaasta-
kul eriti energiliselt arendatama kvaliteetterase liikide tootmist.
Veel kiiremä tempoga kui mustmetallurgia pidi kolmandal viis-
aastakul arenema värviline metallurgia.

Energeetika alal kavastas kolmas viisaastakuplaan elektri-
jaamade võimsuse tõusu 2,1 korda, likvideerida selle alusel osali-
selt ettetuleva ebaühtluse tööstuse kiire kasvu ja elektriyaamade
mitteküllaldase suurenemise vahel ja luua energeetilises süstee-
mis elektrivõimsuse reserve. Söetööstus sai ülesandeks — tõsta
söetoodang 243 miljoni tonnini (tõus 90% võrra), nafta ja gaasi
tootmine pidi ulatuma 1942. aastal 54 miljoni tonnini ehk 177%
1937. a. toodangust. Kolmanda viisaastaku tähtsaimaks ülesan-
deks oli keemiatööstuse kiirendatud arenemine vastavalt rahva-
majanduse tarvitusele ja maa kaitsevõime huvidele.

22. juunil 1941. aastal katkestas hitlerliku Saksamaa reeturlik
kallaletung meie kodumaale NSV Liidu rahvaste rahuliku töö.
Sõda aga näitas kõige selgemini, kuidas meie maa oli majandus-
likult ja sõjaliselt arenenud ning tugevnenud viisaastakute eduka
teostamise tulemusena. Tänu stalinlike viisaastakute jooksul
saavutatud tootmisjõudude arengu kõrgele tasemele ja tootmise
eesrindliku tehnika rakendamisele suutis Nõukogude riik organi-
seerida sõja päevil kiiresti võimsa sõjamajanduse. Toetudes sot-
sialistlikule omandile viis Nõukogude riik rahvamajanduse lühima
ajaga sõjamajanduse rööpaile, moodustas eeskujuliku sõjamajan-
duse tähtsamate harude kiire arenemise. Tänu kolhooslikule kor-
rale ei langenud sõja ajal NSV Liidu põllumajanduse toodang,
vaid jätkas katkestamatult armee ja linna elanikkonna varusta-
mist toiduga ja tööstuse varustamist toorainega.

Tähtis on märkida NSV Liidu rasketööstuse arenemist sõja-
aastail. Rasketööstus on sõjamajanduse alus ning meie majanduse
sõjajärgse arengu alus. Toetades sõja-aastail rasketööstuse aren-
gut, kindlustas Nõukogude riik just sellega eeldused rahvamajan-
duse edukaks taastamiseks ja edasiseks eduks pärast sõja lõppu.

*

Võit fašistlike agressorite üle tõi ammuoodatud rahu. Nõu-
kogude Liidu rahvad said võimaluse pöörduda loova töö juurde
kommunistliku ühiskonna ehitustööl.

NSV Liidu rahvamajanduse taastamise ja arendamise viis-

aastakuplaanis 1946.—1950. aastaks on seatud ülesandeks saksa okupatsiooni all kannatada saanud NSV Liidu rajoonide majanduse täielik taastamine. Saksa okupandid tegid tohutut kahju NSV Liidu rahvamajandusele ja elanikkonnale. Saksa okupantide poolt ainult otseselt hävitatud nõukogude kodanike, kolhooside, ühiskondlike organisatsioonide, riiklike ettevõtete ja asutuste varandustele tekitatud kahju moodustab tohutu summa — 679 miljardit rubla.

Saksa okupatsiooni all kannatada saanud rajoonides algas majanduse taastamine juba sõja ajal. Sellega näitas nõukogude kord oma määratud elujõudu. 1945. a. alguseni oli vabastatud rajoonides taastatud üle tuhande söekaevanduse šahti, lastud käiku 35 elektrijaama, taastatud 15 kõrgahju jne. Transpordi alal oli 1944. a. keskel taastatud üle 35 000 kilomeetri raudteed. Edukalt algas põllumajanduse taastamine. 1944. aastal moodustas kolhooside külvipind Nõukogude Ukrainas 65% sõjaeelsest külvipinnast, teravilja külvipind aga 73% sõjaeelsest külvipinnast.

Uus viisaastakuplaan kindlustab rahvamajanduse kiire sõjajärgse ümberkorraldamise. Suur Isamaasõda nõudis kõigi jõudude ja vahendite mobiliseerimist vaenlasele vastuhoobi andmiseks. NSV Liidu rahvamajandus oli allutatud rinde vajaduste teenindamise ülesandele. Seetõttu saavutas sõjatööstus sõja-aastail võimsa arengu. Saabunud rahuperiood võimaldab rahvamajanduse ümberlülitamise rahuaja rööpaile. Sõjalistest tellimustest vabanenud ettevõtteis algas tsiviiltoodangu tõstmise organiseerimine. Taastatakse nende saaduste tootmine, mille valmistamine oli sõja ajal katkestatud või piiratud. Taastub toodangu sõjaeelne assortiment kerge-, toiduainetetööstuses jne.

Kui kapitalistlikes maades tööstuse ümberlülitamine töötamiseks kitsendatud sõjajärgse turu tarvis tekitab kriise ja massilist tööpuudust, siis NSV Liidus võimaldab plaanimajandus maksimaalse efektiga kasutada sõjajärgse ümberkorralduse otstarbel materiaalseid fonde ja tööjõudu, mis vabanevad sõjaväe demobiliseerimise ja sõjatööstuse piiramise tõttu.

Silmas pidades saksa okupatsiooni all kannatada saanud rajoonide rahvamajanduse taastamise ülesandeid ja rahvamajanduse sõjajärgset ümberkorraldamist, seab uus viisaastakuplaan oma tähtsaimaks ülesandeks ühtlasi NSV Liidu kõigi rajoonide edaspidise arengu, mille tulemusena ületatakse tunduvalt NSV Liidu sotsialistliku majanduse arengu sõjaeelne tase.

KOMMUNISTIDE JA PARTEITUTE PROGRAMM ON MEIE TULEVIKUTEE¹

NSVL Ülemnõukogu valimistel andis paljumiljoniline nõukogude rahvas üksmeelselt oma hääled kommunistide ja parteitute bloki kandidaatide poolt, väljendades sellega oma täielikku usaldust kommunistlikule partelle ja Nõukogude valitsusele. Sellega kiitsid nõukogude inimesed heaks samuti ka ÜK(b)P Keskkomitee läkituses ja seltsimees Stalini ajaloolises kõnes valijaile esitatud suurejoonelise programmi kommunismi täielikuks võiduks meie maal.

NSVL Ülemnõukogu valimistel näitas oma täielikku usaldust kommunistliku partei poliitika vastu ka eesti rahvas, avaldades sellega ühtlasi tänu oma ajalooliste verivaenlaste — saksa rööv-
vallutajate — üle 700-aastase omavoli ning vägivallatsemise lõpliku likvideerimise eest, nõukogude maareformi eest, eduka tegevuse eest rahvamajanduse taastamisel ja võimaluste loomise eest meie rahvusliku kultuuri õitseleviimiseks.

Oma esimeseks ülesandeks peab kommunistide ja parteitute blokk tõsta Nõukogudemaa võimsust ning kindlustada kõigi võimaluste ning jõududega meie riigi ühiskondlikku korda.

Lakkamatult tuleb tugevdada sõprussidemeid nõukogude vabade ning üheõiguslike rahvaste vahel. Paljumiljonilise nõukogude rahva ühtsus ning sõprus on aluseks sellele, et meie kõigi ühised pingutused oma kodumaa elu õitseleviimiseks kannavad maksimaalselt vilja. Et elame riigis, kus rahvusküsimus ning rahvuste koostöö probleem on lahendatud paremini kui üheski teises riigis, selle üle peame eriti õnnelikud olema meie, eestlased, nagu ka teisedki meie maa väikesed rahvad. See asjaolu kohustab meid erilist tähelepanu pöörama rahvuste vahel sõpruse, vastastikuse austamise ning vennaliku koostöö kindlustamisele.

Meie sotsialistlik rahvamajandus peab taastatama kõige lähema aja jooksul. See on suur samm edasi tohutus ülesehitustöös kommunismi lõpliku võidu heaks meie maal. Tööstuse ja põllumajanduse sõjaeelse taseme taastamisele järgneb muidugi peatamatult nende hoogus edasiarendamine.

Oma aruandes uue viisaastaku plaani kohta ütles NSVL Riikliku Plaanikomisjoni esimees sm. Voznessenski: „Nõukogude Liit võis saavutada maailma-ajaloolise võidu üksnes maa kõigi materiaal-

¹ Juhtartikkel ETA-lt uue viie aasta plaani seaduse kinnitamise puhul aprillis 1946. a.

sete ressursside eelnenud ettevalmistamise tõttu aktiivseks kaitseks. Materiaalsed ressursid meie võiduks loodi maa järjekindla industrialiseerimise ja põllumajanduse kollektiviseerimise poliitika läbiviimisel. Isamaasõja perioodil kasutasid kommunistlik partei ja Nõukogude valitsus need materiaalsed ressursid täielikult ära.“

Nagu see toimus enne Isamaasõda kolme esimese viisaastaku jooksul, nii rakendatakse ka nüüd, pärast sõja lõppemist, kõik võimalused meie tööstuse ja kogu rahvamajanduse arendamiseks. Meie vabrikud ja tehased viiakse jälle üle rahuaegse toodangu valmistamisele. Kõikjal keeb meil töö. Kõikjal on töökäte järele suur nõudmine, vajatakse töötajaid igasugustele erialadele. Ükski sõjaväest demobiliseeritu ei jää tööta.

Meie maal pole karta kriise ega tööpuudust, mis alalise ning raske ähvardusena ripub kapitalistlike maade tööliste kohal. Nimelt teostub kapitalistlikes riikides üleminek sõjamajanduselt rahuaegsele majandusele kapitalistlikule süsteemile omaste eriliste seaduste põhjal. Kui meil sotsialistlikus ühiskonnas tööstustoodang pidevalt tõuseb, siis näiteks Põhja-Ameerika Ühendriikide tööstustoodang vähenes 1945. aasta lõpuks enam kui ühe kolmandiku võrra (1941. a. tasemele); sellele kaasnes tööpuuduse kiire kasv. Ei või ka unustada, et koos tööpuuduse tõusuga langeb tunduvalt töötasu.

Mis puutub meie partei majandusprogrammi pikema ajajärgu kohta, siis nähakse ette tõsta meie tööstuse tase kolmekordseks võrreldes sõjaeelse tasemega. „Meil on vaja saavutada, et meie tööstus võiks toota iga aasta kuni 50 miljonit tonni malmi, kuni 60 miljonit tonni terast, kuni 500 miljonit tonni sütt, kuni 60 miljonit tonni naftat. Ainult sel tingimusel võib loota, et meie kodumaa on kindlustatud igasuguste juhuste eest. Selleks kulub vististi kolm uut viisaastakut, kui mitte rohkem. Kuid seda võib teha, ja me peame seda tegema“ (Stalin).

Käsilähes sotsialistliku tööstuse taseme tõstmisega peab nõukogude rahvas täielikult taastama ja edasi arendama meie põllumajanduse kõiki harusid, et meie põllud annaksid rohkem vilja, karjad rohkem piima, liha jne. Lähemal ajal peab selleks taastatama täielikult saksa okupantide poolt purustatud rajoonid, peab otsustavalt tõstetama kariloomade arvu.

Tuleb teha suuri jõupingutusi selleks, et tõsta meie inimeste heaolu ja parandada nende elutingimusi, sest sõja tagajärjel on elanikkonna elutingimused ikka veel rasked. Tuleb pöörata erilist

tähelepanu ka massikaupade tootmise laiendamisele ja kaupade hindade järjekindlale alandamisele. Samuti on edasilükkamatuks ülesandeks taastada ja ehitada uued eluhooned sõjas purustatud rajoonides, kindlustada korralikud korteriolud kõigile töötajale.

Selleks, et nõukogude rahvas võiks elada rahu ning julgeolekus, tuleb ka edaspidi võidelda väsimatult meie riigi relvastatud jõudude tugevdamise eest. Punaarmee omab praegu võimsat baasi, mis tuleb ära kasutada selleks, et veelgi tõsta tema tehnilise varustuse taset ja anda uusi kõrgematüübilisi relvastusliike vastavalt sõjateaduse nõudele.

Suur töö seisab ees meie parteil nõukogude kultuuri ning teaduse arendamise alal. „Ma ei kahtle selles, et kui osutame vajalikku abi meie teadlastele, siis suudavad nad lähemal ajal mitte ainult järele jõuda teaduse saavutustele väljaspool meie maa piire, vaid need ka ületada“ (Stalin).

See on põhimistes joontes tee, mille näitasid nõukogude rahvale kommunistlik partei oma valimiseelses läkituses ning seltsimees Stalin oma kõnes valijaile ja mida mööda tuleb käia nõukogude rahval täieliku kommunistliku ühiskonna ülesehitamiseks meie maal. Selle hiiglasliku programmi esimeseks ning põhietapiks on NSVL rahvamajanduse taastamise ja arendamise viie aasta plaan 1946.—1950. a.

*

Uue viisaastaku peamiseks majanduslikuks ja poliitiliseks ülesandeks on taastada sõja läbi kannatada saanud rajoonid, taastada ning tunduvalt ületada tööstuse ja põllumajanduse sõjaeelne tase.

Lähtudes neist põhiülesandest, määratleb NSVL Ülemnõukogu poolt vastuvõetud uue viisaastaku seadus konkreetsed ülesanded toodangu kasvu, kapitaalülesehitustöö ja rahva elu materiaalse ning kultuurilise taseme tõstmise alal, määrates kindlaks samuti rahvamajanduse taastamise ja arendamise plaani igas liiduvabariigis.

Vastavalt sellele näeb uue viisaastaku plaan ette olulisemate üksikasjaliste ülesannetena: suurendada tööstustoodangut võrreldes sõjaeelse tasemega peaaegu poolteisekordseks, kindlustada rasketööstuse ja raudteetranspordi esmajärguline taastamine ning arendamine, saavutada põllumajanduse ja tarbimisvahendeid tootva tööstuse tõus meie rahvaste materiaalse heaolu kindlusta-

miseks ning tähtsamate tarbeesemete külluse loomiseks meie maal, ületada rahvatulu ja rahva tarbimise sõjajärgne tase, alandada järjekindlalt kaubahindu ning kaotada kaardisüsteem, järele jõuda teiste maade teaduse saavutustele ja ületada need, kindlustada nii edasine tehniline progress meie maa rahvamajanduse kõigis harudes, kindlustada nõukogude kultuuri ning kunsti õitseng, parandada rahva tervishoidlikku olukorda, mahutada NSVL rahvamajanduse taastamiseks ja arendamiseks tsentraliseeritud kapitalipaigutusi 250 miljardit rubla, lasta käiku taastatavaid ja uusi ettevõtteid 234 miljardi rubla väärtuses ja varustada NSVL relvastatud jõud küllaldasel hulgal uusima sõjatehnika alusel.

Erilist tähelepanu omistatakse uue viisaastaku plaanis okupatsiooni all kannatada saanud rajoonide, nende hulgas ka Nõukogude Eesti, rahvamajanduse taastamisele. Neis rajoonides on ette nähtud suurendada: tööstuslikku tootmist 3,9 korda, elektrienergia tootmist 4,4 korda, raudteede veokäivet 2,3 korda, teraviljatoodangut 87%, veiste arvu 52%, sigade arvu 3,2 korda jne. Elamufondi taastamiseks on neis rajoonides ette nähtud riiklikku fondi kasutusse võtta 33,2 miljoni ruutmeetri ulatuses elamispinda.

Nõukogude Eestis suureneb tööstuslik tootmine viisaastaku lõpuks võrreldes 1940. aastaga kolmekordseks, kapitalimahutusi rahvamajandusse on siin ette nähtud ligi 3,5 miljardit rubla, millega kapitalimahutusi iga elaniku kohta tuleb ümmarguselt 3500 rubla.

Fašistliku okupatsiooni poolt eesti rahvamajandusele ja kultuurielule tekitatud purustused ning kahju on väga suured, eriti kui võtta arvesse meie maa ning rahvaarvu väiksust. Nii näiteks vähenes kari Eestis okupatsiooni ajal rohkem kui poole võrra, fašistid purustasid 20 000 elamut, 43 elektri- ja alajaama ja viisid ära palju tööstussiseseadeid. Okupatsioonivõimud panid kiratsema õppetöö koolides ja hävitasid tunduva osa meie väljõppinud kaadreist.

Eesti vabastamisele saksa okupantidest järgnes siin kohe kiireloomuline ülesehitustöö, milles melle on olulist abi andnud vennasvabariigid.

Uue viisaastaku plaani raames on Nõukogude Eestis suurimate kapitaaltöödena ette nähtud põlevkivitööstuse taastamine, kaevanduste laiendamine, elektri- ja alajaamade ehitamine jne., millega Eesti kujuneb hästiarenenud tööstusega maaks.

Võimas põlevkivi gasifitseerimise tehas ehitatakse Kohtla-Järvele. Ahtmele püstitatakse Nõukogude Eesti esimene suurjõu-

jaam. Viimane hakkab varustama energiaga põlevkivirajooni ja samuti Tallinna kaitisi. Meie põlevkivitööstuse arendamine on ette nähtud ulatuses, mis võimaldab 1950. aastal ületada eesti põlevkivitoodangu viis korda võrreldes sõjaeelse tasemega.

Narvas ehitatakse Kreenholmi Manufaktuur üles endisest veelgi suuremana. Tallinnas taastatakse täielikult Balti Puuvillavabrik, „Volta“ elektrimootoritehas, Tallinna Vineeri- ja Mööblivabrik jne. On plaanistatud rea uute tehaste ning vabrikute püstitamine ja seniste laiendamine.

Tööstuse ülesehitamise ulatusest annavad pildi kas või järgmised arvud aastatoodangu kohta, mis 1950. aastaks tuleb Nõukogude Eestis saavutada: põlevkivi 8 410 000 tonni, elektrienergia 395 000 000 kWh, tsement 160 000 tonni, aknaklaas 1 400 000 ruutmeetrit, paber 35 000 tonni, puuvillriie 121 400 000 meetrit jne. Võrdluseks olgu märgitud, et kõrgkonjunktuuri ajal, 1929. aastal toodeti kodanlikus Eestis puuvillriiet ainult veidi üle 30 000 000 meetri.

Meie põllumajanduse alal on ette nähtud 1950. aastaks külvipinna tõstmine 980 000 ha-ni (1941. a. oli külvipind Eestis 918 000 ha). Või aastatoodang peab 1950. a. tõusma 9000 tonnini, liha — 20 000 tonnini.

Säärased on uue viisaastaku ülesanded lühikokkuvõttes, illustreerituina mõningate arvudega eriti eesti rahvamajandust puudutavalt aladelt.

NSVL rahvamajanduse taastamise ning arendamise viie aasta plaani esimest aastat alustasid nõukogude töötajad endale uute ulatuslike sotsialistlike töökohustuste võtmisega. Meie eesrindlikud töölisel täidavad ja ületavad pidevalt neid kohustusi. Nõukogude rahva valmisolek rakendada kõik jõud meie rahvamajanduse ning kultuuri edasiseks tõusuks on kindlaks tagatiseks ka uue viisaastaku plaani teostamisele, sest, nagu õpetab seltsimees Stalin, „meie tootmisplaani reaalsus — see on töörahva miljonid, kes loovad uut elu. Meie programmi reaalsus — see on elavad inimesed, meie teiega, meie töötahe, meie valmisolek töötada uut moodi, meie kindel tahe täita plaani“.¹

Viisaastakuplaani edukaks täitmiseks peame maksimaalse viljakusega rakendama kõik nn. uinuvad reservid, kõik meie loovad jõud. Peame tõstma tööproduktiivsust kõigil tootmisaladel ja tu-

¹ J. Stalin, Leninismi küsimusi, 11. väljaanne, eestik., lk. 308.

gevdama töödistsipliini. Tööprotsessi mehhaniseerimine ning rationaliseerimine ja töötajate tööviljakuse tõus on tegureiks, millega võime katta puudujäägi töökätes.

Suurt tähelepanu tuleb omistada sotsialistlikule võistlusele, mis on osutunud nii rahupäevil kui ka raskeil sõja-aastail Suure Isamaasõja ajal parimaks vahendiks iga töötaja tööviljakuse tõstmisel. Seda arvestades võtavad ka Nõukogude Eesti töötajad endale konkreetsed töökohustused.

Need on meie esimesed kohustused viisaastakuplaani täitmise organiseerimisel, sest ainult kõiki võimalusi maksimaalselt rakendades võime olla kindlad, et täidame auga grandioosse programmi oma kodumaal elu õitseleviimiseks.

*

Pannud Oktoobrirevolutsiooniga aluse nõukogude sotsialistlikule korrale meie maal, valanud palju oma verd noore Nõukogude riigi kaitsmisel välismaiste interventide ning sisemise kontrrevolutsiooni vastu aastail 1918—1921, asus meie tööliklass, talupoegkond ja nõukogude intelligents Lenini-Stalini partei juhtimisel ajalooliste ülesannete täitmisele sotsialistliku ühiskonna ülesehitamiseks. Stalinlike viisaastakute vältel muutus meie maa mahajäänud agraarmaast eesrindlikuks tööstusriigiks: põllumajanduses rakendati kollektiviseerimispoliitikat, mille tulemuseks oli kogu maal suurte kollektiivmajapidamiste loomine, kes saavad edukalt kasutada uut tehnikat ning kõiki saavutusi agronoomia alal; teostati maa industrialiseerimine, esijoones rasketööstuse arendamisega, ja ennetati peamisi kapitalistlikke riike tootmistehnika ning tööstuse arengu tempo poolest. Juba teise viisaastaku lõpuks olid meie maal likvideeritud ka ekspuataatorlikud klassid ja sotsialistlik majandussüsteem tuli võitjaks rahvamajanduse kõigis harudes.

Nii võime ütelda, et meie riigis on sotsialism selle põhimises osas üles ehitatud.

Sotsialism — see on aga alles esimene kommunistliku ühiskonna aste. Kommunism on juba järgmine, ühiskonna arenemise kõrgem aste. „Seda, mida tavaliselt nimetatakse sotsialismiks, nimetas Marx kommunistliku ühiskonna „esimeseks“ või madalamaks faasiks. Kuivõrd tootmisvahendid muutuvad ü h i s o m a n d i k s, seda-

võrd on sõna „kommunism“ ka siin rakendatav, kui mitte unustada, et see pole täielik kommunism.“¹

Nii on sotsialism ja täielik kommunism põhimistes joontes sarnased: nii sotsialistlikus kui ka kommunistlikus ühiskonnas on tootmisvahendid ühisomandiks.

Oluliseks eeliseks sotsialistlikule ühiskonnale peale tootmisvahendite ühisomandi ning üksteisele vastuoluliste klasside puudumise on veel asjaolu, et kogu majanduselu juhitakse siin riikliku plaaniga, mis kindlustab rahvamajanduse kiirema arenemise kui see on võimalik kapitalistlikes riikides.

Kapitalistliku korra alus — tootmisvahendite eraomandiks kuulumine — tõkestab ning aeglustab oluliselt tootmisjõudude arenemist ja uue tehnika ning leiutiste kasutuselevõttu, kuna kapitalist on huvitatud esijoones suurest tulust ja arvutu hulga pere-meeste olemasolu ei võimalda majanduselu üksmeelset ning plaanipärast juhtimist.

Sotsialismi oluliseks iseärasuseks ning eeliseks võrreldes kapitalismiga on ka asjaolu, et ta annab tööle auväärse kohta ühiskondlikus elus ja et see, kes rohkem ning paremini töötab, see saab ka rohkem.

„Töö on NSV Liidus iga töövõimelise kodaniku kohuseks ja auasjaks — põhimõttel „kes ei tee tööd, see ei pea ka sööma“.

NSV Liidus teostatakse sotsialismi põhimõtet: „igaühelt tema võimete järgi, igaühele tema töö järgi.“²

Me võitleme selle eest, et kõik meie riigis saaksid toiduaineid ja tarbeasju vastavalt oma tarvidusele. Kuid sotsialismi perioodil ei suuda ühiskond veel nii palju toota, et täiesti rahuldada kõikide vajadusi. Nii on sotsialistlikus ühiskonnas üksikisikute suhtes vahe materiaalses kindlustatuses veel paratamatu: spetsialistile, suuremate kogemustega ja rohkem kvalifitseeritud töötajale tasutakse paremini kui sellele, kellel on vähem teadmisi ning kogemusi või kes on vähema kvalifikatsiooniga. See asjaolu on suureks ergutuseks meie töötajatele ikka suuremate ja suuremate edusammude saavutamisel.

Meie ühiskonnas pole seepärast kohta ka logelejaille ja muidusööjaille, sest meil viiakse rangelt ellu põhimõte „kes ei tee tööd, see ei pea ka sööma“. Sellega on likvideeritud inimese ekspluatee-

¹ V. I. Lenin, Teosed, kd. XXI, 3. venek. väljaanne, lk. 438.

² NSVL Konstitutsioon, § 12.

rimine inimese poolt, on likvideeritud olukord, kus ühtede valduses on tootmisvahendid ja teised on sunnitud nende heaks töötama, mis on kapitalistlikus ühiskonnas peamiseks ebavõrdsuse aluseks inimeste vahel.

Milles seisab siis peamine erinevus sotsialismi ja kommunismi vahel, mille saavutamisele on suunatud meie hiiglaslikud pingu- tused sotsialistliku rahvamajanduse arendamisel?

Kommunistlikus ühiskonnas teostub põhimõte „igähealt tema võimete järgi, igähele tema tarviduste järgi“. „Kommunismi põhi- mõte seisab selles, et kommunistlikus ühiskonnas töötab igäüks oma võimete kohaselt ja saab tarbeaineid mitte tehtud töö järgi, vaid kultuuriliselt arenenud inimese tarviduste kohaselt.“¹ Kaob inimeste vahel igasugune klassivahe.

See on läbiviidav majanduse arenemise piiramatute võimaluste tõttu kommunismi ajajärgul. Teadusele ja tehnikale luuakse kõik tingimused täielikuks õitsenguks, inimene saab kõiki oma või- meid täielikult välja arendada. Ühiskond rakendab inimese tee- nistusse kõik loodusjõud, aatomienergia kasutuselevõtmine avab grandioossed perspektiivid meie maa tehnika edasiseks arendami- seks, teostatakse tootmise ulatuslik automatiseerimine — kõik see kindlustab seninägematu tööviljakuse. Näiteks juba praegu on meil saavutatud suuri edusamme tootmise automatiseerimise alal: Moskva-Volga kanalil on veejõujaam, mis võib töötada mitu kuud järjest ilma inimese juhtimiseta.

Kommunismi ajajärgul arendatakse välja laialdane ühiskond- like sööklate, mehhaniseeritud pesumajade jne. süsteem. Luuakse mitmekesised asutused laste kasvatamise hõlbustamiseks.

Eksib muidugi see, kes arvab, et kommunism tähendab laial- dast standardimist korterite, mööbli, rõivastuse jne. alal. „...marksism lähtub sellest, et inimeste maitse ja vajadused ei ole ega saagi olla ühesugused ning võrdsed kvaliteedilt või kvan- titeedilt ei sotsialismi ajajärgul ega kommunismi ajajärgul“². Otse vastupidi — tarbeainete külluse puhul inimeste maitse ja tarvidused kasvavad veelgi ja seepärast kommunistlikus ühiskon- nas võetakse tarvitusele kõik abinõud, et rahuldada inimeste nõu- deid täielikult ka maitse, ilu ja mugavuse alal.

Kommunistlikus ühiskonnas kaob lõplikult vastuolu vaimse ja

¹ J. Stalin, Leninismi küsimusi, 11. väljaanne, eestik., lk. 437—438.

² Samas, lk. 416.

kehalise töö vahel, kaob ka senine kontrast linna ja maa vahel. Elektri viimine ka kõige kaugema üksikelamuni, põllumajanduse mehhaniseerimine, agronoomia kõigi saavutuste rakendamine, vabrikute ning tehaste rajamine toorainete tootmisalade otse- sse lähedusse (maale), transpordi kasutamise hõlpsus ja suurte parkide ning aedade rajamine linnadesse likvideerivad põlluma- jandusliku ning linnalise töö vahel praegu veel esineva vastuolu.

Kommunismi ajajärgul harjuvad inimesed austama ühiskond-liku elu tavasid ning korda ilma sundimiseta. Kasvab sedavõrd ühiskondliku arvamuse mõjukus, et üksikud väärnähtused ning korrast üleastumised likvideeritakse kiiresti.

„Kas säilib riik meil samuti ka kommunismi ajajärgul?

Jah, säilib, kui ei ole likvideeritud kapitalistlik ümbrus, kui ei ole kaotatud sõjaliste kallaletungide hädaoht väljastpoolt, kus-juures on arusaadav, et meie riigi vormid uuesti muutuvad vas- tavalt sise- ja välisolukorra muutumisele.

Ei säili ja sureb välja, kui kapitalistlik ümbrus likvideeritakse, kui see asendatakse sotsialistliku ümbrusega.“¹

Mis on siis vajalik selleks, et saavutaksime meie ühiskondliku korra nii kõrge arengu, et jõuaksime täieliku kommunismini?

Selleks on vajalik tõsta pidevalt tööviljakust, ehitada uusi vab- rikuid ning tehaseid. Tuleb igakülgset arendada sotsialistlikku võistlust ja stahhaanovlikku liikumist, anda kõik võimalused meie teaduse ja kultuuri arenemiseks. Peame lakkamatult kasvatama oma rahvas patriotismi ning armastust Nõukogude riigi vastu. Kõigiti tuleb kindlustada meie riigi kaitsevõimet. Ennekõike peame aga lahendama kõik raskused, mis seisavad meie ees uue viis- aastaku ülesannete edukal täitmisel, peame igati kindlustama viisaastakuplaani edukat täitmist ja ületamist.

Koos kõigi nõukogude rahvastega muutis meie partei kolme esi- mese viisaastaku jooksul meie maa mahajäänud agraarmaast in- dustriaalmaaks. Koos kõigi nõukogude rahvastega purustas meie partei fašistliku Saksamaa ja Jaapani, kes olid alatiseks ähvardu- seks meie kodumaa julgeolekule. Koos kõigi nõukogude rahvastega täidab nüüd meie partei ka uue viisaastaku plaanis ettenähtud ülesanded, luues nii kindla baasi Nõukogude riigi edasiseks üles- ehitamiseks ja kommunismi täielikuks võiduks meie maal.

¹ J. Stalin, Leninismi küsimusi, 11. väljaanne, eestik., lk. 532.

KUIDAS SEPITSETI KODANLIKU EESTI VIIMNE PÕHISEADUS¹

**Kodanliku Eesti põhiseaduse kriisist kuni riigipöördeni
12. märtsil 1934**

Esimene pikema kestusega kodanliku Eesti põhiseadus võeti vastu Asutava Kogu poolt 15. juunil 1920. Selle põhiseaduse tähtsamaks iseärasuseks oli presidendi puudumine. Tavalised riigipea (presidendi) funktsioonid olid jaotatud kolme asutuse vahel, milleks olid Riigikogu (valitsuse ametisse kutsumine ja vabastamine), Vabariigi Valitsus (armuandmine) ja riigivanem (riigi esindamine). Riigivanem oli peaminister mõningate riigipea ülesannetega. Konflikti korral Riigikogu ja Vabariigi Valitsuse vahel oli esimene alati tugevamaks pooleks: ta võis alati Vabariigi Valitsuse lahkuma sundida.

1920. a. põhiseadus oli eesti kodanlusele kui klassile rea aastate kestes kõigiti sobivaks vahendiks, mille abil püüti „demokraatia“ kassikullaga üle võõbata kodanliku riigi klassiolemust ja luisata, kuidas see „maailma kõige demokraatlikuma põhiseadusega“ riik olevat „üle klasside“ ja seisvat võrdselt „kõigi rahvakihtide teenistuses“. Teisest küljest andis see põhiseadus, sõjaseadust appi võttes, valitsevale kodanlusele küllaldaselt survevõimalusi oma klassivõimu teostamiseks ja sel eesmärgil revolutsioonilisele tööliikumisele kõige raskemate hoopide andmiseks.

Eesti kodanluse rahulolek oma 1920. a. põhiseadusega sai kesta siiski ainult niikaua, kui riigil oli maid ja metsi, mida välja jagada, ja esmajoonel oli raha, mis Eesti Panga kaudu võis voolata eesti kodanluse ärimeestele. Kuid juba 1924. a., kui Eesti Panga kraanid mõnevõrra kinni keerati ja ühtlasi nii majanduslik kui ka poliitiline kriis võttis üsna suure ulatuse, hakkas kodanluse hulgas kostma juba õige teravat rahulolematust kehtiva põhiseadusega.

Olukorda tõi põhjaliku pöörde maailma majanduskriis, mis algas 1929. a. ja kestis oma teravaimas osas 1933. aastani, haarates eriti ulatuslikult ka Eesti majandust. Sel kõigel olid määratu suu-

¹ Kokkuvõte prof. dr. H. Kruusi samanimelisest artiklite-seeriast „Rahva Hääles“ (1946. a. jaanuaris).

red tagajärjed kogu kodanliku Eesti ühiskondlikus elus, kus just majanduskriisi tõukel ja kandel arenes ka poliitiline kriis kogu maksvat korda põhjani vapustavaks lainetuseks.

Majanduskriis avas enneolematu ulatuses kodanlik-kapitalistliku korra sisemised vastuolud ja paljastas selle korra võimetuse lahendada neid seni tarvitatud vahenditega. Sel pinnal tekkiski Eestis ja süvenes kõigepealt nn. põhiseaduse kriis.

Tööpuudus, palkade kärpimine ja maksude tõus olid iga päev mõjul olevad tegurid, mis pigistasid ängistavalt kogu tööliiskonda ja kõiki tööpalgast elatuvaid kihte, intelligentsi, ametnikke riigi- ja eraettevõtteis. Hindade langus ja raskused kaupade turustamisel üldise ostujõu vähenemise tagajärjel põhjustasid tulude tagurpidiminekut ja sageli ületamatuid majanduslikke raskusi rohkearvulistel väikekodanlikel ettevõtjail. Eriti teravalt oli sellest haaratud talunikekiht, kelle arvuline ja majanduslik osatähtsus oli tolleaegses eesti ühiskonnas iseäranis suur. Mitmet-setmet liiki „tulundustuusad“ olid peale majanduslike raskuste oma ettevõtteis teravalt häiritud üha kasvavast ärevusest proletaarlikes ja väikekodanlikes kihtides, mis sisaldab suurt põhilist ohtu maksvale kapitalistlikule korrale. Samaaegselt arenes väga kiiretempoliselt deklasseeritud ühiskonnaelementide suurenemine. Töötus süvendas seda protsessi tööliiskonnas ja intelligentsis, pankroteerumised tegid seda väikekodanlike ettevõtjate ja talunike keskel.

Sellises majanduslikust ja sotsiaalsest kriisist tingitud olukorras seisis kodanlus vajaduse ees kindlustada endale püsivam ja tugevam võimukord kui seda pakkus senine parlamentarism. See püüd ja tahe avaldusidki ajajärgu iseloomulikemas hüüdlause „Peremees majja!“ ja „kõva käe“ nõudmises. Need loosungid tähendasid senise parlamentliku süsteemi hukkamõistmist ja igatsust diktaatorliku võimu järele.

Põhiseaduse muutmine vastavas suunas tõusis poliitiliseks päevaprobleemiks keset kõige sügavamat majanduskriisi surutist. Selle ümber arenenud võitlus ja askeeldamine näitavad, et selle vajaduses oli eesti kodanluse juhtkond õige ulatuslikult veendunud juba 1931. aastal. Varem üksikute, peamiselt parempoolsete tegelaste poolt avaldatud arvustus 1920. a. põhiseaduse kohta koos nõudmisega tugeva presidendivõimu järele polnud nüüd enam hüüdjaks hääleks kõrves.

Esimese katse põhiseaduse muutmiseks tegi Riigikogu uue, sellekohase seaduseelnõu esitamisega rahvahääletusele. See esitis

aga ei saanud rahvahääletusel augustis 1932. a. vajalikku hääle-
enamust ja oli seega läbi kukkunud. Samuti kukkus läbi rahva-
hääletusel juunis 1933. a. Riigikogu poolt uuesti esitatud teine
põhiseaduse muutmise eelnõu. Ent sama 1933. a. oktoobrikuu
rahvahääletusel läks läbi vapside poolt esitatud põhiseaduse muut-
mise eelnõu.

Need hääletamistulemused tähendasid tähtsat arenguetappi
kogu kodanliku Eesti riigikorra kriisis. Viies võidule vapside poolt
esitatud eelnõu, tasandasid nad otsustavalt teed võidule ka selle
eelnõu autoreile. Vapsid olid saavutanud suure mõju eelnenud
võitluses Riigikogu vanaparteide vastu, mida nad arendasid ees-
kätt põhiseaduse muutmise küsimuse ümber. Pärast oktoobrikuu
rahvahääletust jõudis võitlus võimu pärast vapside ja Riigikogu
vanaparteide vahel otsustavasse järku.

Kuni uue põhiseaduse lõpliku elluviimiseni pani Riigikogu
21. oktoobril 1933. a. ametisse uue „üleminekuaja valitsuse“ riigi-
vanem Konstantin Pätsiga eesotsas. Vapside mõju aga kasvas kogu
aeg. Seda avaldas eriti selgesti nende suur menu linnavalimistel
jaanuaris 1934. a. Pärast seda oli väga tõenäoline, et vapsid eel-
olevail riigivanema ja Riigikogu valimistel uue põhiseaduse järgi
vallutavad riigiparaadi täielikult. See ähvardas vanaerakondi ja
nende juhte likvideerimisega. Sellise perspektiivi aimdus sai veelgi
kindlamaks, kui uue põhiseaduse kehtimahakkamise järel
24. jaan. 1934. a. muutusid vapsid oma kihutustöös üha hoolima-
tumaks ja ähvardavamaks.

Keset kõige ägedamat võitlust pani „üleminekuaja valitsuse“
riigivanem K. Päts koos kindral J. Laidoneriga ja ühtlasi Riigi-
kogu vanaparteide heasoovlikul toetusel, kelle kõikide poliitiline
tulevik oli vapside poolt ohustatud, toime riigipöörde 12. märtsil
1934. a. Vapside organisatsioonid ja nende häälekandjad suleti
kogu maal ja nende juhtivad tegelased vahistati. Keelati ära poliitilised
koosolekud, ka teiste erakondade omad. Ühtlasi pandi
seisma ka uue põhiseaduse pooleliolev elluviimine.

Põhiseaduse kriis uues järgus

Riigivanemaks „isehakanu“, nagu pärast 12. märtsi riigipööret
hakati K. Pätsi nimetama, ei kahelnud kunagi, et ta võib kasu-
tada oma võimu teostamiseks täiel määral uut põhiseadust, mis

osutus kõigiti sobivaks vahendiks diktatuurile. Kuid sellega ei olnud kauakestnud põhiseaduse kriis veel kaugeltki lahendatud; see oli ainult uude järku astunud.

Diktatuur oli algusest peale ja jäi ka edaspidi isehakanud võimuks. Tema keskseks küsimuseks kujunes vajadus end legaliseerida, leida oma edasipüsimiseks vajalik juriidiline vorm ja alus. K. Päts ei haaranud ju võimu mitte selleks, et seda vabatahtlikult kellelegi üle anda. Selline võimu loovutamine pole üldse diktatuuride loomuses. Kuidas diktatuurivõim kavatseb üle minna mingisugusele „põhiseaduslikule korrale“, see jäi kaua aega selgusetuks küsimuseks. Mõni päev pärast riigipööret andis K. Päts oma kõnes Riigikogus küll ametliku hinnangu kujunenud olukorrale. Ta iseloomustas meeleeärevust, mis oli nii laialt haaranud eesti ühiskonda seoses vapside kihutustööga, „raske haigusena“ ja võrdles rahvast „palavikus oleva inimesega“. Selle haiguse „arstimine“ pidi jääma diktatuurivalitsuse esimeseks ülesandeks. Samal ajal jäi diktatuurivõim muidugi ka hindajaks „haige“ paranemiskäigu üle ja ka ainsaks otsustajaks, kuidas ja kunas muuta „haige“ poliitilist elurežiimi.

Alles 1935. aastal hakkas saladust varjav linik aegapidi tõusma. Diktatuurivõim hakkas märku andma, et ta kavatseb soetada riigile uue põhiseaduse. Avalikkuses lasti paista, et riigivanem koos ülemjuhataja ja Vabariigi Valitsusega on jõudnud seisukohale, et 1933. a. põhiseadus ei võimalda valitseda riiki tasakaalukalt, vaid seab riigivanema koos valitsusega võitlevaks pooleks parlamendi vastu, kusjuures riigivanema ülekaal on näivõrd ilmne, et ta võib valitseda riiki diktaatorlikult.

Oli küllaltki üllatav, et äkki leidis diktaator, kes ei tahtnud diktaatorlikku võimu! Põhiseadus oli Pätsi diktatuurile kõlbmatu aga hoopis teissuguseil põhjusil. Esiteks, ta ei taganud olevale diktatuurile kindlat ja härevaba teed oma võimu edaspidiseks kindlustamiseks, sest põhiseaduse järgi oleks tulnud teostada kõigepealt riigivanema valimised. Teiseks, 1933. a. põhiseadus ei võimaldanud oma ettenähtud Riigikoguga segi ajada kõiki seniseid poliitilisi vahekordi ja samal ajal kujundada diktatuuri toetavat kildkonda sellisel määral, nagu see oli tarvilik K. Pätsi võimu edasipüsimiseks ja kindlustamiseks. Need olidki peapõhjused, mis pärast senine põhiseadus ei kõlvanud. Siit järgnes diktatuurile ülesanne leida võimalusi uue, tema võimu kindlustava põhiseaduse saamiseks.

Uue põhiseaduse pidi andma selleks eriti valitud Rahvuskogu. Diktatuurivõim oli veendunud ka selles, et on vaja „seltskonda organiseerida“, nii et sellest tõuseksid ellu diktatuurivõimu teotavad asutused. Nii algaski 1935. aastal kutsekodade organiseerimine. Sel puhul oli avalikkuses esialgu palju mõistatamisi, kas ka Eestis ei taheta maksma panna korporatiivset riigikorda, eriti Itaalia ja Poola eeskujul. Küsimusele lähedal seisjad teadsid siiski kinnitada, et diktatuurivõim seda ei kavatse; ta taotlevat kutsekodade organiseerimisega üksnes „seltskonna eliidi ja eriteadlaste koondamist rahvuskogusse ja parlamenti, et need võiksid sotsiaalseid küsimusi arutada ilma poliitiliste kirgede kaasamängimiseta ja olla seega ka teatavaks tasakaalustavaks piduriks erakondlikul alusel valitud rahvaesindajaile“. See väljendus („Eesti Kroonika“ 1936, lk. 24) ei valgustanud muidugi mitte õigesti K. Pätsi tõelisi eesmärke kutsekodade organiseerimisel. Oleks tulnud kirjutada: K. Päts organiseeris kutsekodasid selleks, et neid kasutada kildkonna kujundamiseks diktatuurivõimu poliitilise baasina. Sel baasil jätkus diktatuurivõimul ka väljapääsu otsimine uue põhiseaduse soetamiseks, mis teostus lõpuks Rahvuskogu kaudu.

1933. a. põhiseaduse elluviimiseks oleks tulnud teostada ka uue Riigikogu valimised uue valimisseaduse alusel. 12. märtsi riigipööre, mis põhiseaduse elluviimise seisma pani, pikendas aga ühtlasi senise Riigikogu elupäevi. Diktatuurivõimul polnud esialgu karta vähematki opositsiooni Riigikogu poolt. Just vastupidi: Riigikogu avaldas 15. märtsil 1934 erilise soojusega oma poolehoidu äsjateostunud võimuhaaramisele. Nokitsenud pärast seda veel mõningate vähetähtsate seaduseelnõude kallal, läks Riigikogu peagi, juba 24. aprillil, suvepuhkusele.

Kujunenud jõududevahekorra juures oli ilmne, et Riigikogu edaspidine saatus sõltub tema enda käitumisest diktatuurivõimu suhtes: kui ta oli sellele kuulekas, võis ta kujuneda diktatuurile mingiks varjuparlamendiks; tahtis aga Riigikogu ajada mingit „oma poliitikat“, siis pidid tema elupäevad peagi loetud olema.

Suve jooksul oli meeoleolu parlamendis juba oluliselt muutunud. Veel aasta algul olid Riigikogu vanaparteid pööranud oma abiot-sivad pilgud riigivanema kabinetis istuvale K. Pätsile. Nüüd, sügisel tundsid Riigikogu poliitikud juba maad jalge all, ja Riigikogu valmistus järjekordsel istungjärgul oma seniste õiguste kasutamisele, eriti riigieelarve osas, mille vastuvõtmine oli ikka olnud parlamendi tähtsaimaid õigusi.

K. Päts arvestas juba aegsasti võimalikku jõukatsumist Riigikoguga. Tema tähtsamaks ettevalmistavaks sammuks oli K. Einbundi kutsumine siseministriks, kes tuli sellele kohale 25. aug. 1934. a. ja nimetati paar päeva hiljem ka peaministri asetäitjaks. Einbund tuli oma uude ametisse Riigikogu esimehe kohalt ja osutus seega uuel kohal küllaldaseks autoriteediks klikimeeste keskel just Riigikogu ohjeldamisel. Pealegi oleks võimuahne, aktiivne ja hoolimatu K. Einbund oma senisel parlamendiesimehe kohal võinud kujuneda diktatuurivõimule tülikaks opositsioonijuhiks. Einbundil oli teisigi „vorusi“, mis tegid tema sobivaks siseministriks diktatuurivalitsuses. Ta oli juba varem, korduvalt siseminister olles, näidanud end kõvakäelise ja hoolimatu vägivallaaktide läbi viijana. Oli ilmne, et samalaadilist tööd tuleb teha edaspidi üha rohkem ka oleva diktatuurivõimu püsimise kindlustamiseks.

Veel enne kui Riigikogu 1934. a. sügisel kokku tuli, andis K. Einbund ajakirjanikele jutuajamise, mis oli ilmselt ettevalmistav löök parlamendi vastu. Peaministri asetäitja seletas, et valitsus tahtvat ise teostada riigikorras muudatusi, jätmata seda kellegi teise ülesandeks. Väljakutse Riigikogule oli ka valitsuse otsus pikendada kaitseseisukorda riigis, mis tehti 7. sept. ilma Riigikoguta.

28. septembril tuli Riigikogu kokku, kuid juba 2. oktoobril katkestas K. Einbund riigivanema blankovolituse põhjal Riigikogu koosoleku ja saatis Riigikogu laiali. Riigikogu poliitikud olid kogu aja olnud naiivsel arvamusel, et valitsus vajab riigieelarve kinnitamiseks Riigikogu nõusolekut. 12. oktoobril seletas K. Einbund, et riigieelarve küsimused otsustatakse ilma Riigikoguta. Riigikogu aga jäävat edaspidi „vaikivasse olekusse“. Diktatuurivalitsus enam Riigikogu kokku tulla ei lasknud, kuigi selle volitused lõpetati vormiliselt alles 1. jaan. 1938.

Seoses Riigikogu laialisaatmisega oli K. Einbund lasknud lendu sõnad „vaikiv olek“. See käis esialgu ainult Riigikogu kohta, mille edaspidist seisukohta ta pidi iseloomustama. Kuid peagi said need sõnad pealkirjaks kogu diktatuuriaegele poliitilisele režiimile.

„Vaikiv olek“ tähendas kõigepealt suukorvi ajakirjandusele. Ajakirjanduse kohta maksmapandud sundmäärus nägi ette järeeltsensuuri ja valitsusvõimude kitsendavad korraldused trükisõnale. Järeeltsensuur osutus ajakirjandusele märksa suruvamaks ja tülikamaks ohjeldajaks, kui seda oli varem eeltsensuur. Samal ajal

hakkas tulema valitsusvõimude poolt ajalehtede toimetajaile üha tihenevalt eeskirju selle kohta, mida trükisõnas ei tohtinud puudutada, või jälle, millest tuli kirjutada, ühes juhenditega, kuidas seda teha. „Vaikiva oleku“ režiim lülitas järk-järgult kogu eesti ajakirjanduse diktatuurivalitsuse propaganda teenistusse. „Vaikiv olek“ tõi enesega kaasa ka seniste vanaerakondade likvideerimise, kelle tegevus lakkas juba pärast 12. märtsi riigipööret. Nende vormiline likvideerimine teostati sisekaitseülema sundmäärusega 6. märtsist 1935.

Juba ammu enne parteide vormilist likvideerimist olid saanud küllaldaselt selgeks raskused, mis diktatuurivõimul hakkasid tekkima organiseeritud poliitilise baasi puudumise tõttu. 12. märtsi riigipööre oli viidud läbi eeskätt K. Pätsi poliitilise autoriteedi najal, mis tal oli toleaege eesti kodanluse juures. J. Laidoneri kaasatulek oli lahendanud riigipöörde relvastatud jõudude küsimuse. Seniseist poliitilisist tegureist ei kõlvanud diktatuurile tugibaasideks ei Riigikogu ega vanaparteid. Seetõttu oli hädavajalik asuda diktatuuri poliitilise tugibaasi organiseerimisele.

Seda taoteldi kõigepealt uute kutsekodade ellukutsumisega. Eelnenud ajajärgust oli sel alal pärandiks kaubandustööstuskoda ja põllutöökoda, mis olid omal ajal ellu kutsutud K. Pätsi aktiivsel osavõtul. Nende kõrvale asutas nüüd diktatuurivõim 1935. a. jooksul majaomanike, arstide, rohuteadlaste, agronomide, inseneride jt. koja. Suuremaid raskusi tekkis töölise, käsitöölise, ametnike ja ühistegelaste koja organiseerimisel. 1936. a. lõpuks oli kutsekodade hulk tõusnud juba 17-ni. Kõigile neile kutsekodadele olid juba algusest peale ette nähtud ka poliitilised ülesanded. Need sõnastas K. Päts ühes 1935. a. peetud kõnes: „Nüüd peame endid organiseerima nii, et meie organiseeritud seltskond moodustaks jõu, millele võiks riik toetuda, mis võiks riigile appi tulla, kui riik on hädaohus.“ Päts kõneles siin küll „riigist“, mis tähendas ega äraseletatult tema diktatuurivõimu. Varsti hakati õige laialt sõnastama kutsekodade poliitilist ülesannet olla poliitiliste erakondade ja poliitiliste voolude „tasakaalustajaks“. Kutsekojad kujunesid seega diktatuurivõimule üheks parteilist laadi aseaineks tema poliitilise tugibaasi organiseerimisel.

Veel selgema parteilise aseaine ilme omandas diktatuurivõimu poolt ellukutsutud Isamaaliit. Selle asutamisest teatati ametlikult 7. märtsil 1935. a., päeval pärast seda, kui sisekaitse ülema sundmäärusega oli otsustatud likvideerida kõik senised poliitilised

parteid. Isamaaliidule kuulutati ametlikult ülesandeks „arendada rahva keskel üksmeelt, rahvuslikku ja riiklikku mõtlemist ja kõigi kihtide vahelise ühtekuuluvuse tunnet“. See oli kassikuld, millega varjati ja ilustati klikivõimu tõelisi eesmärke Isamaaliidu puhul.

Isamaaliidu ellukutsumine klikivõimu ainsa parteina oli väga lähedane ja sarnane vanemate fašistlike režiimide vastavaile aktidele, mis võimuletuleku järel olid likvideerinud endised erakonnad ja kuulutanud oma partei ainsaks „riigiparteiks“, nagu see oli toimunud nii Itaalias kui Saksamaal. Samal ajal lõhnas ka Isamaaliidu programmiliste ülesannete sõnastus tugevasti fašismi järele. Kuid ometi erines Isamaaliit täisvereliste fašistlike režiimide „riigiparteidest“. Põhierinevus seisis siin selles, et vana-fašistlikud parteid olid sündinud hulk aega enne nende võimuletulekut ja olid saavutanud riigivõimu võitlusega. See oli tihendanud nende suhet riigivõimuga sellise astmeni, et riiklik võim ja partei sulasid peaaegu kokku. Ka Isamaaliit kutsuti ellu oma-moodi „riigiparteina“ (kuigi partei nimetust keelduti tema puhul tarvitamast), kuid see toimus pärast riigipööret ja sellest sündinud ning juba kujunenud diktatuurivõimu toetamiseks. Seejuures ei tahtnud valitsev diktatuurivõim kuidagi oma „riigiparteile“ mingit poliitilise kaasakõnelemise õigust anda, vaid surus ta ainult oma propaganda-aparaadi ossa. See kõik vajutas Isamaaliidu ja diktatuurivõimu suhetele oma pitseri ja avaldas mõju ka selle „riigipartei“ organiseerimiskäigule.

Riigivanema summadega, aktsiaseltsidelt, ühistegelisel asutustelt ja eraettevõtjailt väljapressitud toetustega ülalpeetavail Isamaaliidu staapidel oli küllalt raskusi oma osakondade minimaalsetegi koosseisude kokkusaamisel. Kuna „vabatahtlikke“ ilmus neisse õige visalt ja vähe, tuli liikmete juurdeõmbamiseks tarvitada mitmesuguseid vahendeid: huvi diktatuurivõimu vastu äratati sellest otseselt või kaudselt sõltuvais inimestes mitmesuguste karjääri-alaliste või aineliste hüvistega, samuti mõjustati inimesi ka ähvarduste ja meelitustega. Peamiselt sel teel saadigi vajalikud, tavaliselt liikmete arvu poolest õige väikesearvulised koosseisud „osakondadele“. „Osakondade“ hulk aga tõusis üsna nobedasti. 1935. a. lõpuks oli neid juba üle 400. Oma poliitilist peaosa etendas Isamaaliit propaganda-aparaadina 1936. a. rahvahääletusel ja järgnevail Rahvuskogu valimistel.

Väljaspool diktatuurivõimu töökava tuli talle appi erilise akt-

sioonina „rahvustunde süvendamise“ alal vapside mässukatse detsembris 1935. a.

Vapside avalikule tegevusele oli omal ajal 12. märtsi riigipööre lõpu teinud. Nende juhtivad tegelased olid küll esialgu vangistatud, kuid rõhuv enamik nendest lasti juba eeluurimise korras vabaks.

Pärast kauakestnud juurdlust toimus lõppeks vapside protsess Tallinnas 12.—20. juunini 1935. Süüaluseid kogunes ainult 39. Karistusemäärad kujunesid kergeiks. Ainult viiele süüalusele mõisteti 1 aasta vangistust; teistele vähem, ja osa mõisteti õigeiks. Seejuures määrati kõik karistused ainult tingimisi. Selles kerges kohtuotsuses avaldus küll vaevalt K. Pätsi piinlikkus sel puhul, et ta oma võistlejailt oli riigivõimu nina alt üle löönud. Küll aga oli tõenäolisem, et „isehakanu“ väljendas sellega oma valmisolekut tõmmata oma endisi võistlejaid koostööle oma diktatuurivõimu kindlustamiseks.

Peagi pärast protsessi hakkas liikuma kuuldusi, et vapsid on hakanud salaja end organiseerima. A. Sirgu staap asus Soomes, kuhu oli peale tema kui „füüreri“ pääsenud ka rida teisi vapside tegelasi. Siin peeti plaane ja organiseeriti, saades toetust soome fašistide kaudu Saksamaa natsidelt. Siin valmistati ette ka vapside võimuhaaramist, mille tähtpäev määrati lõpuks kindlaks 8. detsembrile 1935, millal Tallinnas „Estonias“ pidi kokku tulema Isamaaliidu kongress. Selle pidid vapsid vahi alla võtma ja ühtlasi enda kätte haarama ka juhtivamad ametiasutused. Vastavad üleskutsed rahvale koos uue vapsliku valitsuse nimestikuga olid juba Soomes valmis trükitud ja aegsasti Eestisse toimetatud. Selle valitsuse juhina ettenähtud A. Sirk pidi pärast võimuhaaramise õnnestumist lennukil Tallinna saabuma. Selles valitsuse nimestikus esinesid ka kaks nime: H. Mäe (haridusministrina) ja H. Saar (põllutööministrina), kes hiljem tegid oma juudatööd saksa fašistide poolt okupeeritud Eestis. Võimuhaaramiseks määratud päeva eelõhtul, 7. detsembril aga vahistati Tallinna kogunenud vapside juhid nende konspiratiivkorteris Kadaka teel. Kogu mässunõu oli seega lõplikult paljastatud ja nurja aetud.

Mässuvalmistajate protsess tuli arutusele sõjaringkonna kohtus Tallinnas 6. mail 1936. Süüpingis istus seekord 154 vapsi. Protsess kujunes kogu vapside liikumise kõige haledamaks läbipeksmiseks tema tegelaste endi poolt. Selgus tema täielik ideeliste aluste puudumine; terve tema kogudus paljastas end kogu

maailmale kõige haledamate avantüristide ja karjeristide salgana.

See kohtuprotsess kujunes vapside liikumise tagatipuks. Kuid teda põhjastanud sündmus, nimelt võimuhaaramise ettevalmistus detsembris 1935 oli oluliste poliitiliste tagajärgedega. Pätsi-Laidoneri diktatuurivõim sai siit endale „poliitilis-moraalse“ õigustuse. Diktatuurivõimul oli nüüd suurepärase võimalus rinda ette ajada, näidates sõrmega vapsidele: seal seisavad need võimuhaarajad, nende vastu ma valvel seisangi. Diktatuuril avanes soodus juhus võtta avalikult kõne alla põhiseaduse muutmise küsimus.

Rahvuskogu ja uus põhiseadus

Diktatuurivõimu üheks põhiliseks vajaduseks oli saada uus ja just selline põhiseadus, mis oleks aidanud tema eluiga pikendada ja kogu tema olemist kindlustada. Selleks oli oluline võimu kõige tähtsama allikana appi võtta „rahva tahe“. Kuid selle „tahte“ avaldust oli vaja suunata selliselt, et saada siit maksimaalset kasu diktatuurivõimule. K. Päts tegigi seda õige rebaslikult, oma võimu kindlustamise huvides kõige kindlamal ja ühtlasi kõige mugaval teel. Ta ei pöördunud rahva poole mingi põhiseaduse viimisteldud eelnõuga, nagu see oleks olnud kehtivas põhiseaduses ettenähtud korra kohane. Sellele teele minnes oleks diktatuurivõim paratamatult pidanud paljastama õige kaugele ulatuvais üksikasjus oma poliitilise põhieesmärgi, mida ta taotles uue põhiseadusega, nimelt oma võimu kindlustamise eesmärgi. K. Päts valis teise ja palju kindlama tee: ta otsustas nõutada rahvahäletuse kaudu riigivanemale tema omapoolse sõnastuses „volituse“ põhiseaduse muutmiseks või ka hoopis uue väljatöötamiseks kahekojalise Rahvuskogu abil. Üldjuhisenä oli selles „volituses“ ettenähtud ainult, „et põhiseaduse parandamisel või uue põhiseaduse väljatöötamisel tuleb Rahvuskogul võtta juhtnööriks, et Eesti jääb rahvavalitsuslikul alusel valitsetavaks vabariigiks, kus kõrgem võim on rahva käes, ja et Eesti riiki juhib valitav riigipea tema poolt ametisse kutsutava valitsuse ning kahekojalise rahvaesinduse tasakaalustatud koostööl“. Oli ilmne, et selline vajalikul määral demokraatliku fraseoloogiaga „volitus“ pidi kujunema sisuliselt lõõtspilliks, millel lugude mängijaks jäi olevate jõudude vahekorra juures ainuüksi diktatuurivõim.

Kasutades olukorda, mis oli tekkinud vapside nurjunud mässukatse tagajärjel, otsustas K. Päts 1936. a. algul oma „volituse“ rahvahääletusele panna. Tingimusi, kus igasugune avalik vastupropaganda „volitusele“ oli võimatuks tehtud, toimuski veebruaris 1936. a. rahvahääletus. Riigivanema esitise poolt anti 474 218 häält (62,4% hääleõiguslikest) ja vastu 148 824 (19,6%). Kõige suurem oli vastuhääletajate arv Tartus — 18 988, kuna poolt anti siin 16 699 häält; Tallinnas anti poolt 48 373 häält, vastu 35 997 häält.

Polnud kahtlust, et need rahvahääletuse tulemused tugevdasid diktatuurivõimu väga oluliselt. Rahvahääletuse tulemusi seletati ametlikult poolt erilise rõhuga kui rahva „usalduse avaldust“ diktatuuri juhile. Nad andsid samal ajal talle kätte „volituse“ sel kujul, nagu „volinik“ seda ise oli soovinud ja oma käega ette kirjutanud.

K. Päts esialgu ei rutanud „volituse“ kasutamisele. Rahvahääletusest möödus üle seitsme kuu, enne kui riigivanem andis Rahvuskogu moodustamise seaduse (2. oktoobril 1936). Rahvuskogu kokkutuleku päevaks määrati 18. veebruar 1937; seega möödus ligemale aasta riigivanema „volituse“ saamisest rahvahääletusel kuni Rahvuskogu kokkuastumiseni. Selline viivitamine oli tingitud sellest, et diktatuurivõimul oli vahepeal mõndagi ette valmistada, kohendada ja „tasalülitada“. Seda kõike oli vaja selleks, et diktatuuri kindlustamise järgmine samm — Rahvuskogu moodustamine — kõigiti õnnestuks. Selleks oli vaja katuse alla viia kogu kildkonna organiseerimine, müüelele diktatuurivõim kavatses edaspidi toetuda. Selle aja jooksul viidigi siis põhiliselt lõpule kutsekodade organiseerimine, selgitati välja isikud, kes sobisid Rahvuskogu liikmeiks, tagandati Töölisühingute Keskliidu juhatus (22. sept. 1936), „reformiti“ Tartu Ülikooli jne.

Riigivanema poolt oktoobri algul 1936 antud Rahvuskogu moodustamise seadus oli diktatuurivõimu järjekindel samm tema enesekindlustamise teel. Kõigepealt kindlustas Rahvuskogu esimese koja valimiskord juba ette kindla enamuse selles kojas valitsuse kandidaatidele. Kandidaatide esitamise tähtpäevaks selgus, et 80-st valimisringkonnast oli 50-s esitatud ainult üks kandidaat. Kõigis selliseis üheainsa kandidaadiga valimisringkonnas langes valimine ära ja esitatud kandidaat loeti valituks. Tallinnas peeti valimisi ainult ühes valimisringkonnas, kuna selle linna üheksas ringkonnas jäid valimised ära. Kõik niiviisi ilma valimisteta Rah-

vuskogusse pääsenud liikmed olid tegelikult valitsusvõimude kandidaadid. Ülejäänud 30 valimisringkonnas oli opositsiooni olukord kõigi mõeldavate abinõudega, mis ulatusid isegi hääletamistulemuste võltsimiseni, enam-vähem võimatuks tehtud. Kogu Rahvuskogu esimese koja „valimised“ kujunesid kodanliku Eesti parlamendi ajaloos ennekuulmatuks janditamiseks.

Teisiti polnud lugu Rahvuskogu teise koja moodustamisega. Selle 40-liikmeline koosseis saadi õige keerukal teel. Sellesse saatsid oma esindajaid: kohtud 2, omavalitsused 7, majanduslikud ja kutselised „omavalitsused“ 13, vähemusrahvuste kultuurautonoomia 1, ülikoolid 2, Kaitseliit 2, Vabadusristi kavalerid 1, kirikud 2, kuna 10 liiget määrati otseselt riigivanema poolt. Diktatuurivalitsusel oli küllaldaselt võimalusi ja vahendeid surve avaldamiseks mainitud asutustele, et saada neilt endale sobivaid ja kuulekaid „esindajaid“. Igaks juhuks oli riigivanem jätnud endale aga veel õiguse määrata omalt poolt tervelt neljandiku Rahvuskogu teise koja koosseisust. Nagu see teisiti ei saanud juhtudagi, sai K. Päts endale ka Rahvuskogu teises kojajas kõigiti kindlustatud enamuse.

Rahvuskogu koosseis oli seega diktatuurivõimu poolt kujundatud kõigiti oma meele ja tahte järgi. „Juhuslike“ liikmete võimaliku opositsiooni likvideerimise eest hoolitses Rahvuskogu kodukord, mis andis selle valitsusmeelsele juhatusale ja riigivanemale-diktaatorile kõik vajalikud vahendid nende seisukohtade läbiviimiseks.

Rahvuskogu, kelle ülesandeks oli uue põhiseaduse ja selle elluviimise seaduste väljatöötamine ja vastuvõtmine, viis oma töö lõpule augustis 1937. Ta täitis oma ülesande kõigiti diktatuurivõimu juhendite ja näpunäidete järgi. Põhiseaduse puhul võttis ta aluseks riigivanema poolt esitatud eelnõu, tehes selles ainult tähtsusetuid muudatusi, peamiselt sõnastuses.

K. Pätsi diktaadi järgi Rahvuskogu poolt vastuvõetud põhiseaduses oli õige rohkesti deklaratiivset, tühja literatuuri. Kõik see oli peamiselt kassikulla väärtusega diktatuuri fašistliku põhisisu varjamiseks.

Seadusandliku võimu organiks määras põhiseadus Riigikogu, mis koosnes kahest kojast: Riigivolikogust ja Riiginõukogust. Riigivolikogu (80-ne liikmeline) valiti üldisel, ühetaolisel, otsesel ja salajasel hääletamisel isikuvalimise põhimõtte alusel. Valimisõiguse vanuslikuks alammääraks oli 22 aastat (endises põhiseaduses 20 aastat). Riigivolikogu puhul aga ei saanud diktatuurivõimul kunagi olla

absoluutset kindlust, et see tingimata temameelseks kujuneb. Siin peitus diktatuurile kõige ohtlikum kari. Kuid sellest hoolimata tuli selline Riigivolikogu riiklikku võimustruktuuri siiski sisse võtta, sest mis „demokraatia“ see oleks olnud ilma üldise hääleõiguse rakendamiseta. Siit edasi langes riikliku võimustruktuuri kujundamisel raskuspunkt Riigivolikogu jaoks ettenähtud „ohjadele“, Riiginõukogule.

Riiginõukogu koosseisu (40 liiget) nägi põhiseadus ette järgmiselt: 6 liiget ameti poolest, valimise alusel maaomavalitsuste poolt 3, linnaomavalitsuste poolt 1, kutsealade omavalitsuste poolt 16, Kaitseliidu poolt 1, vähemusrahvuste poolt 1, rahvateravishoiu alalt 1 ja Vabariigi presidendi poolt eriõiguse alusel nimetatud 10 liiget. Selline koosseis oli analoogiline Rahvuskogu teise koja koosseisule. Ja viimase puhul saadud kogemusi nüüd ilmsest arvestatigi. Nii sai riigipea Riiginõukogu koosseisu tegelikul kujundamisel kõik otsustavad trumbid enda kätte. Ja hoides oma käes Riiginõukogu, oli riigipeal tegelikult võim terve Riigikogu üle.

Nii olid siis parlamendi suhtes kõik asjad igapidi korda seatud; tema kujundamise alused, mida täiendas temale ettenähtud kodukord, olid kõigiti hoolikalt välja kalkuleeritud selleks, et temast saaks ilma tagajärjeka tõrkumisvõimeta tööriist diktatuurivõimu käes. Aga samal ajal seisis päevakorras veel üks väga tähtis küsimus, nimelt, kuidas pidi toimuma riigipea (uue põhiseaduse järgi Vabariigi presidendi) valimine.

Vabariigi presidendi võim oli uue põhiseaduse järgi saanud kõigiti ulatuse, mis vastas K. Pätsi poolt antud mõõtudele. Presidendi, kes valiti 6 aastaks, oli õigus parlamenti laiali saata, määrata selle uued valimised, seisma panna tema poolt vastuvõetud seadused ja anda dekreete. Vabariigi valitsus kutsuti ametisse presidendi poolt, oli tema ees vastutav, pidi seejuures siiski omama ka parlamendi usaldust.

Oleva diktatuurivõimu edasipüsimise, s. o. K. Pätsile presidendi koha kindlustamise seisukohalt oli otsustava tähtsusega presidendi valimise kord. Anda valimine rahva kätte oleks muidugi tähendanud presidendi prestiiži tõusu. Kuid see oli libe tee.

Vabariigi presidendi valimiseks pandi maksma võrdlemisi keerukas kord. Presidendi kandidaadi ülesseadmise õigus anti Riigivolikogule, Riiginõukogule ja omavalitsuste esindajate 120-liikmelise kogule. Neis kogudes vajaliku hääletarvuga ülesseatud kandidaatide hulgast valiti Vabariigi president kogu poolt, mis koosnes

Riigivolikogu, Riiginõukogu ja omavalitsuste esindajate kogu liikmeist. Ka presidendi sellise valimiskorra puhul oli kõigiti välja kalkuleeritud, et riigipeaks „valitakse“ tingimata K. Päts. Tema käes oli juba ette Riiginõukogu. Diktatuurivõimust tol ajal sõltuvate omavalitsuste esindajate suhtes polnud ka palju kahtlust, et vähemalt rõhuv enamik toetab K. Pätsi diktatuuri. Sellest oli küllalt valimise kindlustamiseks. Riigivolikogu suhtes polnud küll veel kindlust selle kandidatuuri toetamise küsimuses, kuid igal juhul oli häält loota sealtki.

Nii oli siis viimne teeosa K. Pätsi diktatuuri kindlustamisel kõigiti kaalutult ja hoolikalt korda seatud ja lõppspurt võis alata. Rahvuskogu lõpetas oma töö 17. aug. 1937 ja uus põhiseadus hakkas maksma 1. jaan. 1938. Seda kuulutati uusaastaõöl Eesti linnades 21 kahuripauguga.

Rahvuskogu töö lõpetamisest kuni uue põhiseaduse elluviimise esimese tähtsama etapini, Riigikogu valimiseni jättis K. Päts oma käsutusse küllalt pika aja, tervelt 6 kuud. Selle aja kestes oli diktatuurivõimul nii mõndagi korda seada, et kindlustada endale ka parlamendi esimese koja koosseisu poolehoid. Need valimised olid ju uue põhiseaduse elluviimise süsteemis ainus koht, kus diktatuurivõimul võis tulla jõukatsumine opositsiooniga.

Et viimase väljavaateid miinimumini viia, selleks oli diktatuuril kõigepealt vaja takistada opositsiooni organiseerimist. Selleks jäeti parteid keelatuks ja võeti tarvitusele kõik vahendid, et tõkestada ka nende põrandaalust kihutustööd. Sellega saavutas diktatuurivõim juba väga olulised eeldused, et esineda Riigivolikogu valimistel monopolistina. Sai teatavaks, et diktatuurivõim oma kandidaatide läbiviimiseks moodustab erilise organisatsiooni, „põhiseaduse elluviimise rahvarinde“. Algas selle „rahvarinde“ organiseerimine üle maa. Seda juhtis „rahvarinde“ keskjuhatus, mis moodustati K. Pätsi lähemaist käsikuist. Toetudes eeskätt valitsevast diktatuurirežiimist sõltuvaile elementidele või sellega muul teel seoses olevaile kildkondadele, kutsuti kõigis valimisringkondades ellu kohalikud „rahvarinde“ agentuurid. Nende ülesandeks oli tõkestada opositsioonikandidaatide esilekerkimist, teha kihutustööd nende vastu ja arendada valimiskampaaniat „rahvarinde“ kandidaatide kasuks.

Hoolimata igasuguseist takistusist, mida tegid „rahvarinde“ kohalikud agentuurid ja ka ametlikud võimuorganid (eriti poliitiline politsei, nagu sai teatavaks reast juhtumeist) opositsiooni-

kandidaatide esitamise vastu, tõstis vastasrind enamikus valimisringkondades ometi pead. Üldse esitati 80 valimisringkonnas kokku 214 kandidaati. Neist oli 40 valimisringkonnas 1—2 kandidaati, 21 ringkonnas 3, 17 ringkonnas 4 ja 2 ringkonnas 5. Kaheksas ringkonnas, kus oli esitatud ainult üks kandidaat, valimisi ei toimunud, esitatud kandidaadid (kõik „rahvarinde“ poolt) loeti siin iseenesest valituks.

Järgnev valimiskampaania oli täiel määral avatud üksnes „rahvarindele“. Kõigepealt oli „rahvarindel“ küllalt laiaulatuslik, kogu maad haarav organisatsioon, mis oli varustatud kõigi vajalike ainelisteh vahenditega. Tal oli küllaldaselt raha. Talle olid avatud kõik rahvamajad ja muud saalid koosolekute jaoks. Tal olid kasutada kõik ajalehed ja muu trükisõna igasugusel kujul. Tema taga seisis riigivõim kogu oma aparaadiga, mis toetas ning soodustas teda ja samal ajal tõkestas ja isegi kägistas vastasrinda igasuguste vahenditega.

Opositsiooni seisukord valimiskampaanias oli erakordselt raske. Tema eri osadel puudusid peaaegu täiesti omad organisatsioonilised keskused. Tema esinemine valimistel jäi eeskätt kohaliku isetegevuse asjaks, ilma mingi keske juhtimiseta. Et tal polnud vajalikku organisatsiooni, siis puudus tal ka võimalus hankida minimaalseidki rahalisi vahendeid valimiskampaania jaoks. Opositsioonil polnud ühtki oma ajakirjanduslikku häälekandjat. Ilmuvad ajalehed olid valitsusvõimude kõige rangema kontrolli all. Iga päev said nende toimetajad vastavalt ametivõimudelt üksikasjalisi ja konkreetseid korraldusi, mis ja kuidas kirjutada või millest hoopis valkida seoses valimiskampaaniaga, eriti opositsiooni esinemisega. Nii näiteks keelati ära või kästi kirjutada moonutatult vastasrinna kandidaadi menukast esinemisest rahva koosolekul. Ajalehtede tekstiosa oli vastasrinnale täiesti suletud. Kui opositsioon avaldas paaril korral tagasihoidlikul, tsenseeritud kujul oma seisukohad ajalehe kuulutuste osas, siis keelati ka see ära. Ainult üksikul opositsiooni kandidaatidel lubati pidada ka mõned koosolekud ja trükkida mõned lendlehed. Kuid tegelikult suunas kõikjal nii koosolekute, kõnede kui lendlehtede sisu ametivõimude valvas kontroll.

Sellises olukorras toimusid veebruaris 1938 Riigikogu valimised, mis „rahvarinde“ poolt viidi läbi hõiskava paraaditsemisega ja pidulike rongkäikudega. 72 valimisringkonnas, kus valimised üldse toimusid, võttis hääletamisest osa 446 142 kodanikku, mis moo-

dustas 71% kõigist hääleõiguslikest vastavais ringkonnis. Antud häälest said „rahvarinde“ kandidaadid 256 213 ja vastasrinnas olid 189 929 häält. Need arvud näitasid, et vastasrind, hoolimata kõigist mõeldavaist tema vastu diktatuurivõimu poolt tarvitusele võetud tõkkevahendeist, siiski õige tugevasti läbi läi.

Sellele vastasrinna kandidaatidele antud häälte arvule ei vastanud aga kaugeltki mitte temale langenud kohtade arv Riigivolikogus. Sinna pääses „rahvarinde“ rühma 65 liiget, kuna opositsioonile langes kõigest 15 kohta, mis jagunesid demokraatide töörühma, töötava rahva ühtlusrühma, venelaste töörühma jt. vahel. Keskmiselt tuli „rahvarindele“ antud häälest iga tema kandidaadi kohta 3942 ja vastasrinna antud häälest iga tema kandidaadi kohta 12 662 häält. Selline huvitav valimisaritmeetika, kus vastasrinnale antud hääled olid saadikukohtade saamisel enam kui kolm korda vähem efektiivsed, kajastas eriti ilmekalt eeskätt just seda, et valimistel esinenud pooled olid äärmiselt ebavõrdseis tingimuses: ühel pool diktatuurivõimu poolt juhitud ja toetatud ning keskendatult organiseeritud „rahvarinne“, teisel pool oma vastase, diktatuurivõimu poolt loodud tingimuses esinev vastasrind.

Diktatuurivõimu „võit“ Riigivolikogu valimistel ei olnud kaugeltki hiilgav. Seda tunnistas just vastasrinna kandidaatidele antud suur häälearv. Seejuures ei jäänud ka maa kõige kauge- mais kolkais teadmatuks, et see opositsiooni häälearv saadi hoolimata tema võrratult raskeist esinemistingimustest. Võitu tumestas seegi, et reas kohtades olid „rahvarinde“ „organisaatorid“ ja teda toetavad politseivõimud läinud liigse agaruseni: olid läinud füüsilise vägivalda tarvitamiseni vastasrinna tegelaste kallal ja olid võltsinud hääletamistulemusi niivõrd osavusetult, et kogu operatsioon paljastati. Mõned sellised lood ulatusid kohtulauanigi.

Parlament oli nüüd täielikult ja vääramatult K. Pätsi käes. Kuidas see parlament pidi käituma, seda ütles diktaator enne Riigikogu kokkutulekut Isamaaliidu keskkomitee koosolekul 12. aprillil: „Oleme kandnud nende raskete aastate vastutust nurisemata, kuid nüüd võime nõuda, et rahulolematust ja sallimatust rahva keskel ei tohi enam juhtuda; ei tohi olla mingit seniehitatu mahakiskumist.“ See oli öeldud kõikidele, kellesse asi puutus, eeskätt aga Riigikogule ja tema liikmeile, kes olid oma hooajatöele asumas. „Ei tohi olla mingit seniehitatu mahakiskumist!“ tähendas juhendit käitumiseks ka eelolevail vabariigi presidendi valimistel.

Vabariigi presidendi valimine oli viimne samm K. Pätsi dikta-
tuuri lõpliku kindlustamise süsteemis. Kõige seni sooritatud ja saa-
vutatud põhjal võis juba ette öelda, et K. Päts saab ilma nimeta-
misväärse pingutuseta esimeseks Eesti vabariigi presidendiks, ja
nii see ka sündis. 21. aprillil 1938 kokkuastunud Riigivolikogu
seadis omalt poolt presidendi kandidaadiks K. Pätsi 65 häälega.
Riiginõukogus oli K. Päts ainus kandidaat, saades kõigi kohalviibi-
vate liikmete hääled (36). Ka omavalitsuste esindajate kogus jäi
K. Päts ainsaks kandidaadiks, saades 113 häält 118 kohalolevast
hääletajast. Nii oli riigivõimu tegelik hoidja presidendi valimiste
esimeses voorus kõigis kogudes ainsaks kandidaadiks. 24. aprillil
valis nende kogude liikmeist moodustatud ühine koosolek K. Pätsi
Eesti vabariigi presidendiks.

K. Päts oli nüüd jõudnud oma võimu kindlustamisel sellele
tipule, kuhu ta nii kaua oli püüdnud. Ta polnud nüüd enam „ise-
hakanu“, vaid oli „valitud“ riigipea. Pidulik valimisteremoonia
koos järgneva piduliku rongsõiduga läbi pealinna tänavate Toom-
pealt Kadrioru lossi pidi tähistama selle ajaloolise momendi „suu-
rust“.

K. Pätsi diktatuurivõimu ehitus oli nüüd kõigiti valmis. Diktaa-
tor ei unustanud ka oma truid peasulaseid. Riigivolikogu esi-
meheks laskis ta valida oma püüdliku kuldsuu prof. J. Uluotsa,
kes oli Rahvuskogu esimehena näidanud oma poliitilisi kupelda-
misvõimeid uue põhiseaduse vastuvõtmisel. Riiginõukogu esi-
meheks sai M. Pung, K. Pätsi õemees ja telgitagune äriosanik.
Peaministriks kutsus K. Päts diktatuurivalitsuse politseiministri
K. Eenpalu (endine Einbund), kes oli olnud teenekas „rahulole-
matuse“ ja „sallimatuse“ kõrvaldamisel K. Pätsi „seniehitatu“
kaitsmisel ja tema lõpliku võimukindlustuse läbiviimisel.

Kildkond Pätsi diktatuurivõimu valitsemisvahendina

Oma põhiseaduse elluviimisega oli K. Päts jõudnud oma võimu
kindlustuse lõppjaama. Ta oli jõudnud sinna poliitilise kavalda-
mise, trikkide, intriigide, õige läbipaistvate manöövrite ja kild-
kondliku tugibaasi organiseerimise teel. Sel teel polnud Pätsi
diktatuuri ja tema poolt enda toetamiseks organiseeritud kildkonda
juhtimas ei mingi progressiivne idee, vaid üksnes tahe kindlustada
ja tugevdada oma võimu ja selle edasipüsimist.

K. Pätsi diktatuur oli oma sünnilt ja kujunemiselt lahutamatu seotud vapside liikumisega. Arendades võitluse võimu pärast äärmise teravuseni, olid vapsid oma otsustava võidu — riigiaparaadi täieliku vallutamise — otseses läheduses. Ent siis juhtuski midagi hoopis eripärast, mis varasemaile fašistlikele liikumisile polnud osaks saanud: vanakodanluse juht haaras riigipöörde teel just vapside nina alt võimu enda kätte. Riigipööre 12. märtsil 1934 sai otsustavaks sündmuseks kogu kodanliku Eesti järgnevale ajaloole. Siit tõusnud K. Pätsi diktatuur püsis 21. juunini 1940. a. ja tema poolt sepitsetud ja maksmapandud põhiseadus nõukogude korra väljakuulutamiseni sama aasta 21. juulil.

12. märtsi riigipööre lahendas eelnenud kriisist väljakasvanud ja seda saatnud põhinõudmise, mis avaldus hüüdluses „Peremees majja!“ See loosung oli kogu juhtiva kodanluse peamiseks poliitiliseks kandeteljeks. 12. märtsil 1934. võttis K. Päts need ülesanded, mis eesti kodanliku ühiskonna sügavas sisekriisis olid vapsidele langemas, endale olulisemal määral üle. See oli Eesti kõige reaktsoonilisema kodanluse ja tema mõjukaima juhi avalik diktatuur, mis sündis ja arenes kapitalistliku ühiskonnakorra sisemisest laostumisest imperialismiajastu tingimuses.

K. Pätsil puudus võimuhaaramisel organiseeritud massiline tugibaas. Tal oli algul ilmselt Riigikogu vanaparteide heasoovlik toetus. Kuid juba esimese diktatuuriaasta sügisel sai selgeks, et Riigikogu parteid nõudsid ka endile tunnustust diktatuurivõimu poolt ja tahtsid temast koguni „üle“ olla. Diktatuurivõim vastas sellele Riigikogu „vaikivasse olekusse“ löömisega. Sellele järgnenud parteide likvideerimine 1935. a. varakevadel näitas edasi, et diktatuurivõim ei kavatsengi anda mingit kohta oma süsteemis „vana korra“ poliitilisele tegureile. See oleks tähendanud diktatuurivõimule libisemist väga kahtlase perspektiiviga võimu jagamisele.

Mida enam edasi, seda ilmsemaks sai diktatuurivõimule vajadus ise organiseerida mingi laiem tugibaas. Ja seda taotleski diktatuurivõim kõige mitmesugusemate võtetega. Erilist rõhku pani ta isikulisele värbamisele. Selle põhimeetod seisis selles, et inimesi püüti siduda nii aineliste kui karjäärialaste huvidega. Siit arenes diktatuurivõimul terve süsteem, mis kujunes teda toetava kildkonna organiseerimiseks.

Haaranud riigivõimu, viis K. Päts kogu riigiaparaadis, kohtukorralduses, omavalitsusis, õppeasutuste valitsemise alal jne. järk-

järgult läbi rea muudatusi, mille peamiseks eesmärgiks oli viia kõik need sektorid suuremasse sõltuvusse riigi kesk võimust, eriti riigipeast. Asutuste autonoomiat ja nende ning kaadrite valimisõigust kärbiti kogu aeg, asendades seda määramiskorraga. Riigikohtu liikmed, kes varem valiti parlamendi poolt, määrati lõpuks riigipea poolt. Varem riigikohtu poolt valitavaid üldkohtute liikmeid hakkas määrama nüüd riigipea. Samuti võttis K. Päts endale määramisõiguse linna- ja maaomavalitsuse juhtide suhtes, kes varem valiti vastavate omavalitsuste poolt. Üldse allutati omavalitsused kuni valdadeni nii tugevasti riigi kesk võimule, et „omavalitsusest“ jäi järele peamiselt vaid nimi. Alg- ja kesk-koolide juhatajaid, keda varem valisid koolide kohalikud ülalpidajad (enamikul juhtudel omavalitsused), hakati nüüd määrama riigi kesk võimu poolt. Ülikoolide juhtkonna, kelle valimine kuulus varem vastavaile õppejõudude kolleegiumidele, määras nüüd riigipea. Laiendades järjekindlalt oma määramisõigust asutuste kaadrite suhtes, sai diktatuurivõim hulga uusi võimalusi temast sõltuva kildkonna loomiseks. Määramiste endi puhul oli tavaliselt juhtiv poliitiline vaatevinkel: määratavalt nõuti diktatuurivõimu suhtes kõigepealt mitte üksnes „tunnustamist“, vaid ka aktiivset kaastööd ja toetust.

Diktatuurivõim laiendas temast sõltuvuse olukorda samuti majanduslikele ettevõtetele, saades ka siit hulga kohti, mida ta võis kasutada oma soosikute ja agentide hüvitamiseks. Uut tüüpi segaaktsiaseltside asutamine, kus riik oli üheks osanikuks, ja uute riiklike majandusettevõtete ellukutsumine andis diktatuurile üha suuremaid võimalusi määrata siin tulukaile direktorikohtadele „oma mehi“.

Oma toetajaskonna laiendamise huvides oli diktatuurivõimule oluline omada selleks ka vajalikke ainelisi vahendeid, eeskätt raha. Selle saamiseks püütigi kogu K. Pätsi diktatuuri kestes igasugusel teel suurendada nn. „riigivanema erisummasid“, mille kasutamine toimus üksnes riigipea otsusel ja ei kuulunud riikliku kontrollikorra alla. Nende summade jaoks määrati osa riigieelarve korras. Suurt lisa saadi Eesti Panga ja riikliku klassiloterii tuludest ning mitmesuguseilt muudelt riiklikelt ettevõtetelt. Riigivanema erisummad andsid K. Pätsile suurepärase kontrollivaba võimaluse esineda enesereklaamimiseks „hea onuna“ ja kasutada neid poliitiliseks ülesostmiseks.

Diktatuuri toetava kildkonna organiseerimise süsteemi kuulusid

K. Pätsil ka Isamaaliit, kutsekojad ja „põhiseaduse elluviimise rahvarinne“, millest on juba eespool juttu olnud.

Nii oli diktatuuri toetava kildkonna kujundamine K. Pätsi režiimis väga laialdane, kogu ühiskonna eri osi haarata püüdev süsteem. Sellesse tõmmatud inimeste ja rühmade konkreetset ülesanded valitseva režiimi toetamise alal kujunesid väga mitmesuguseks, vastavalt isikute ja rühmade seltskondlikule ja ametialasele positsioonile. Siia kuulusid ülesanded diktatuurivõimu kasuks propagandat teha, meeolelu äratada ja luua, poliitilist nuuskimist toetada, uusi „omamehi“ juurde hankida, mitmesuguseid „aktsioone“ aidata läbi viia jne.

Kogu see diktatuurivõimu toetava kildkonna organiseerimine oli tollaegse eesti ühiskonna poliitilis-moraalse palge kujundamisel, tema kasvatamisel äärmiselt laostavate tagajärgedega. Et diktatuurivõimul puudus igasugune ideeline külgetõmbejõud, siis püüdis ta end vee peal hoida, end kindlustada ja selleks siduda enesega isikuid ja ühiskonna eri kihte aineliste ja karjäärialaste huvide kaudu. See tõstis poliitilisele ja seltskondlikule näitelavale elemendid, keda oli võimalik mõjutada kõige labasemate äraostmisvahenditega.

Selle kildkonna abil, seistes ise selle tipus, viis K. Päts kõigis etappides läbi ka oma põhiseaduse sepitsemise ja selleks ettevõetud aktsioonid. Missugust osa kõigis neis eri järkudes, samuti ka põhiseaduse elluviimisel see kildkond tegelikult konkreetset etendas, seda oleme näinud juba eespool. See põhiseadus oli määratud selleks, et kindlustada K. Pätsi diktatuurivõimu edaspüsimist. See tähendas, et samal ajal oli sel põhiseadusel veel teine ülesanne, nimelt soodustada ka diktatuurivõimu toetava kildkonna püsimist ja edasikujundamist. Seega kujunes kodanliku Eesti viimne põhiseadus K. Pätsi isikliku võimu ja tema ümber koondunud välkese kildkonna oluliseks valitsemisinstrumendiks.

Eesti töörahvas kukutas 21. juunil 1940 K. Pätsi diktatuurivõimu, ja 21. juulil samal aastal väljakuulutatud nõukogude võim pühkis jäädavalt kolikambri kodanliku Eesti viimse põhiseaduse. Eestis hakkas kehtima Stalinlik Konstitutsioon. See oli meie rahva elus suurim ajalooline pööre, mis on uue ajajärgu alguseks kogu eesti rahvale, jäädavaks jõu ja rõõmu lätteks igale Nõukogude Eesti patrioodile.

SISUKORD

Saateks	3
-------------------	---

NÕUKOGUDE RIIK

H. Puusepp: Mis on riik ja kuidas tekkis Nõukogude riik?	5
F. Košeljov: Nõukogude kord on Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni looming	13
P. Judin: Nõukogude riik on uut tüüpi riik	19
V. Karpinski: NSVL riiklik struktuur	23
N. Farberov: Liiduvabariikide suveräänsusest	33
T. Zalesskin: Sotsialistlik omand on nõukogude korra alus	38

BOLŠEVIKE PARTEI

S. Kovalev: Lenini-Stalini partei on Nõukogude riigi juhtiv ning suunav jõud	41
--	----

STALINLIK KONSTITUTSIOON JA NÕUKOGUDE DEMOKRAATIA

N. Farberov: Stalinlik Konstitutsioon on sotsialistliku ühiskonna konstitutsioon	47
S. Kravtšuk: NSVL kõrgeim riigivõimuorgan	53
I. Berezin: Nõukogud on meie riigi poliitiline alus	57
F. Košeljov: Nõukogude demokraatia rahvalik iseloom	62
Ed. Päll: Nõukogude demokraatiast	67

NÕUKOGUDE KODANIKE ÕIGUSED JA KOHUSED

I. Petrov: NSVL kodanike põhiõigused	73
I. Petrov: NSVL kodanike peamised kohustused	78
A. Leontjev: Õigus tööle	81

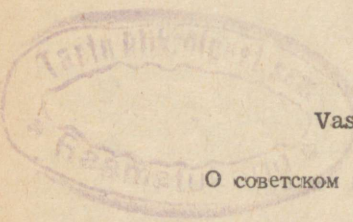
80
RAHVASTE SÕPRUS JA RAHVUSKÜSIMUS

S. Novikov: Leninlik-stalinliku rahvuspoliitika triumf . . .	87
L. Raudlinn: Ainult sotsialistlikus riigis on rahvusküsimus lahendatud	94
Rahvusküsimuse lahendamisest Nõukogude Liidus . . .	99
E. Genkina: Vene rahva osa paljurahvuselise Nõukogude riigi loomises	103
Eesti liiduvabariik on üheõiguslik liige nõukogude riikide peres	108

VARIA

Stalinlikud viisaastakud	112
Kommunistide ja parteitute programm on meie tulevikutee	122
Kuidas sepitseti kodanliku Eesti viimne põhiseadus . . .	131

4

Vastutav toimetaja V. Lehari

О советском государстве и о советской демократии.
На эстонском языке.

Ladumisele antud 18. XII 1946. Trükkimisele antud 7. I 1947. Paber 56×79 cm ¹/₁₆. Trükiarv 10 200. Trükitähti trükipoognas 40 960. Trükipoognaid 9,5. Arvutuspoognaid 9,26. MB-00104. Tellimise nr. 1960. Trükikoda „Ühiselu“, Tallinn, Pikk tn. 40/42.

Trükivigu

	on:	peab olema:
Lk. 15, rida 16 ülalt	teastamise	teostamise
Lk. 42, rida 4 alt	parteiga,	parteina,
Lk. 132, rida 19 ülalt	sisaldab	sisaldas
Lk. 141, rida 2 ülalt	K. Päks	K. Päts

RBL. 3.80

A-16292

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00450416 5